

Міністерство освіти і науки України
Житомирський державний університет імені Івана Франка
кафедра англійської філології та перекладу
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
кафедра теорії і практики перекладу з англійської мови
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя
кафедра германської філології та методики викладання
іноземних мов

СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ
ЛІНГВІСТИЧНИХ
ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПРОБЛЕМИ
ПЕРЕКЛАДУ

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
ПАМ'ЯТІ ДОКТОРА ФІЛОЛОГІЧНИХ НАУК,
ПРОФЕСОРА Д. І. КВЕСЕЛЕВИЧА (1935-2003)

15 травня 2026 р.

Житомир – 2026

УДК: 811.11+821.111+81'25+81'44
С 91

*Рекомендовано до друку
Вченою радою
Житомирського державного університету
імені Івана Франка
(Протокол № 11 від 29 травня 2026 р.)*

Рецензенти:

Людмила Могельницька, кандидат філологічних наук, доцент, декан факультету педагогічних технологій та освіти впродовж життя Державного університету «Житомирська Політехніка».

Людмила Славова, доктор філологічних наук, професор, професор кафедри теорії і практики перекладу з англійської мови Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Лариса Соловйова, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри іноземних мов Поліського національного університету.

Сучасний стан і перспективи лінгвістичних досліджень та проблеми перекладу: Збірник наукових праць / За заг. ред. М. В. Полховської, Н. Д. Борисенко, Ю. М. Нідзельської. Житомир, 2026. 155 с.

Збірник наукових праць містить результати досліджень науковців з актуальних проблем сучасної лінгвістики та перекладознавства.

Видання розраховане на науковців, аспірантів та студентів старших курсів факультетів та інститутів іноземних мов.

Матеріали друкуються в авторській редакції.

УДК: 11.11+821.111+81'25+81'44
©Колектив авторів, 2026
©Житомирський державний університет імені Івана Франка

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ

СПІВГОЛОВИ ОРГАНІЗАЦІЙНОГО КОМІТЕТУ:

Жуковська В. В. – доктор філологічних наук, професор, проректор з наукової та міжнародної роботи Житомирського державного університету імені Івана Франка.

Полховська М. В. – директор Навчально-наукового інституту іноземної філології Житомирського державного університету імені Івана Франка, кандидат філологічних наук, доцент.

ЧЛЕНИ ОРГАНІЗАЦІЙНОГО КОМІТЕТУ:

1. Потапенко С. І. – доктор філологічних наук, професор, професор кафедри англійської філології, перекладу і філософії мови Київського національного лінгвістичного університету.

2. Славова Л. Л. – доктор філологічних наук, професор, професор кафедри теорії і практики перекладу з англійської мови Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

3. Борисенко Н. Д. – кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри англійської філології та перекладу Житомирського державного університету імені Івана Франка.

4. Талавіра Н. М. – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри германської філології та методики викладання іноземних мов Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя.

5. Нідзельська Ю.М. – секретар оргкомітету, кандидат філологічних наук, доцент кафедри англійської філології та перекладу Житомирського державного університету імені Івана Франка.

6. Полівчук Т.В. – лаборант кафедри англійської філології та перекладу.

ЗМІСТ

Антонюк Н. М. Фахова лексика у текстах сучасного соціально-економічного дискурсу: лінгвостатистичний аспект	7
Болгова К.О., Коляда О.В. Сталість феміністичного дискурсу у жанрі поезії: проблеми та стратегії перекладу	8
Бондаренко Я. О. Переклад юридичних термінів: англійська та українська мови	12
Борисенко Н.Д., Самойленко С.М. Модифікація персонажного мовлення англійського серіалу «Корона» в українському перекладі	14
Бочковська І.С. Стилiстичні особливості авторського стилю Фріди Мак-Фадден	16
Бичков Д.О., Дячук Н.В. Глосарій виробничої термінології як інструмент корпоративної комунікації	19
Гладун С. Жанрова специфіка спекулятивної белетристики: еволюція терміну та основні характеристики	22
Громовенко В. В. Лексичні засоби репрезентації гуманітарних наслідків військового конфлікту	24
Гудзь Д.О., Гарлицька Т.С. Основні ознаки та призначення експресивних одиниць в англійському інтернет-дискурсі	27
Ейсмонт М. О. Переклад як центральне поняття сучасного перекладознавства	31
Єршов В.О., Козицька В.М. Лексико-граматичні трансформації як важливий засіб відтворення ідіостилу у перекладі роману Т. Дж. Рід «Сім чоловіків Евелін Г'юго»	33
Звягіна Г. О. Стилiстичний синтаксис роману «Natalia» Шанталь Гаран	35
Іванченко М. Ю. До питання перекладу науково-технічної термінології	38
Каптюров А. А. Civil Society Concept Verbalization in Mass Media Discourse	40
Корольова Н.В. Лазер-Паньків О.В. Латинські та грецькі цитати у романі Віктора Гюго «Notre-Dame de Paris»: функціональний аспект	43
Краснопольська Н.Л. Особливості метафоризації математичних термінів у метамові менеджменту	47
Кулик С.П. Оцінна лексика як інструмент медіавпливу у репрезентації НАТО в англійських ЗМІ	49
Лисюк Д.М. Термін як базова одиниця фахової лексики в міжнародних документах	51
Михальчук Т.В. Читання як практика резильєнтності в сучасній українській літературі для дітей та юнацтва	53
Мосієнко О.В., Горкуша Р.В. Компаративні фразеологізми у сучасній	

англомовній прозі та їх українські переклади (на матеріалі творів Дж. Р. Р. Мартіна)	57
Мосієнко О.В., Іващенко В.П. Особливості відтворення американських кінофільмів військової тематики українською мовою	61
Москальова Т. М., Коляда О. В. Теоретико-методологічні засади художнього стилю жанру фентезі (на матеріалі прози Джона Толкіна)	64
Насакіна С.В. Соціокультурні проблеми перекладу англійських ідіом з анімалістичним компонентом	67
Нідзельська Ю. М., Козак К.Т. Особливості перекладу інфінітивних конструкцій українською мовою	69
Нідзельська Ю. М., Шарварчук А. В. Особливості відтворення образних засобів в англо-українському перекладі детективних романів Агати Крісті	72
Нідзельська Ю. М., Саттуф А.А. Образні засоби мовлення як чинник виразності тексту	75
Нідзельська Ю. М., Флячінський О.Б. Базові особливості політичного дискурсу	78
Нікішова Т. Кризовий дискурс в сучасних медіа: напрями дослідження	80
Очковська А. П., Ліщинська Ю.О. Мовна динаміка персонажа як художній засіб репрезентації когнітивної трансформації в романі Деніела Кіза «Flowers for Algernon»	83
Очковська А. П., Марчук А. В. Особливості відтворення авторської іронії у перекладі роману Джейн Остін «Northanger Abbey» українською мовою	86
Очковська А. П., Правдицька С.А. Перекладацькі стратегії відтворення ідіостилю Коллін Гувер українською мовою	89
Очковська А. П., Сафарова М.О. Лінгвокультурні та стилістичні особливості перекладу жанру горор: на матеріалі серіалу <i>FROM</i> /«Ззовні» українською мовою	92
Пікалова А.О. Мовна репрезентація теми війни в українській та англійськомовній дитячій поезії	95
Позняк Н. В., Коляда О. В. Особливості перекладацьких стратегій у відтворенні гендерної та стилістичної виразності в художньому перекладі	98
Поліщук Л.П. Башинська Д.О. Поняття гумору та його класифікація: теоретичний, дискурсивний та перекладознавчий виміри	101
Поліщук Л. П., Галанзовська Б.Ю. Стратегії відтворення іронії в українському перекладі політичного дискурсу	103
Поліщук Л. П., Іванченко К.В. Специфіка відтворення атмосфери детективних творів Саймона Беккета в українському перекладі	105
Поліщук Л.П., Кондратенко А.О. Концептуальна метафора як фундаментальний когнітивний механізм у художньому дискурсі та	107

перекладі

- Поліщук Л.П., Степанчук І.О.** Поняття сленгу у сучасній лінгвістиці 110
- Полховська М.В., Лихотворик Є.В.** Фахова компетентність перекладача як чинник формування перекладацького ідіостилю 113
- Пушкар Т.М., Коваль Р.** Специфіка відтворення ідіостилю Р. Яррос в українському перекладі роману «Четверте крило» 115
- Пушкар Т.М., Роміцин В.** Сутність дефініції сленгу у сучасній англійській мові 117
- Славова Л. Л.** Термінологічна неологізація в сучасному англomовному економічному дискурсі епохи штучного інтелекту 119
- Смольницька О.О.** Транслінгвізм та інші нюанси на прикладі вибраної англomовної романістики вікторіанської доби і перекладацькі трансформації у відтворенні іншими мовами 121
- Тарасюк О.О.** Стандартизація перекладів законодавчих текстів Європейського Союзу 126
- Цапро Г. Ю.** Emotional Ethics in Contemporary Women-centred Prose 129
- Чумак Л. М.** Структурно-семантичні особливості лексичного моделювання сучасного англomовного цифрового дискурсу 132
- Шугаєв А. В.** Переклад в епоху глобалізації 136
- Шкарбан І.В.** Methodological Innovations in Contemporary Translation Studies 138
- Яворська В., Коляда О.В.** Гомофобія та її культурно-історичний вимір у контексті американської літератури ХХ століття 142
- Януш О.Б.** Потік свідомості та спонтанність: подібність і відмінності 145
- Янчук О.О., Коляда О.В.** Деконструкція утопії та витoki соларпанку: літературознавчий аспект 149
- Нідзельська Ю.М., Пантус А.** Поняття перекладу та найбільш загальні риси художнього перекладу 152

Н.М. Антонюк

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ФАХОВА ЛЕКСИКА У ТЕКСТАХ СУЧАСНОГО СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО ДИСКУРСУ: ЛІНГВОСТАТИСТИЧНИЙ АСПЕКТ

Дослідження фахових текстів знаходиться в центрі уваги сучасних лінгвістичних та перекладознавчих розвідок. Такі тексти насичені вузькоспеціальними та загальнонауковими термінами, а також загальноновживаною лексикою. Мета дослідження – визначити співвідношення термінології та загальноновживаної лексики у текстах сучасного соціально-економічного дискурсу.

Матеріалом аналізу слугує текст, який належить до соціально-економічного дискурсу [1]. Для досягнення поставленої цілі було застасовано корпусний аналіз (AntConc), лематизація та порівняння з частотними словниками загальної мови, а також використано формулу ентропії Шеннона. Остання дозволила виміряти ступінь інформаційної насиченості тексту.

Емпіричний матеріал показує, що термінологізація одиниць загальноновживаної лексики домінує у цьому контексті. За допомогою програми AntConc було визначено топ 10 ключових термінів: *remote-eligible*, *wage growth*, *labor market*, *career mobility*, *metropolitan*, *seniority*, *job transition*, *employer prestige*, *geographic constraints*, *fixed effects*. Серед них функціують вузькоспеціальні (*remote-eligible*), загальноекономічні (*labor market*), соціальноекономічні (*career mobility*), статистичні (*metropolitan*, *fixed effects*) тощо. Більшість таких одиниць є так званими контекстуальними термінами, які в текстах іншого спрямування належать до загальноновживаної лексики. З позицій структури термінів встановлено, що 65% термінології складають багатокomпонентні терміносполучення.

У межах дослідження була порахована ентропія зазначеного тексту за Шеноном, яка становить 4,0. Це свідчить про його передбачуваність та стандартність, з одного боку, та оптимальне співвідношення між спеціальною та загальноновживаною лексикою, з іншого.

Таблиця 1. Лексичний профіль фахового тексту

Категорія лексики	Відсоток лексики
Загальноновживана	68%
Загальнонаукова	14%
Вузькоспеціальна (терміни)	18%

Таке співвідношення пояснюється тим, що текст про дистанційну роботу більше спирається на опис соціальних процесів, де мова ближча до звичайної публіцистики або соціологічного опитування. У ньому використовуються усталені вирази соціології праці та економетрики (*career outcomes*, *labor market*,

statistically significant).

Таким чином, лінгвостатистичний аналіз показав, що в фахових текстах соціально-економічного дискурсу домінує загальноповсякденна лексика (68%), загальнонаукова термінологія (14%), вузькоспеціальна термінологія (18%). Такі тексти поєднують дві тенденції – тяжіння до спеціалізації та доступність для широкої аудиторії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Zheng Y., Zhao J. Remote work expands pathways to upward career mobility. arXiv. 2026. URL: <https://arxiv.org/abs/2605.01268> (дата звернення: 02.05.2026).

Болгова К.О., Коляда О.В.
Житомирський державний університет імені Івана Франка

СТАЛІСТЬ ФЕМІНІСТИЧНОГО ДИСКУРСУ У ЖАНРІ ПОЕЗІЇ: ПРОБЛЕМИ ТА СТРАТЕГІЇ ПЕРЕКЛАДУ

У сучасному світі жінки отримують дедалі більшу підтримку в різних сферах життя, відстоюючи право на рівність і повноцінну участь у суспільних процесах. Гендерна рівність визнається фундаментальним правом людини та необхідною умовою розвитку демократичного суспільства. Водночас, попри очевидний поступ, жінки й досі змушені долати стійкі стереотипи, пов'язані з їхніми ролями, можливостями та місцем у соціальній ієрархії. Це зумовлює потребу не лише у політичних і соціальних змінах, а й у переосмисленні культурних наративів, які формують уявлення про жіночий досвід.

Одним із ключових інструментів такого переосмислення є література, зокрема поезія, що дозволяє артикулювати індивідуальний і колективний досвід жінок, їхню тілесність, ідентичність і взаємодію з владними структурами. Феміністична поезія ХХ століття стала простором, у якому жіночий голос набуває виразної сили, поєднуючи особисте переживання з критикою соціальних норм. У цьому контексті особливого значення набуває проблема перекладу таких текстів, адже йдеться не лише про передачу змісту, а про відтворення специфічного способу мовлення, інтонації та ідеологічної позиції.

Переклад поетичного тексту є складним і багаторівневим процесом, що передбачає взаємодію формальних і змістових елементів. У випадку феміністичної поезії ця складність посилюється необхідністю збереження дискурсивної напруги, риторики спротиву та авторського голосу. Відтак питання адекватного відтворення феміністичного дискурсу у перекладі постає як актуальне як у теоретичному, так і в практичному вимірах, що й зумовлює мету цієї статті.

Сучасний стан і перспективи лінгвістичних досліджень та проблеми перекладу

Питання мови та гендеру посідає центральне місце у феміністичній теорії та перекладі, особливо з огляду на тексти, що порушують норми домінуючого дискурсу через мовну гру, неологізми й синтаксичні зсуви. У цьому контексті феміністичний дискурс постає не лише як тематичний пласт, а як специфічний спосіб мовлення, що реалізується через опозиції голосу й мовчання, переосмислення жіночого тіла та критику владних структур. Саме ці особливості зумовлюють його вразливість у перекладі: мовні відмінності можуть нівелювати радикальність висловлювання, культурний контекст – послаблювати підтекст, а перекладацький вибір – впливати на збереження гендерної позиції тексту. [1, с. 44].

Однією з найхарактерніших проблем перекладу феміністичної поезії є пом'якшення її радикального звучання. Це проявляється у втраті прямоти, агресії та провокативності, які в оригіналі є свідомими художніми засобами. Перекладач, орієнтуючись на норми цільової мови або прагнучи до «благозвучності», нерідко обирає нейтральніші лексичні відповідники там, де авторка навмисно використовує різкість як інструмент впливу. Унаслідок цього текст може зберігати загальний зміст, але втрачати емоційний і ідеологічний напружений центр [4, с. 46-48].

Особливо виразно цей механізм простежується у поезії Адрієнн Річ «Згвалтування», де мова є не лише засобом опису, а й формою насильства. Уже в одному з ключових рядків окреслюється подвійна роль представника влади: “*There is a cop who is both prowler and father*” – «Є коп – водночас і хижак, і батько». Ця амбівалентність підсилює відчуття небезпеки й викриває механізм інституційного тиску: допит перетворюється на повторне переживання травми. Якщо в перекладі дієслова чи означення, пов'язані з насильницьким примусом, замінюються на нейтральні («розпитує», «з'ясовує»), зникає відчуття вторинної травматизації, яке є центральним для вірша. Таке «згладжування» часто відбувається неусвідомлено – під впливом мовних норм, культурних очікувань або перекладацької інерції. Проте наслідком стає текст, який формально відповідає оригіналу, але втрачає його критичну силу. У випадку феміністичної поезії це означає не лише стилістичну втрату, а й нейтралізацію самої ідеологічної позиції, що лежить в основі твору.

Ще однією суттєвою проблемою перекладу феміністичної поезії є втрата іронії та підтексту. Такі тексти часто функціонують на двох рівнях одночасно: поверхневий зміст поєднується з прихованим критичним висловлюванням, і саме напруга між ними формує художній ефект. Передача цієї подвійності є складним завданням, оскільки іронія не має прямого мовного еквівалента і виникає з контексту, інтонації та дискурсивної позиції.

У поезії Адрієнн Річ «Згвалтування» іронія вибудовується через використання формально нейтрального, майже бюрократичного тону для опису поліцейської процедури. Рядки на кшталт: “*he comes from your block, grew up with your brothers, had certain ideals*” – «він із твого району, виріс разом з твоїми братами, мав колись певні ідеали» – на перший погляд звучать як звичайна характеристика, проте в контексті вірша вони набувають

викривального звучання. Цей тон підкреслює нормалізацію насильства й демонструє, як інституційна мова приховує травму за фасадом «професійності». Якщо перекладач відтворює ці рядки буквально, не зберігаючи дистанції між мовою і змістом, іронічний ефект зникає, а текст перетворюється на нейтральний опис подій.

Особливо гостро ця проблема проявляється у політично насичених текстах, де підтекст є невід'ємною частиною феміністичного висловлювання. У такому разі втрата іронії означає не лише стилістичне збіднення, а й фактичну втрату авторської критичної позиції, що суттєво змінює сприйняття твору.

Ще однією важливою проблемою перекладу феміністичної поезії є нейтралізація гендерної позиції, яка є однією з її ключових ознак. Феміністичний текст, як правило, вибудовується навколо чітко окресленого жіночого суб'єкта: лірична героїня говорить від першої особи, називає себе, артикулює власний досвід і відмовляється від узагальнених або безособових форм. Однак граматичні особливості мов можуть послаблювати цю суб'єктність уже на рівні перекладацького вибору [3, с. 275-277] .

Зона особливого ризику – займенники. В англійській мові форми *she* або *you* дозволяють зберігати чітку адресність і гендерну визначеність, тоді як українська мова нерідко тяжіє до узагальнення або уникнення прямого позначення суб'єкта. Це особливо помітно у поезії «Згвалтування», де рядок “*he comes from your block, grew up with your brothers*” – «він із твого району, виріс разом з твоїми братами, мав колись певні ідеали» – звернений безпосередньо до жінки як жертви насильства. Якщо ж у перекладі *you* трансформується у безособову конструкцію або узагальнене «людина» або «вони», зникає ефект прямого звернення, а разом із ним – інтимність і політична загостреність висловлювання.

Унаслідок таких трансформацій «жіночий голос» – конкретний, тілесний і суб'єктний – поступово розмивається, поступаючись місцем абстрактному ліричному «я», позбавленому гендерної маркованості. Це призводить до того, що феміністичний текст втрачає свою специфіку й перетворюється на універсалізований вислів, у якому зникає сама ідея артикуляції жіночого досвіду.

У відповідь на ці ризики у перекладі феміністичної поезії виробляються стратегії, спрямовані на збереження її ідеологічної та художньої сили. Однією з ключових є стратегія збереження з компенсацією: коли буквально відтворення неможливе або послаблює ефект, перекладач відтворює його в іншому місці чи іншими засобами, орієнтуючись не на формальну відповідність, а на вплив тексту на читача. У цьому випадку важливо передати не окреме слово, а його функцію – агресію, напруження, іронію чи тілесність, що становлять ядро феміністичного висловлювання.

Не менш важливим є баланс між *доместикацією* та *форенізацією*. Надмірна адаптація тексту до норм цільової культури може призвести до втрати його критичного потенціалу, зокрема нейтралізації феміністичної суб'єктності й гострої соціальної критики. Натомість збереження елементів «чужості»

Сучасний стан і перспективи лінгвістичних досліджень та проблеми перекладу

дозволяє передати опір тексту, його принципову незручність і небажання вписуватися в усталені дискурси. Оптимальною є стратегія вибіркового підходу: адаптувати те, що заважає розумінню, але зберігати ідеологічно навантажені елементи.

Вирішальну роль також відіграє відтворення риторики й голосу, адже феміністична поезія функціонує передусім як акт висловлювання. Наказовий спосіб, повтори, синтаксичні зсуви та інтонаційна напруга формують ефект спротиву і не можуть бути згладжені без втрати змісту. Як наголошувала Адрієнн Річ у своєму есеї «When We Dead Awaken: Writing as Re-Vision», поетичне письмо є процесом переосмислення і реконструкції мови, що передбачає відмову від усталених форм. Відповідно, перекладач має відтворювати не лише значення, а й сам спосіб мовлення: зберігати повтори, не уникати різкості, передавати імператив імперативом. Саме так забезпечується збереження феміністичного дискурсу як цілісної художньої та ідеологічної системи [2, с.18-19].

Феміністичний дискурс у поезії є не тематичним шаром, а структурною основою тексту, що реалізується через лексику, синтаксис і риторику, тому його переклад неминуче постає як інтерпретація. Аналіз показує, що основні втрати – пом'якшення радикальності, втрата іронії та нейтралізація гендерної позиції – виникають передусім на рівні голосу й суб'єктності, часто зумовлені не лише перекладацькими рішеннями, а й міжкультурними відмінностями. Найефективнішою є стратегія поєднання збереження з функціональною адаптацією: відтворення риторики, гендерної маркованості та інтонації опору за одночасної гнучкості щодо культурно специфічних елементів. Подальші дослідження можуть бути спрямовані на порівняльний аналіз перекладів, зокрема творів Адрієнн Річ, для виявлення типових стратегій і втрат у відтворенні феміністичного дискурсу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Godard B. Theorizing feminist discourse / translation. P. 43–44.
2. Rich A. When we dead awaken: writing as re-vision. National Council of Teachers of English, 1972.
3. Sun R. Feminist translation: translator's subjectivity, strategies and influences. Journal of higher education research. 2021. Vol. 2, no. 5. P. 275–277.
4. von Flotow L. Mutual pun-ishment? Translating radical feminist wordplay: Mary Daly s 'Gyn/ecology' in german. 1997. P. 46–48.

ПЕРЕКЛАД ЮРИДИЧНИХ ТЕРМІНІВ: АНГЛІЙСЬКА ТА УКРАЇНСЬКА МОВИ

Вміння перекладати різноманітну термінологію є важливою складовою перекладацької компетенції, оскільки термінологічна лексика вимагає від перекладача не лише здатності підібрати оптимальний еквівалент в іншій мові, а й наявності хоча б мінімальних знань певної професійної сфери.

Особливе місце у цьому ракурсі займає юридична термінологія, оскільки з одного боку, вона давно вийшла за межі юридичного дискурсу і широко використовується в діловому, політичному та медійному дискурсах, а з іншого, — викликає значні труднощі для розуміння й перекладу через асиметрію англійської та української юридичних систем, перетинання загальномовних і термінологічних значень і брак юридичних знань перекладача.

Хоча проблемі перекладу англійських юридичних термінів присвячено чимало досліджень [див., напр., 1; 2; 3], практичний досвід показує, що вона не втрачає актуальності. Наше дослідження базується на аналізі використання юридичних термінів у медійному дискурсі, а також багаторічному досвіді їх семантизації і перекладу із студентами, у тому числі під час викладання спецкурсів юридичної проблематики.

Проведений аналіз дозволяє виділити декілька основних проблем при перекладі юридичних термінів з англійської мови на українську і навпаки. Згадувана вище асиметрія відповідних юридичних концептосфер проявляється зокрема в розбіжностях класифікацій злочинів, судових і пенітенціарних систем, що обумовлює відсутність прямих еквівалентів для частини юридичних термінів через їх національно-специфічний характер.

Показовим у цьому плані є термінологічний синонімічний ряд *homicide, murder, manslaughter, assassination, contract killing*, якому в українській мові в цілому відповідає більш загальний термін *вбивство*, а його специфікація здійснюється через додавання описових прикметників *умисне, неумисне* та інш. Не всі студенти розуміють, що коли йдеться про вбивство політичного або громадського діяча, слід вживати термін *assassination*, а перекладаючи фразовий термін *відділ/підрозділ розслідування вбивств* вимагає лише використання гіпероніма *homicide* – *homicide division/unit*. Проблема ускладнюється наявністю в американській юридичній класифікації національно-специфічних термінів *first-degree murder, second-degree murder*, які потребують калькування — *вбивство першого ступеня, вбивство другого ступеня*.

Неповна відповідність українського терміна *наклеп* та його англійських еквівалентів *slander, libel, defamation* призвели до появи транскодованого українського терміна *дифамація*.

Крім того, численні помилки й неточності виникають при невмінні

Сучасний стан і перспективи лінгвістичних досліджень та проблеми перекладу

розмежовувати термінологічну й нетермінологічну лексику, а також термінологічні й нетермінологічні значення окремих лексем. Проілюструвати це можна на прикладі українського терміна *обвинувачувати*, якому в англійській мові відповідають часткові синоніми *blame*, *accuse*, *charge*, при чому перший як юридичний термін не вживається, а другий і третій мають концептуальні розбіжності і різну комбінаторику – *to accuse of smth*, *to charge with smth*. Схожим чином українським лексемам *засуджувати* та *винувачувати*, які мають як термінологічні, так і нетермінологічні значення, в англійській мові відповідають чітко розведені між собою за цим критерієм лексичні одиниці *to convict* і *to condemn* та *to acquit* і *to justify*, де терміни *to convict* і *to acquit* використовуються лише в юридичних контекстах, а нетермінологічні лексеми *to condemn* і *to justify* — лише в загальнономовних. Крім того, залежно від контексту, українській лексемі *засуджувати* відповідає також англійський юридичний термін *to sentence (to smth)*.

Окремою проблемою є англійські юридичні терміни, які мають різні усталені юридичні еквіваленти в українській мові залежно від вузького юридичного контексту. Так, англійському терміну *juvenile* відповідає українській термін *неповнолітній* у межах фразового терміна *неповнолітні правопорушники (juvenile delinquents)* та *ювенальний* у межах фразового терміна *ювенільна юстиція (juvenile justice)*. У свою чергу, англійський юридичний термін *justice* може перекладатися на українську мову як *юстиція (The Department of Justice — Міністерство юстиції)*, *правосуддя (a miscarriage of justice — помилка правосуддя)* і навіть *суддя (justice of the peace — мировий суддя)*. Взагалі, фразові англійські юридичні терміни є окремою проблемою для студентів і перекладачів-початківців, оскільки вони не завжди в змозі виділяти їх з контексту, вихоплюючи окремі компоненти, або перекладають окремі компоненти без врахування фразової специфіки.

Нарешті, певні труднощі можуть також викликати юридичні пароніми на кшталт *persecution ((політичне) переслідування) / prosecution (судове переслідування, обвинувачення)*, а також удавані друзі перекладача, наприклад, *advocate (захисник, прихильник) / адвокат (lawyer, attorney)*, *alimony (аліменти на дружину/чоловіка) / аліменти (child support)*.

Щодо наявності спеціальних юридичних знань як підґрунтя грамотного перекладу юридичних термінів, практичний досвід роботи із студентами показує, що не всі знають навіть такі широко вживані юридичні терміни як *презумпція невинуватості (presumption of innocence)*, *злочинна недбалість (criminal negligence)*, *вимагання (extortion)*, тому юридичний переклад має не тільки розширювати репертуар перекладацьких тактик і стратегій, а й поступово збільшувати загальну юридичну грамотність студентів.

У подальших дослідженнях планується розглянути національну специфіку британських та американських юридичних термінів.

Сучасний стан і перспективи лінгвістичних
досліджень та проблеми перекладу

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Антонюк Н. М. (2013). Переклад юридичних термінів у сфері інтелектуальної власності з англійської українською мовою / Н. М. Антонюк, О. В. Дробаха. *Вісник академії адвокатури України*. 2013. Число 2. С. 124-128.
2. Дудник Г., Оришич Д. (2019). Проблеми перекладу юридичної лексики й термінології. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія: Філологія. 2019. № 43 (5). С. 56-58.
3. Логінова Л. В. (2022). Переклад англійських юридичних термінів у морській сфері / Л. В. Логінова, А. Ш. Хутак // *Закарпатські філологічні студії* / Ужгород : Видавничий дім "Гельветика", 2022. Т. 2. Вип. 25. С. 87–91.

Борисенко Н.Д., Самойленко С.М.
Житомирський державний університет імені Івана Франка

**МОДИФІКАЦІЇ ПЕРСОНАЖНОГО МОВЛЕННЯ
АНГЛОМОВНОГО СЕРІАЛУ “КОРОНА” В УКРАЇНСЬКОМУ
ПЕРЕКЛАДІ**

Як особливий вид аудіовізуального перекладу кінопереклад привертає сьогодні увагу багатьох дослідників в Україні. Останнє пов'язане і з тим, що англо-український переклад у кінематографі є важливою індустрією, де щороку з'являються нові продукти, які мають попит на українському ринку розваг. З іншого боку, наявність великої кількості емпіричного матеріалу ставить питання перед українськими дослідниками перекладу виокремлення, класифікації та опису способів відтворення англійської кінопродукції засобами української мови з урахуванням мовних та культурних особливостей вихідної та цільової спільнот.

Під персонажним мовленням ми розуміємо репліки героїв телесеріалу, які є важливим засобом їхньої характеристикації, та розвитку сюжетних ліній [2]. Не зважаючи на той факт, що персонажне мовлення спеціально створюється авторами сценарію, воно широко використовується у сучасній лінгвістиці та перекладознавстві для вивчення особливостей мовлення представників окремих лінгвокультурних спільнот та соціальних верств [1].

Наше дослідження присвячене способам відтворення персонажного мовлення у серіалі “Корона”, знятому компанією Netflix, що включає в себе 6 сезонів. Сюжет серіалу охоплює весь термін правління королеви Єлизавети II та включає в себе біографічні елементи, хоча і не є повністю історично достовірним. Телесеріал став рейтинговим не тільки на території Великої Британії, але й у багатьох країнах світу завдяки тому, що він створив психологічну драму на тлі драматичних подій у британській королівській сім'ї.

Офіційний український переклад здійснено компанією “Так Треба Продакшн” [3]. Для дослідження способів перекладу персонажного мовлення ми обрали дев’яту серію першого сезону під назвою “Assassins” [4] та виокремили низку способів відтворення персонажних реплік в українському перекладі.

Розглянемо, як відбуваються модифікації прагматичного заряду реплік персонажів. Наприклад, підсилення категоричності висловлення у перекладі наступної репліки Ентоні Ідена:

I would suggest that you have been taking and harming for some time [4].

І, я вважаю, що давно ти лише відбираєш і шкодиш [3].

У цьому випадку конструкція з дієсловом в умовному стані (*I would suggest*) знижує силу звинувачення та дозволяє мовцеві дистанціюватися від нього. Водночас український відповідник (*я вважаю*) надає репліці категоричності, безапеляційності та посилює її конфронтативність. Додатково дієслова у формі the Present Perfect Tense (*have been taking and harming*) відтворені за допомогою теперішнього часу (*відбираєш і шкодиш*) у комбінації з часткою (*лише*), яка підсилює негативну характеристику дій адресата повідомлення та прислівником (*давно*), що робить акцент на довготривалих діях.

У наступному перекладі репліки прем’єр-міністра Вінстона Черчилля знижується категоричність висловлення:

Remember you’re not just painting ME [4].

Адже це портрет не лише мене [3].

Як бачимо з прикладу, вихідне речення реалізує мовленнєвий акт настанови (*Remember*), спрямованої на адресата-художника, який пише портрет Черчилля. У перекладі речення трансформується в констатив та зникає його регулятивна функція. Крім того, дієслово *painting* відтворено за допомогою іменника *портрет*, як наслідок, дія в оригінальному реченні замінюється результатом у перекладі. Проте імплікатура про значущість Черчилля як представника влади та епохи зберігається і у перекладі.

У перекладі мовлення королеви Єлизавети II спостерігаємо перехід від знеособленого мовлення до персоналізованого висловлення:

Of course one knew it was coming. And if one’s being frank, there were one or two moments where one might even hoped for it, too [4].

Я знала, що скоро. Якщо зовсім відверто, то були миті, коли я на це, правда, сподівалася [3].

У репліці оригіналу використання підмету *one* дозволяє мовцеві відсторонитися від подій, про які повідомляється у реченні та повідомити про свої почуття у стриманому ключі завдяки використанню модального дієслова зі значенням можливості (*might*). Український переклад робить висловлення особистісним завдяки використанню займенника *я* та менш емоційно стриманим через відсутність модальних дієслів та використання дискурсивного маркера (*правда*), який свідчить про щирість мовця.

Отже, проведений аналіз англо-українського перекладу персонажного мовлення серіалу *Корона* свідчить про те, що передача реплік персонажів у

Сучасний стан і перспективи лінгвістичних досліджень та проблеми перекладу

перекладі супроводжується змінами, які впливають на прагматичну інтерпретацію висловлювань та на спосіб репрезентації персонажів у цільовій культурі. В українській версії діалогів має місце зміна сили висловлювання: стримані або опосередковані формули оригіналу трансформуються у більш прямі чи, навпаки, менш регулятивні конструкції. Такі зсуви зумовлюють переосмислення комунікативного наміру мовця та можуть змінювати баланс між роллю персонажа і його особистісним виміром. Подальша перспектива розвідки полягає у вивченні способів відтворення синтаксичних конструкцій у мовленні персонажів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Борисенко Н. Д., Кодубовська О. О. Тактика поради в мовленні персонажів-жінок американського ігрового кіно (на матеріалі кінострічки "Confessions of a Shopaholic"). *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Філологічні науки*. 2025. Вип. 1 (104). С. 103-114.
2. Борисенко Н. Д., Ласінська Т. А. Стратегія ввічливості у персонажному мовленні героїв Оскара Вайлда: соціолінгвістичний аспект. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*. 2025. № 75. С. 24-27.
3. Корона. URL: <https://www.netflix.com/ua/title/80025678>
4. Morgan P. The Crown - Final shooting script. Episode 9 "Assassins". 15.03.2016. URL: <https://deadline.com/2021/06/the-crown-script-season-4-finale-peter-morgan-it-starts-on-the-page-1234771866/>

Бочковська І.С.

Житомирський державний університет імені Івана Франка

СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АВТОРСЬКОГО СТИЛЮ ФРІДИ МАК-ФАДДЕН

У сучасному літературознавстві та мовознавстві поняття *авторського стилю* (*ідіостилу*) розглядається як складна багаторівнева категорія, що поєднує мовні, композиційні та нарративні характеристики художнього тексту [1, с. 5]. Як зазначає С. Єрмоленко, стиль художнього твору пов'язаний не лише з мовною формою, а й із національно-культурним контекстом та індивідуальною авторською моделлю світу [2, с. 59]. Водночас відбувається розмежування літературного і мовного аспектів стилю, адже, за спостереженням Л. Мудрак, вони досліджують різні рівні організації тексту, естетичний і комунікативно-мовний [3, с. 7].

Р. Веллек і О. Воррен розглядають індивідуальний стиль як систему домінант, що забезпечують впізнаваність творчості письменника в межах певної літературної традиції [6]. Водночас у лінгвістичному аспекті ідіостиль визначається як системна організація мовних засобів, пов'язана з мовною

особистістю автора та його світоглядом. Л. Ставицька наголошує, що ідіостиль формується через повторюваність і закономірність мовних елементів, які створюють естетичне ядро творчості [4, с. 62]. Як наслідок, авторський стиль розглядається як інтегративне явище, що поєднує мовні, композиційні та когнітивно-естетичні доміанти і відображає індивідуальне мовомислення письменника [4, с. 62].

Авторський стиль Фріди Мак-Фадден формується на перетині масової жанрової прози та психологічного трилера, що забезпечує його високу читацьку привабливість. Однією з ключових його доміант є максимальна читабельність тексту, яка реалізується через лаконічність, простий синтаксис, короткі речення та мінімалізм описів. Письменниця відмовляється від складних синтаксичних конструкцій і надмірної описовості, натомість використовуючи короткі речення, діалогічні структури та внутрішні монологи, що створює ефект безпосереднього занурення в свідомість персонажа. Наприклад, у романі *The Housemaid* внутрішній стан героїні передається через прості, але емоційно напружені конструкції: *I shouldn't be here. Something is wrong* [5]. Саме така стислість і фрагментарність мовлення підсилює відчуття тривоги та водночас пришвидшує темп оповіді, роблячи напругу більш відчутною для читача.

Однією з ключових стилістичних доміант є використання метафор, які часто пов'язані з тілесними відчуттями головної героїні, страхом і спотвореним сприйняттям реальності. Наприклад: *My heart is hammering against my ribs* [5]; *The walls feel like they are closing in on me* [5]. Подібні метафори виконують не лише описову функцію, а й допомагають передати внутрішній стан персонажа, водночас формуючи відчуття замкненого, тиснучого простору, характерного для її творів. У деяких випадках вони майже переходять у персоніфікацію, як-от у вислові: *The house is watching me* [5]. Тут бачимо, ніби простір наділяється ознаками живої істоти, що посилює тривожну атмосферу твору.

Епітети у прозі авторки зазвичай є простими, але функціонально значущими, що дозволяє їм не перевантажувати текст, а виконувати роль маркерів настрою та психологічної оцінки. Наприклад: *her cold smile, a quiet, suffocating room, a sharp, uneasy silence* [5]. Такі означення допомагають швидко створити емоційний фон сцени, не сповільнюючи темп оповіді. Варто зазначити, що епітети у таких описах часто працюють через контраст: зовні простір подається як «ідеальний» завдяки використанню позитивних характеристик, але в контексті ці ж слова починають звучати насторожливо й навіть викликають відчуття прихованої загрози.

Порівняння, як і метафори, також відіграють важливу роль у створенні стилістичної виразності, адже зазвичай мають конкретний, часто побутовий характер, що добре вписується в естетику *domestic noir*. Наприклад: *Her smile froze like wet paint; My thoughts scatter like broken glass* [5]. Як видно з наведених прикладів, подібні порівняння поєднують буденні, добре знайомі образи з внутрішньою напругою та тривожністю персонажів. Завдяки цьому звичний і зрозумілий світ починає сприйматися читачем як потенційно небезпечний. Саме така трансформація повсякденного у щось загрозливе є характерною рисою

Сучасний стан і перспективи лінгвістичних досліджень та проблеми перекладу

стилю Ф. Мак-Фадден і значною мірою визначає емоційне сприйняття її текстів.

Особливу роль у творчості авторки відіграє персоніфікація, яка активно використовується для створення готичної атмосфери. Неживі об'єкти, серед яких будинки, кімнати, предмети інтер'єру, набувають рис живих істот, наприклад: *The door stares at me* [5]; *The silence presses down on me* [5]. Завдяки персоніфікації простір у творах Ф. Мак-Фадден перетворюється на активного учасника подій, що впливає на психологічний стан героїв.

Серед стилістичних фігур значне місце займає повтор, який використовується для підсилення емоційного напруження та передачі внутрішнього монологу головної героїні. Наприклад: *Don't look. Don't look. Don't look* [4]. Такий прийом вербалізує нав'язливість думок і стан тривоги. Подібну функцію виконує й парцеляція, коли речення розбивається на короткі сегменти: *I wait. I listen. Nothing* [5]. Парцеляція ніби уповільнює час оповіді та концентрує увагу на психологічному переживанні персонажів, замість зосередженості на зовнішніх подіях.

Риторичні запитання також є характерним елементом стилю письменниці, наприклад: *What is she hiding? Why is she looking at me like that?* [5]. Такі питання залучають читача до осмислення подій і змушують самостійно шукати відповіді, водночас часто так і залишаючись відкритими. Саме ця недомовленість підсилює відчуття невизначеності й тримає напругу протягом усього тексту.

Іронія та прихований сарказм у прозі Ф. Мак-Фадден подаються доволі делікатно й найчастіше виникають через розбіжність між тим, що сказано, і тим, що насправді відбувається в ситуації. Наприклад, опис *perfect house*: *The house is perfect. Spotless. Like something out of a magazine* [5]. На перший погляд, це позитивна характеристика, але подальші події (контроль, аб'юз) ця «ідеальність» набуває іронічного звучання: «ідеальний будинок» насправді є загрозливим.

Важливою особливістю стилю авторки є активне використання коротких, ритмічних діалогічних структур. Репліки персонажів зазвичай лаконічні, іноді навіть уривчасті, але саме завдяки цьому вони звучать природно й динамічно, створюючи ефект «живої» розмови, в якій читач ніби бере участь:

“*Are you okay?*”

“*I'm fine.*”

“*You don't look fine*” [5].

Отже, стилістичні доміанти авторського стилю Фріди Мак-Фадден досить різноманітні й добре поєднуються між собою. Серед основних можна назвати метафори, епітети, порівняння та персоніфікації, які допомагають передати емоції героїв і створити напружену атмосферу оповіді. Важливу роль відіграють також повтори й риторичні запитання, які показують внутрішні переживання персонажів і змушують читача більше замислюватися над тим, що відбувається у творі. Короткі діалоги звучать природно і роблять текст живим та динамічним. У цілому стиль авторки доволі простий за формою, але емоційний завдяки використанню великої кількості стилістичних засобів.

Подальша перспектива розвідки полягає у вивченні способів відтворення домінант авторського стилю Фріди Мак-Фадден в українських перекладах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Волошук В.І. Індивідуальний авторський стиль, ідіолект, ідіостиль: питання термінології. *Наукові праці*. Том 92. Випуск 79. С.5-8.
2. Єрмоленко С.Я., Бибик С.П., Тодор О.Г. Українська мова: Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів. Київ : Либідь, 2001. 224 с.
3. Мудрак Л. Еротична лірика: жанрова специфіка та ідіостиль: автореф. дис. ... канд. філол. наук. Київ, 2014. 16 с.
4. Ставицька Л. Про термін ідіолект. *Укр. мова*. 2009. № 4. С. 3-15
5. McFadden Freida The Housemaid. URL: <https://pdf.anytimesbook.com/?book=1408728516>
6. Wellek R., Warren A. *Theory of Literature*. New York : Harcourt, 2009. 500 p.

Бичков Д.О., Дячук Н.В.

Житомирський державний університет імені Івана Франка

ГЛОСАРІЙ ВИРОБНИЧОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ КОРПОРАТИВНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Розвиток промислових галузей характеризується формуванням нової та розширенням вже наявної термінології. Вже з початку ХХ ст. термінознавці почали активно працювати над унормуванням та стандартизацією спеціальної лексики з різних сфер виробництва. Їхні старання зумовили створення багатьох робіт, словників, глосаріїв та термінологічних баз [2: 84].

У межах професійної діяльності комунікація набуває важливого значення. В цьому контексті формується поняття корпоративної комунікації, яку часто описують як інструмент управління, спрямований на ефективну співпрацю всіх рівнів організації. Її загальною метою є встановлення і підтримання хороших взаємовідносин та репутації серед людей, що працюють на благо організації [4: 91].

Інформаційні потоки в організації реалізуються у чотирьох основних напрямках. Низхідна комунікація передбачає передачу інформації від керівництва до підлеглих у вигляді наказів, рекомендацій та оцінки результатів роботи. Висхідна комунікація, навпаки, ініціюється нижчими рівнями виробництва та включає звіти, пропозиції і скарги, адресовані вищому керівництву. Горизонтальна комунікація відбувається між колегами одного ієрархічного рівня і координує діяльність між підрозділами. Останньою є неформальна комунікація, що відбувається під час перерв чи у вільний час і сприяє формуванню сприятливої атмосфери в колективі [3: 129].

Сучасний стан і перспективи лінгвістичних досліджень та проблеми перекладу

Незалежно від напрямку, усі комунікативні потоки реалізуються в певній мірі через різноманітні термінологічні одиниці. Саме тому створення корпоративного глосарію є необхідним для вдалого користування галузевою лексикою.

Важливу роль у наш час відіграє сфера виробництва сіток з дроту. В контексті сучасних подій вона забезпечує товари не лише пересічних громадян, а й виготовляє необхідні речі для війська. Такі вироби, як спіральні загородження, малопомітні перешкоди чи мобільні бар'єри безпеки, допомагають стримувати ворога і сповільнюють його просування.

Лексика цієї галузі є досить специфічною і містить різноманітні одиниці, такі як терміни, професіоналізми, жаргон та ін. Оскільки вироблена продукція потрапляє безпосередньо на поле бою, оперування термінологією є критично важливим, інакше існує ризик допущення технічних помилок чи браку.

Саме тому було вирішено створити інтерактивний корпоративний термінологічний глосарій для фахівців виробництв з виготовлення сіток з дроту. Такий інструмент допоможе якісно засвоїти потрібну термінологію і буде корисним інструментом під час роботи.

В наш час доцільно говорити про електронні ресурси, оскільки вони вважаються зручнішими для користування. Якщо мова йде про корпоративний глосарій, який повинен бути доступним для всіх працівників, то такий варіант є найбільш прийнятним [5: 78].

Корпоративний глосарій в межах цього дослідження був створений на базі платформи Genially.

Розробка ресурсу включає в себе кілька етапів:

I. Пошук та аналіз термінів.

Створення глосарію починається з аналізу веб-сайтів виробників сіток з дроту для реалізації корпусу. Також було застосовано метод емпіричного дослідження. Це дало змогу сформуванню наступні категорії термінів [1]:

1. Види сіток;
2. Обладнання;
3. Конструктивні елементи сіток;
4. Торгові марки;
5. Матеріали та витратні ресурси;
6. Технологічні процеси;
7. Інструменти;
8. Технічні параметри;
9. Професіоналізми та жаргон;

II. Формування змістового наповнення глосарію.

Цей етап характеризується створенням карток термінів, а саме підготовкою значень, прикладів вживання, транскрипцій, фото та аудіоозвучування для термінів.

III. Внесення інформації у глосарій.

Після створення текстової та мультимедійної бази відбувається її впровадження на платформі Genially.

Сучасний стан і перспективи лінгвістичних досліджень та проблеми перекладу

Цифровий простір глосарію організовано за принципом інтуїтивності: кожна категорія позначена тематичною картинкою, натиснувши яку, користувач переходить на сторінку з термінами.

Глосарій доступний до використання двома мовами: англійською та українською. Перемикання мови здійснюється спеціальною кнопкою у зоні навігації сторінки [1].

IV. Фінальні правки та тестування.

Після завантаження всіх елементів глосарію оцінюються відповідність термінів та значень, якість зображення та коректність інтерактивних елементів сайту.

V. Надання відкритого доступу до сайту.

Запуск ресурсу у відкритий доступ відбувається після всіх фінальних перевірок.

Корпоративний глосарій є чудовим інструментом, яким мають користуватися практично всі компанії та виробництва. Він формує термінологічну компетентність фахівців, допомагає вирішувати питання фахової термінології, напроцьовує звичку коректно вживати спеціальну лексику і сприяє розширенню словникового запасу.

Таким чином, корпоративний термінологічний глосарій, створений на платформі Genially, демонструє ефективне використання інтернет-технологій. Завдяки чіткій структурі та інтерактивній подачі ресурс є зручним інструментом для засвоєння термінології галузі. Такий глосарій є цінним елементом онбордингової кампанії на виробництві і може значно прискорити новоприбулим працівникам адаптацію до робочих процесів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Глосарій внутрішньогалузевої комунікації [Електронний ресурс]. URL: <https://view.genially.com/6977afb24fd069a9685e27b7/interactive-content-reboot-protocol> (дата звернення: 16.04.2026)
2. Іващишин О. М. Основні етапи розвитку термінознавства як науки. Молодий вчений. № 6. 2014. С. 85–88.
3. Лизанець А. Г., Феєр О. В., Бондарева М. С. Внутрішні комунікації в системі управління персоналом організації. Економічний вісник НТУУ «Київський політехнічний інститут». 2022. № 23. С. 127–132.
4. Назаренко С., Матюшенко Н. Вплив внутрішніх комунікацій на ефективність діяльності підприємств. Економіка та суспільство. 2023. № 56. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-56-92> (дата звернення: 16.04.2026)
5. Balalaieva, O. (2020). The essence of the concept "Electronic dictionary": Problems of definition, common and differential features. *International Journal of Philology*, 24(4), 78-82. URL: <https://doi.org/10.31548/philolog2020.04.078> (дата звернення: 16.04.2026)

ЖАНРОВА СПЕЦИФІКА СПЕКУЛЯТИВНОЇ БЕЛЕТРИСТИКИ: ЕВОЛЮЦІЯ ТЕРМІНУ ТА ОСНОВНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ

Спекулятивна белетристика (Speculative fiction) - це не просто черговий літературний напрям, а радше неосяжний інтелектуальний простір, де зустрічаються найрізноманітніші жанри. Усі вони об'єднані спільною відправною точкою, фундаментальною дилемою: «А що, якби...?». Головна особливість таких творів - це смілива й усвідомлена відмова від звичних рамок реалізму. Замість копіювання буденності автори пропонують нам світи, що живуть за власними, часто парадоксальними законами [2, с. 258].

Тут автор постає як творець того, що неможливо збудувати: він свідомо полишає межі буденного життя, вплітаючи у розповідь дивні образи, бачення далеких часів, що настануть, або ж сили, що походять від надприродного. Мета ж не просто увійти у сферу вигадки, а сколихнути читача, вивести його зі звичного русла бачення. Подібне «занурення у те, чого ми не знаємо» змушує нас інакше оцінити те, що ми звикли сприймати як незаперечне, а також переглянути плин подій у нашому сьогоденні.

Походження самого слова сягає 1947 року, коли оповідні твори наукової фантастики, що їх пропонував Роберт Гайнлайн, перестали задовольняти наявні тоді формулювання. Він увів термін «спекулятивна література», маючи на меті виділити окремий інтелектуальний сегмент у межах наукової фантастики. Однак із плином часу його початкова ідея трансформувалася: він став розглядати цю літературу як потужну «надкатегорію», яка потенційно може стерти будь-які чітко окреслені жанрові межі [5].

Справжній переломний момент настав у 1960-х, у розпал руху «Нової хвилі». Письменники того часу свідомо почали використовувати цей термін, щоб дистанціюватися від сухого опису технологій чи космічних кораблів. Натомість вони перенесли увагу на саму людину, її психологію, соціальні потрясіння та літературну естетику, наділяючи фантастику новою глибиною та суспільною вагою.

Сьогодні ми розуміємо спекулятивну прозу як величезну «парасольку», що накриває собою наукову фантастику, фентезі, літературу жахів та безліч гібридних форм. Це територія літератури, яка відважно виходить за межі того, що можна побачити чи виміряти приладами, досліджуючи світи, де панують закони уяви та глибокого припущення.

Кожен твір із царини спекулятивної літератури починається з акту розумового «прогнозування» та скрупульозно вибудованого, багатопланового всесвіту. Сюжетотворення живиться якось неординарна складова або ж гіпотетична основа, що суттєво перевертає звичний лад речей. Йдеться про прорив у техніці, котрий усуває неминучість померти, про магію, що є частиною природного закону, про інший хід історії (скажімо, збереження певної

імперії) або ж докорінно іншу структуру суспільних відносин.

Цей стрижневий компонент функціонує як своєрідний дослід у людській природі: автор виводить героїв із рутини та занурює їх у радикально змінені обставини, аби з'ясувати, що з їхніх переконань устоїть, а що розсиплеться. Побудова світу у спекулятивній літературі служить не для усамітнення від дійсності, а для її аналізу під збільшувальним склом умовності. [3].

Процес творення такого тексту вимагає від автора детального опрацювання внутрішньої логіки світу: від географічних карт до культурних кодів та історичного бекграунду. Залежно від масштабу відхилення від нашої реальності, можна виділити два ключові вектори:

1. Епічне фентезі (High Fantasy) конструює абсолютно нові мультивсесвіти, керуючись власними встановленими порядками.

2. Антиутопія або ж альтернативна історія обмежуються зміною лише певних аспектів нашого світу.

На відміну від суто розважальної літератури, орієнтованої на динамічний сюжет, спекулятивна проза часто обирає шлях алегорії. Фантастичні декорації стають інструментом для обговорення гострих етичних, політичних та суспільних проблем. Уникаючи прямолінійності реалізму, автори через метафору аналізують питання гендерної та расової нерівності, екологічні загрози чи природу тоталітаризму [5].

Ці твори свідомо відходять від загальноприйнятої реальності або відомих законів природи. Це фундаментальна відмінність від реалістичної літератури, оскільки вона оперує елементами, що ігнорують дійсність: магічні сили, можливість миттєвого переміщення, інопланетні цивілізації, темпоральні подорожі, надприродні істоти й подібне.

Резюмуючи, доводиться констатувати: сутність феномену спекулятивної літератури полягає у своєрідному, майже суперечливому поєднанні безмежного польоту думки та гострого соціального аналізу. Завдяки використанню таких технік, як очуднення (коли звичне подається як щось дивовижне та нове) та екстраполяція (логічне просування сучасних векторів розвитку у майбутнє), цей своєрідний метажанр творить світи, що свідомо нехтують усталеними природними та логічними нормами. Читачеві являються всесвіти, де домінують езотеричні сили, де миттєві переміщення у просторі є реальністю, або де існують суспільства, для яких категорія часу відсутня як така.

Проте, попри увесь антураж міжгалактичних мандрів чи чаклунських обрядів, незмінним залишається стрижень: у ядрі художнього осмислення завжди перебуває особа — з її тривогами, прагненнями, етичними дилемами та неугавною потребою у волі. Спекулятивна оповідь не має на меті лише забавити читача химерністю антуражу. Вона вказує на те, що іноді найефективніший спосіб усвідомити нашу реальну, багатогранну дійсність криється саме у дистанціюванні. Споглядаючи людство крізь призму вигаданих теренів, ми отримуємо виняткову нагоду побачити наші власні хиби та звершення з такою прозорістю, яку нездатний забезпечити прямий реалізм. Зрештою, навіть найбільш фантастичні обставини конструюються лише з

однією метою — аби ми могли глибше осягнути власну сутність тут, у нашій дійсності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Редакція_vue. Белетристика. *Велика українська енциклопедія*. 01.06.2023. URL: <https://vue.gov.ua/%D0%91%D0%B5%D0%BB%D0%B5%D1%82%D1%80%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B0> (дата звернення: 30.11.2025).
2. Романенко О. Феномен української масової літератури ХХ століття: проблеми генези та поетики. Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства.. 2011. вип. 16. С. 258. (дата звернення: 30.11.2025)
3. Definitions of SF. The Encyclopedia of Science Fiction. 26.05.2025. URL: https://sf-encyclopedia.com/entry/definitions_of_sf (дата звернення: 30.11.2025).
4. Heinlein R. A. On The Writing Of Speculative Fiction. Fantasy Press, 1947. 129 p. (дата звернення: 30.11.2025)
5. Oziewicz M. Speculative Fiction. Oxford Research Encyclopedias. 29.03.2017. URL: <https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190201098.013.78> (дата звернення: 30.11.2025).

В.В. Громовенко
Міжнародний університет (м. Одеса)

ЛЕКСИЧНІ ЗАСОБИ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ ГУМАНІТАРНИХ НАСЛІДКІВ ВІЙСЬКОВОГО КОНФЛІКТУ

Лексична репрезентація військового конфлікту в англomовному медіадискурсі значною мірою пов'язана з відображенням його гуманітарних наслідків. У цьому контексті медіадискурс постає не лише як засіб передачі інформації, а як інструмент конструювання соціальної реальності та формування ставлення до учасників конфлікту, що обґрунтовується у межах критичного дискурс-аналізу, зокрема у працях Н. Фейрклафа, Т. ван Дейка та Р. Водак, які акцентують на ідеологічному потенціалі мови, стратегіях позитивної самопрезентації «своїх» і негативної репрезентації «чужих» [6; 17; 18]. Водночас лексичні одиниці, що позначають жертви та втрати, активують певні когнітивні структури та фрейми, формуючи у свідомості аудиторії образ війни як гуманітарної кризи, що узгоджується з теоріями концептуальної метафори та фреймів Дж. Лакоффа і Ч. Філлмора [7; 9].

Слід зазначити, що у контексті медіалінгвістики [5; 8] мовні засоби не лише відображають події, а й структурують їх інтерпретацію відповідно до ідеологічних настанов медіа. У вітчизняній лінгвістиці ці процеси

Сучасний стан і перспективи лінгвістичних досліджень та проблеми перекладу

розглядаються у працях Флорія Бацевича [1], а також у сучасних дослідженнях воєнного дискурсу [2; 3; 4], що фокусуються на лексико-семантичних механізмах репрезентації конфлікту.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю комплексного аналізу мовних засобів репрезентації гуманітарних наслідків військових конфліктів у сучасному американському медійному дискурсі, з урахуванням їхнього когнітивного та ідеологічного впливу на аудиторію. Мета дослідження полягає у визначенні та характеристикації лексичних засобів репрезентації гуманітарних наслідків війни та конструювання образу жертв у медіатекстах.

Особливу роль у статтях про військові конфлікти відіграє лексика, пов'язана зі стражданнями цивільного населення. Для номінації постраждалих використовується іменник *victim*, що означає людину, яка зазнала наслідків насильства або інших негативних обставин. У медіатекстах він функціонує у словосполучах Adj/Part II + *victim*, наприклад, *uncounted victims* [14], у прийменникових конструкціях *victims of attacks* [15], а також у дієслівних словосполучах *punishes its victims* [14].

Проблема заручників репрезентується за допомогою іменника *hostage*, що позначає людину, яку утримують у полоні для досягнення політичних або військових цілей. У медіатекстах він утворює словосполучення Adj + *hostage(s)*: *Israeli hostages* [14], *dead hostages* [14; 16], а також конструкції з числівниками: *some three dozen hostages* [12]. Поширеними є й прийменникові конструкції: *release of hostages* [16], *families of the hostages* [14], *the return of the remaining hostages* [14].

Загиблі жертви війни актуалізуються через використання дієслова *kill* у поєднанні з числівниками, що підкреслює масштаб людських втрат: *killed more than 240,000 people* [15]. Масовий характер насильства підкреслюється за допомогою іменника *killings* у словосполученні *mass killings* [15], де прикметник *mass* акцентує значну кількість жертв. Прикметник *dead* у *left at least 240,000 people dead* [15], *the names of hundreds more people reported dead* [10] фіксує факт смерті без прямого акценту на акті насильства, проте опосередковано пов'язує її з військовим конфліктом.

Подібну функцію виконує іменник *death* у словосполученнях *civilian deaths* [10], *the numbers of deaths* [10], де прикметник *civilian* підкреслює, що жертвами конфлікту стають мирні мешканці.

Опис гуманітарних наслідків конфлікту реалізується також через словосполучення, що позначають умови існування цивільного населення: *relentless cycles of insecurity* [15], *inhumane conditions* [11], *widespread rape and torture* [15], *under torture, starvation and extreme cold* [11]. Дієслівні конструкції *pushing Gaza's 2.2 million people to the brink* [13] та *plunging millions toward greater peril* [13] підсилюють уявлення про масштабну гуманітарну кризу.

Лексичні засоби репрезентації гуманітарних наслідків військового конфлікту відіграють ключову роль у формуванні когнітивного та емоційного сприйняття подій аудиторією, актуалізуючи відповідні фрейми та ідеологічні інтерпретації. Вони не лише відображають реальність, а й конструюють образ

Сучасний стан і перспективи лінгвістичних досліджень та проблеми перекладу

жертв і характер конфлікту через механізми фреймування та прагматичного впливу. Отже, аналіз таких мовних одиниць є необхідним для розуміння того, як медіадискурс формує суспільне ставлення до гуманітарних криз.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики : підручник. 2-ге вид., доповн. Київ : Академія, 2009. 376 с.
2. Некрашук Т. П. Дискурс війни в сучасних мас-медіа: лінгвокогнітивний та прагматичний аспекти. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації*. 2021. Т. 32 (71), № 2. С. 45–51.
3. Панасенко Н. І. Когнітивно-фреймовий аналіз медійного тексту : монографія. Черкаси : Брама-Україна, 2018. 320 с.
4. Потапенко С. І. Сучасний англomовний медіа-дискурс: лінгвокогнітивний і прагматичний аспекти : монографія. Ніжин : Вид-во НДУ ім. М. Гоголя, 2009. 392 с.
5. Bell A. *The Language of News Media*. Oxford : Blackwell, 1991. 277 p.
6. Fairclough N. *Critical Discourse Analysis: The Critical Study of Language*. 2nd ed. London : Routledge, 2010. 608 p.
7. Fillmore C. J. Frame semantics. *Linguistics in the Morning Calm*. Seoul : Hanshin Publishing Co., 1982. P. 111–137.
8. Fowler R. *Language in the News: Discourse and Ideology in the Press*. London : Routledge, 1991. 292 p.
9. Lakoff G. *Metaphors We Live By*. Chicago : University of Chicago Press, 2003. 276 p.
10. The Washington Post. (2023). Sudan civil war humanitarian crisis. <https://www.washingtonpost.com/world/2023/11/09/sudan-civil-war-humanitarian-crisis/>.
11. The Washington Post. (2023). Israel-Gaza United Nations ceasefire. <https://www.washingtonpost.com/world/2023/12/19/israel-gaza-united-nations-ceasefire/>.
12. The Washington Post. (2023). Israel battlefield Gaza defeat Hamas. <https://www.washingtonpost.com/world/2023/12/20/israel-battlefield-gaza-defeat-hamas/>.
13. The Washington Post. (2023). Global crises and humanitarian war. <https://www.washingtonpost.com/world/2023/12/22/global-crises-humanitarian-war-2034-year-sudan-palestine-myanmar-burkina-faso/>.
14. The Washington Post. (2025). Gaza death toll reaches 60,000. <https://www.washingtonpost.com/world/2025/07/29/gaza-death-toll-60000/>.
15. The Washington Post. (2026). Global conflict: Gaza, Sudan and Ukraine. <https://www.washingtonpost.com/world/2026/01/01/global-conflict-2025-gaza-sudan-ukraine/>.

16. The Washington Post. (2026). Phase 2 Gaza peace plan. <https://www.washingtonpost.com/national-security/2026/01/14/phase-2-gaza-peace-plan-trump/>.
17. Van Dijk T. A. Discourse and Power. New York : Palgrave Macmillan, 2008. 320 p.
18. Wodak R., Meyer M. Methods of Critical Discourse Analysis. London : SAGE, 2001. 200 p.

Д.О. Гудзь, Т.С. Гарлицька
Криворізький державний педагогічний університет
Україна

ОСНОВНІ ОЗНАКИ ТА ПРИЗНАЧЕННЯ ЕКСПРЕСИВНИХ ОДИНИЦЬ В АНГЛОМОВНОМУ ІНТЕРНЕТ-ДИСКУРСІ

Інтернет-дискурс є специфічною формою комунікації, яка поєднує риси усного та писемного мовлення, водночас характеризується унікальними мовними та комунікативними особливостями, притаманними виключно цифровому середовищу. Його головні ознаки – інтерактивність, мультимедійність, відсутність просторово-часових обмежень, гібридність та креативність – визначають нові способи вираження думок і емоцій користувачів [1].

Мова інтернет-дискурсу вирізняється неологізмами, скороченнями, аграматизмами, емоційним синтаксисом, використанням смайликів і піктограм, що дозволяє створювати живу, динамічну і максимально адаптовану до умов віртуального спілкування комунікацію. Особливий інтерес становлять розмовні жанри мережі, де проявляються індивідуальні, соціокультурні та психологічні характеристики користувачів, формуються правила поведінки та специфічна етика взаємодії [7: 65]. Використання лексики з підвищеною експресією є однією з основних ознак мови інтернет-дискурсу, вона додає текстам індивідуальності та емоційного забарвлення.

Окрім емоційно забарвленої лексики, експресивність в інтернет-мовленні створюється завдяки образності, структурним особливостям тексту, модальним засобам і вираженню оцінки. Такі мовні ресурси дозволяють глибше усвідомлювати зміст прочитаного, визначати жанр і комунікативну мету твору, розмежовувати релевантну та нерелевантну інформацію, а також відтворювати загальний настрій епохи при аналізі художніх текстів [6: 130].

Експресивність в інтернет-дискурсі пояснюється такими закономірними аспектами [5: 25]:

1. Роль нейтральних мовних засобів. Нейтральні елементи, такі як стандартна лексика та граматики, традиційно виконують базову функцію у комунікації, забезпечуючи зрозумілість та точність передачі інформації. Вони формують каркас обміну думками, фактами та ідеями. Однак, незважаючи на

Сучасний стан і перспективи лінгвістичних досліджень та проблеми перекладу

їхню важливість, нейтральні засоби зазвичай не передають емоційного забарвлення чи суб'єктивного ставлення мовця, що обмежує їхній вплив на глибину емоційного сприйняття адресата.

2. Значення експресивних засобів. Експресивні елементи, такі як метафори, ідіоми, алегорії та інші стилістичні фігури, зазвичай розглядаються як додаткові, менш уживані компоненти комунікації. Проте їхнє значення не менше важливе, оскільки вони додають шари значення та емоційної глибини, оживлюють висловлювання і роблять його більш вражаючим та запам'ятовуваним. У випадках, коли нейтральна лексика не здатна передати всі нюанси, експресивні засоби заповнюють цю прогалину.

3. Вплив соціокультурного контексту. Використання експресивності значною мірою залежить від культурних умов. Однакові мовні засоби в різних соціокультурних середовищах можуть сприйматися по-різному: метафора, кумедна у одній культурі, може викликати негативну реакцію в іншій, тому знання культурних особливостей і контексту є важливим для ефективного застосування експресивних засобів у комунікації.

4. Емоційний вплив на аудиторію. У рекламних, промоційних та інших комунікативних жанрах, де метою є емоційний вплив на адресата, експресивність стає ключовим інструментом. Використання яскравих, емоційно забарвлених слів та фраз допомагає привернути увагу, викликати інтерес і спонукати до певної дії, наприклад, купівлі товару або підписки на послугу [5: 26].

5. Адаптація до нових медіа та технологій. Сучасні платформи, зокрема соціальні мережі, трансформують способи комунікації, де експресивність часто набуває домінуючого значення. Зростає актуальність коротких, емоційно насичених висловлювань та візуальних елементів, що потребує переосмислення застосування експресивної лексики.

Емоційно-експресивна оцінка в інтернет-мовленні формується завдяки використанню фонетичних, словотвірних, морфологічних, лексико-фразеологічних засобів, а також синтаксичних і стилістичних конструкцій, що відіграють продуктивну роль у створенні емоційного ефекту. Значну увагу лінгвісти приділяють неологізмам, зокрема словотвірним семантичним новотворам та індивідуально-авторським okazionalizмам, які привертають увагу читача та слухача і роблять висловлювання більш яскравим і своєрідним [2: 177].

Лексичні засоби вираження експресивності ґрунтуються на словникових і контекстуальних значеннях слів. До них належать метафора, метонімія, синекдоха та іронія [3: 363]. Засоби вираження експресивності через образність і стилістичні прийоми: порівняння, перифраз, гіпербола, літота, оксюморон, каламбур. Експресивні засоби відіграють ключову роль у комунікації, оскільки дозволяють передавати не лише фактичну інформацію, а й емоції, ставлення та особисті переживання мовця. Вони формуються в контексті взаємодії між одиницями з лексичними значеннями, підкреслюючи багатогранність і динамічність мовлення [5: 39].

Сучасний стан і перспективи лінгвістичних досліджень та проблеми перекладу

Лексичні особливості інтернет-дискурсу відзначаються високою індивідуальністю, що простежується в переліку лексичних одиниць, їхньому функціонуванні та взаємозв'язках. У мові це виявляється у формуванні специфічної лексичної підсистеми з власними соціокультурними характеристиками [4: 470]. Наприклад, основою багатьох лексичних інновацій сучасної англійської мови є слово Twitter. Часто використовуються поєднання його фрагменту «tw» із фрагментами інших загальноживаних слів. Прикладами є неологізми для позначення користувачів сервісу Twitter або членів певної спільноти: tweetland, twitheads, twittersphere, Twitterers, Twitverse, twitizens, tweetlanders, tweeties, tweeple. Їхнє використання створює атмосферу доброзичливості, гумору та самопародіювання у спілкуванні.

Подібне явище спостерігається при утворенні лексичних інновацій для позначення членів спільноти як родини чи друзів, наприклад: tweeps (Twitter + peeps (friends)) або twiends (Twitter + friends) – друзі в Twitter. Використання таких новотворів на основі знайомої лексики забезпечує ефект розкутості й довірливості, відтворює реалії сучасного інтернет-спілкування та стає мовним еквівалентом загальноприйнятих норм повсякденного життя. Наприклад, поєднання основ слів Twitter та sweethearts утворює tweethearts – пару закоханих, які познайомилися завдяки Twitter [4: 470].

До синтаксичних засобів реалізації експресивності належать конструкції, які привертають увагу читача та спонукають його до роздумів. Серед таких конструкцій особливу роль відіграють питальні речення, які часто передають широкий спектр емоційно-оцінних значень і мають високий ступінь експресивності. Питальні речення зустрічаються досить часто і дозволяють автору виражати припущення, здивування, осуд, незадоволення, заперечення або підкреслювати важливу думку. Вони виконують функцію активного залучення читача до інтелектуальної та емоційної взаємодії з текстом.

Не менш важливими є окличні речення, які реалізують емотивно-експресивну функцію мовлення. Вони передають ставлення автора до подій чи осіб, дозволяють оцінювати їх (виражаючи презирство, іронію, віру або спонукання до дії) і відображають емоційні переживання мовця. Окличні конструкції вимовляються з особливою інтонацією та активно використовуються в репортажах і художньому тексті для створення емоційного ефекту [2: 178].

До найпоширеніших синтаксичних засобів реалізації експресивності відносяться інверсія, хіазм, гіпербатон, зевгма та еліпсис. Інверсія – це зміна звичного порядку слів у реченні, що дозволяє підкреслити певні елементи висловлювання та надати йому емоційного відтінку. Вона використовується як у літературному, так і в медійному стилі для акцентування уваги читача чи слухача, створення емоційного забарвлення та логічного виокремлення певних частин речення. Хіазм – це перестановка елементів у паралельних словесних рядах, що створює контраст і симетрію та підсилює емоційне навантаження висловлювання. Часто хіазм супроводжується анадіплосисом – повторенням слова або прикметника в кінці одного речення та на початку наступного, що

Сучасний стан і перспективи лінгвістичних досліджень та проблеми перекладу

поглиблює зміст і створює зв'язок між висловленнями. Один із різновидів хіазму – хіастичний каламбур, який змінює значення слів для створення іронічного або комічного ефекту. Цей прийом активно застосовується в публіцистиці та літературі для підкреслення контрастів і соціальних або політичних аспектів [5: 41]. Гіпербатон (або анаколүф) – це перестановка елементів речення з метою акцентування основної думки, що іноді призводить до розриву синтаксичного зв'язку між підметом і присудком. Використовується для стимулювання роздумів читача або слухача, створення сарказму та іронії, а також для імітації розмовного стилю й комічних ефектів. Зевгма – це поєднання семантично або синтаксично несумісних елементів у висловлюванні, що створює несподівані, комічні або іронічні зв'язки. Еліпсис – це синтаксичний засіб, який сприяє експресивності мовлення через опущення певного члена речення, зазвичай присудка, що легко відновлюється з контексту і робить висловлювання динамічнішим, лаконічнішим та емоційно насиченим [5: 44]. Еліпсис не лише скорочує текст і спрощує висловлювання, а й підсилює його експресивність, акцентує на головному повідомленні, передає емоції та наміри.

Отже, експресивні одиниці у мовленні виконують ключову роль у передачі емоційного, оцінного та суб'єктивного ставлення мовця, роблячи висловлювання більш образним, динамічним та впливовим на адресата. Вони реалізуються на всіх рівнях мови – фонетичному, лексичному, синтаксичному та стилістичному – через метафори, метонімії, епітети, інверсії, хіазми, еліпсис та інші прийоми, підсилюючи емоційне забарвлення, ритміку та образність тексту. Використання експресивності залежить від соціокультурного контексту, жанру та сучасних комунікаційних платформ, включаючи інтернет-дискурс, у якому формуються нові лексичні інновації; воно потребує особливої уваги при перекладі для збереження стилістичної та емоційної насиченості оригіналу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Кечеджі О. В., Торчило В. В. Інтернет-комунікація як феномен сучасної мовної культури. *Вісник Приазовського державного технічного університету. Сер. Соціально-гуманітарні науки та публічне адміністрування*. 2024. Вип. 12. С. 126–143.
2. Клімова О. М. Мовні засоби експресивності англomовного публіцистичного дискурсу в соціокультурологічному феномені сучасного комунікативного простору: перекладацький аспект: *Зб. Наук. статей магістрів*. Ч. 2. Полтава: ПУЕТ, 2021. С. 175–177.
3. Мороз В. Проблеми українського експресивного дискурсу. Філологічні студії. *Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету*. 2011. Вип. 6. С. 363–369.
4. Очеретян Т. А., Марченко В. В. Особливості функціонування лексичних інновацій у сучасному англomовному інтернет-дискурсі. *Молодий вчений*. 2020. № 11 (87). С. 468–472.

5. Попович Т. В. Мовні засоби передачі експресивності при перекладі (за матеріалами рекламних роликів): кваліфікаційна робота магістра. Полтава: Полтавський університет економіки і торгівлі, 2024. 106 с.
6. Туріца О., Марус Є., Дорофєєва-Кузьміна В. Експресивні засоби в англomовній художній літературі та особливості їх перекладу (на матеріалі перекладу оповідання Е. А. По «Золотий жук» українською мовою). *Науковий вісник ПНПУ ім. К. Д. Ушинського*. 2022. № 35. С. 130–135.
7. Шкворченко Н. Інтернет-дискурс як лінгвістична категорія. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2019. № 23 (3). С. 63–66.

М. О. Ейсмонт

Житомирський державний університет імені Івана Франка

ПЕРЕКЛАД ЯК ЦЕНТРАЛЬНЕ ПОНЯТТЯ СУЧАСНОГО ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА

Загальновідомо, що переклад (або відтворення) є діяльністю чи її підсумком, яка передбачає передачу тексту, мовного висловлювання чи інших комунікативних засобів з однієї лінгвістичної системи до іншої. Численні науковці досліджують як саму дефініцію «переклад», так і різноманітні перекладацькі трансформації. Серед дослідників, які заклали теоретичні засади для вивчення перекладу, варто відзначити Гінзбурга М. Д., Гудманяна А. Г., Кальниченка О. А., Карабана В. І., Кияка Т. Р., Ребрія О. В., Черноватого Л. М., Kelly D. та багатьох інших.

Провідною метою перекладу є гарантування чіткості та достовірності перенесення інформації між мовами, зберігаючи при цьому будову, стилістику та інші мовні особливості оригіналу. Ця діяльність знаходить своє використання у численних галузях життя, таких як художня література, наука, бізнес, міжнародні відносини, туризм та безліч інших. Існують різноманітні методики та концепції перекладацької діяльності, включно з лексичним, граматичним, семантичним і контекстуальним аналізом, а також урахуванням етнокультурних аспектів та звичаїв народів. Фахівці з перекладу відіграють ключову роль у забезпеченні міжмовної комунікації та взаєморозуміння між різними середовищами. Це комплексна та творча діяльність, і рівень її виконання може суттєво впливати на ефективність комунікації та взаєморозуміння між залученими сторонами. Підкреслюється, що за функціонально-комунікативною орієнтацією, переклад можна класифікувати на такі категорії: художній (літературний), суспільно-політичний та галузевий (фаховий), тобто спеціалізований. Відповідно до форми реалізації, переклад загалом може бути писемним чи усним, охоплюючи базові послідовний та синхронний типи. Ці ранжувальні категорії формують наше уявлення про переклад як про інтерлінгвальну взаємодію. Відтак, поняття «переклад»

Сучасний стан і перспективи лінгвістичних досліджень та проблеми перекладу

тракується як суспільна функція міжмовного посередництва між користувачами різних лінгвістичних систем. Ця функція реалізується в процесі діяльності «поліглота» та включає відтворення об'єктивної реальності на основі індивідуальних здібностей перекладача. Такий процес «трансляції» відомостей від одного комуніканта до іншого враховує як лінгвістичну систему мови, так і позамовну інформацію, що охоплює традиції, культуру та специфіку народів [2; 4].

Іншими словами, термін «переклад» у широкому сенсі позначає діяльність, скеровану на «трансляцію» відомостей з вихідної мови на цільову мову задля забезпечення міжмовної комунікації, а в більш специфічному значенні розглядається як вже оформлений перекладений текст. Крім того, перекладацька діяльність є складним процесом, що вимагає не тільки ґрунтовного володіння двома мовами, а й глибокого усвідомлення різноманітних особливостей.

Розглянемо більш детально базові трансформації, які використовуються при перекладі за відсутності «прямого» еквівалента. Першим чином необхідно наголосити, що транскрипція та транслітерація належать до перекладацьких прийомів, які передбачають відтворення чужомовних лексичних одиниць шляхом фонічного перенесення (транскрипції) або графічного відображення (транслітерації) без їхнього смислового тлумачення. Калькування є трансформацією, коли чужомовні лексеми перекладаються дослівно, через покомпонентне відтворення кожної його частини зі збереженням вихідної граматичної чи синтаксичної будови. Щодо описового перекладу, то це прийом, за якого іншомовне слово відтворюється у цільовій мові не за допомогою єдиного слова чи кальки, а через розгорнутий, докладний виклад його сутності. Він стає невід'ємною складовою, якщо в українській мові немає прямого еквівалента, або ж дослівне відтворення не може повноцінно передати всі семантичні відтінки, притаманні першоджерелу. Так, модуляція (смісловий розвиток) – це перетворювальний засіб, який полягає у зміні логіко-сміслового кута зору на висловлювання, при цьому зберігаючи його основний зміст. У перекладацькій практиці модуляція дає змогу адекватно відтворити поняття, яке в мові-оригіналі висловлене за іншою логікою, беручи до уваги мовні стандарти, стійкі словосполучення чи культурні парадигми сприйняття в цільовій мові. Компенсація є перекладацьким прийомом, коли смисл, стилістичний відтінок або культурна конотація, втрачені при перенесенні певного елемента, відтворюються в іншій ділянці тексту. Відносно генералізації, то це технічний засіб перекладу, за якого конкретне поняття мови-джерела замінюється ширшим або узагальненішим за своїм значенням у мові перекладу. Під конкретизація ж навпаки розуміють процес, коли слово більш широкого змісту відтворюється лексичною одиницею вужчого змісту. У свою чергу, локалізація передбачає пристосування чужомовного тексту до особливостей культури-реципієнта, з огляду на її правову систему, соціальні норми та очікування цільової аудиторії. На противагу транскрипції, що зберігає вихідну іноземну форму, локалізація передбачає навмисну заміну оригінального

Сучасний стан і перспективи лінгвістичних досліджень та проблеми перекладу

елемента на такий відповідник, який ефективніше функціонує в цільовому лінгвістичному контексті [1; 3].

Підсумовуючи висновки проведеного опису, можна констатувати, що використання перекладацьких трансформацій під час відтворення криміналістичної термінології є ключовою передумовою для забезпечення смислової вірогідності, жанрової доречності та культурної адекватності. Подібні перетворення, як-от калькування, модуляція, описовий переклад або локалізація, не викривляють значення поняття, натомість сприяють його продуктивному застосуванню у межах аудіовізуального контенту. Замість простого дослівного перенесення, переклад набуває рис пристосувального тлумачення, що дає змогу зберегти як професійну сутність, так і мистецьку повноту кінематографічної мови.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Вискушенко С. А. Загальні особливості перекладу термінологічних одиниць. *Philology Science, Trends and Development Methods : VIII Міжнар. наук.-практ. конф. : тези доповідей*. Токіо, 2022. С. 220-223.
2. Кальниченко О. А., Черноватий Л. М. *Енциклопедія перекладознавства*. Т. 1. Вінниця : Нова Книга, 2020. 560 с.
3. Карабан В. І. *Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми*. Вінниця, 2004. 576 с.
4. Ребрій О. В. *Сучасні концепції творчості у перекладі: монографія*. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2012. 376 с.

В.О. Єршов, В.М. Козицька
Житомирський державний університет імені Івана Франка

ЛЕКСИКО-ГРАМАТИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЯК ВАЖЛИВИЙ ЗАСІБ ВІДТВОРЕННЯ ІДІОСТИЛЮ У ПЕРЕКЛАДІ РОМАНУ Т. ДЖ. РІД «СІМ ЧОЛОВІКІВ ЕВЕЛІН Г'ЮГО»

Немає сумнівів у сучасних дослідників у царині перекладознавства щодо думки, що саме художній переклад є складним видом перекладацької діяльності [1; 2]. Така діяльність зазвичай охоплює не тільки передачу змісту, а також і відтворення ідіостилю певного автора, стилістичних особливостей у текстах, культурний контексту, відтак, у такому процесі домінуюча роль належить лексико-граматичним трансформаціям, перекладацьким стратегії, які і забезпечують адекватність [1; 2]. Актуальність цієї розвідки зумовлена необхідністю аналізу перекладу сучасної англійської прози українською мовою. Такий аналіз має здійснитися із необхідним врахуванням мовних,

Сучасний стан і перспективи лінгвістичних досліджень та проблеми перекладу

культурних чинників. Ми, зі сію боку, ще раз хочемо зробити акцент на природньому і нерозривному звязку між мовною системою та культурою. Відтак, відомий роман Тейлор Дженкінс Рід «Сім чоловіків Евелін Г'юго» [3], здатен поєднати динамічний наратив, психологічні нюанси, до того ж, у ньому спостерігають багато культурно маркованих одиниць, такі сутності, на наш погляд, здатні значною мірою ускладнити інтерпретації повідомлення.

У процесі аналізу перекладеного матеріалу, було сфокусовано увагу на тому, що перекладач застосував низку лексичних трансформацій, йдеться про транскрипцію, калькування, конкретизацію, крім ого, про модуляцію. Наприклад, власні назви передаються шляхом транскрипції «Евелін Г'юго» або «Монік Грант». Це, як відомо, забезпечує збереження культурної ідентичності персонажів. Калькування ми можемо побачити у процесі відтворення словосполучення *soap operas*, тобто мильні опери. Такий прийом уможливорює збереження денотативного значення, культурної конотації. У свою чергу, конкретизація (вагомий перекладацький прийом) проявляється у ситуаціях, коли абстрактні значення деталізуються у перекладі. Відтак, номінація *insight* у контексті може передаватися як *знати всю правду*, що підвищує зрозумілість тексту, але ж водночас змінює ступінь категоричності висловлювання. Модуляція дозволяє змінювати семантичний ракурс висловлювання. У теорії та практиці перекладу науковці уважно досліджують граматичні трансформації. Наприклад, ми повністю погоджуємося з тим, що інфінітивні конструкції англійської мови часто замінюють на підрядні речення, розглянемо такий мовленнєвий зразок: *I didn't want him to kiss me*, в українській мові ми спостерігаємо *Я не хотіла, щоб він мене цілував*, що відповідає синтаксичним нормам мовної системи. Крім того, застосовуються перестановка компонентів речення; об'єднання синтаксичних структур; такі прийоми допомагають створити логічну зв'язність тексту [3]. До того ж, увагу науковців привертає відтворення культурних реалій. Вони віддзеркалюють специфіку англійського соціокультурного середовища. Часто перекладачами застосовано вагомі стратегії доместикації та форенізації [2]. Перша здатна сприяти адаптації тексту до українського читача, а друга дозволяє зберегти іншопольський колорит оригіналу. Також досить важливим аспектом є відтворення мовної специфіки персонажів досліджуваного твору. Вона безпосередньо є пов'язаною з їх соціальним статусом, психологічними характеристиками, а от збереження природності діалогів, смислу їх внутрішніх монологів є надзвичайно важливим для успішної передачі ідіостилю авторки, формування цілісного образу героїв твору. Отже, лексико-граматичні трансформації діють як ефективний інструмент відтворення ідіостилю у такому різновиді перекладів, як художній. Їх комплексне застосування уможливорює досягнення балансу між точністю перекладу, з однієї сторони, та його адаптацією до мовних і культурних норм цільової аудиторії, тобто україномовної, з іншої.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Gideon Toury Descriptive Translation Studies and Beyond. Benjamins translation library. 1995 311 p.
2. Venuti L. The Translator's Invisibility. A History of Translation. Taylor & Francis, 2017. 320 p.
3. Рід Т. Дж. Сім чоловіків Евелін Г'юго. Артбукс 2024 р. 352 с.

Г.О. Звягіна

Запорізький державний медико-фармацевтичний університет СТИЛІСТИЧНИЙ СИНТАКСИС РОМАНУ «NATALIA» ШАНТАЛЬ ГАРАН

Дебютна книга Шанталь Гаран під назвою «Natalia» вийшла в серії «сучасна зарубіжна література» у видавництві Анетти Антоненко. Перекладачкою роману з французької виступила Ганна Залевська. Твір присвячено відображенню травматичного досвіду Другої світової війни і його тривалого впливу на долі людей.

Безневинне бажання сина Толефа Олсена дослідити свій родовід призводить до пошуку батьком біологічної матері. Клубок подій розмотується поступово, перед читачем постають усе нові страшні, іноді шокуючі подробиці історії Наталії Мюллер, яка усе життя носить у собі таємниці, якими вона не ділиться ніколи і не з ким. Історію свого життя вона забере, як і планувала, із собою в могилу. Авторка залишає у читачів багато питань, на які пропонує відповісти самостійно. Іще страшнішим роман стає після усвідомлення, що це абсолютно реальна історія, написана на основі спогадів та архівних відомостей, до того ж місце подій – це окупований Львів 1940 року. Талановита робота перекладачки дозволила органічно вплести українські народні елементи до оригінального твору.

Роман цікавий у тому числі і з точки зору стилістики, стилістичний синтаксис дозволяє передати емоційно-оцінну складову твору, і саме тому є важливою частиною вивчення твору та предметом нашого дослідження.

Книга Шанталь Гаран є відносно новою для українського читача та науковців, тож не ставала ще предметом вивчення, доступні лише розширені анотації та відгуки видавництва та онлайн-майданчиків для продажу літератури, хоча, безумовно, стилістичний синтаксис багато разів ставав об'єктом дослідження. Серед авторів таких розвідок Н. Арутюнова, В. Ващенко, С. Єрмоленко, Б. Ларін, Л. Мацько [2], М. Пилинський, В. Русанівський, В. Чабаненко, І. Чередниченко та багато інших.

Частотним стилістичним прийомом дослідженого твору є використання риторичних питань, які письменниця використовує з різною метою. Наприклад, для *створення ілюзії діалогу* із самим собою, а отже, із читачем: «Яким було її життя до прибуття в Норвегію? В'язень війни. Хтозна, можливо, вона не хотіла

кинути дитину? Авжеж, саме так. Як вона потрапила до цього табору для польських біженців? Який зв'язок із Канадою?» [1: 10], «А звати його Толлеф, він уже дідусь. Утім, цей факт не робив з неї прабабусю. Так? Ні! Це суцільний сюрреалізм!» [1: 36]. Саме у такому контексті питання поєднуються з риторичними вигуками, що підсилює емоційність.

Ще однією особливістю, використаною для увиразнення діалогів твору, є використання парцеляції, тобто розподілу речення на окремі компоненти, пов'язані між собою: «Жанна згадала себе, чотирнадцятирічну, перед труною матері. Серце переповнив гнів. Слова застрягали в горлі» [1: 215], «Як же хотілося поговорити з Наталією. Востаннє» [1: 215].

Динамічність та стислість думки, які підкреслюють напруженість монологів, передано за допомогою такої фігури стилістичного синтаксису як *еліпсис*: «Термін «біологічна мати» йому не подобався, бо звучав надто технічно і, зрештою, трохи смішно. *Принаймні станом на сьогодні*» [1: 10], «Він інколи сміявся разом з ними. *А інколи ні*» [1: 12].

Градація як стилістичний прийом, призначений для акцентування уваги, вживається авторкою неодноразово: «Я народилася сьомого червня 1921 року в місті *Lwow*, яке тепер називається *Львів*. На той час воно входило до складу *Східної Польщі*. Тепер це *Україна*... Отже, за походженням я *полька*. Насправді, якби я народилася після війни, то була б *росіянкою*. А якби народилась у дев'яностих роках, то була б *українкою*» [1: 55], «Не факт, але все навкруги пробуджувало в ньому якісь давно забуті *почуття*. *Почуття легкості*» [1: 20].

Навмисне повторювання однакових або однокореневих слів для посилення емоційності або виділення особливо важливої думки у стилістиці отримало назву *тавтологія* [3: 103]. Цей прийом часто використовується письменницею: «Тут доведеться копірситися, *описувати неописанне, виправдовувати невинуватого*» [1: 84], «Між вами зав'язалася *дружба*, а мені вона все життя відмовляла в *дружбі*» [1: 215].

У творі повторюються різні частини мови, які розташовані в середині або наприкінці речення. Трапляються *повтори* і в парцельованих реченнях: «Жанна мала шанс зустрітися з нею, отримати певні відповіді, тоді як він мусить *задовольнитися* очікуванням обіцяного листа! *Задовольнитися* крихтами» [1: 45], «Тільки не *сьогодні*. *Сьогодні* їй хотілося поговорити з двоюрідною сестрою» [1: 204].

Замовчування – стилістична фігура, побудована на навмисному розірванні речення за допомогою пауз [3: 102]. Через замовчування Гаран передає хвилювання персонажів і поривчастість мовлення внаслідок цього: «Ми ніколи про це не говорили, *хіба що*... одного разу, коли він був маленьким» [1: 40], «– Могла Жанна зробити якийсь хибний крок, що міг би вплинути на думку Наталії? – *Я... я не знаю*» [1: 48].

Апосіопезу часто визначають як синонім до замовчування або умовчання, проте ця фігура становить собою паузу наприкінці речення, де думка свідомо не завершується, у романі Гаран вона також передає почуття схвилюваності головної героїні, бо саме вона схильна до пауз, інколи дещо штучних та

Сучасний стан і перспективи лінгвістичних досліджень та проблеми перекладу

театральних: «Для мого сина існувала тільки музика та його дружина. Відколи вона *померла...*» [1: 40], «– Ти, мабуть, не *пам'ятаєш...* Коли тобі було десять років, я розповідала про дитину» [1: 51].

Полісиндетон як стилістичний прийом нагромадження однакових сполучників використано у тексті з метою увиразнення та підкреслення думок: «Я сказала тобі, *що* це була історія на один раз і *що* я не знала його імені» [1: 115].

За допомогою багатосполучниковості у тексті ніби порівнюються однакові ситуації, у які потрапили головні герої з певним розбігом у часі, – залишення власної дитини: «Тепер він уникатиме розмов *про* Польщу, *про* батьків, *про* її дитинство, *про* свого біологічного батька. *Про* все, що мене по суті цікавить!» [1: 80], «Він попросив вислухати його терпляче, не перебиваючи, і розповів їй *про* першу зустріч з Біргіт, *про* телефонні повідомлення, *про* недомовки, про своє роздратування і, нарешті, *про* побачення» [1: 132].

Отже, дослідження стилістики твору дозволяє виявити характерні авторські прийоми та з'ясувати творчий задум авторки. Ще цікавішим стає це завдання у світлі того, що твір перекладний, письменниця не є етнічною українкою і ніколи не відвідувала України, проте змогла з граничною точністю описати події української історії та глибоко проникнутись трагічною історією жінки, «що вижила».

Прийоми стилістичного синтаксису, використані Шанталь Гаран у романі, досить різноманітні. Серед них риторичні питання у поєднанні з вигуками, що імітують діалог у монологі; парцеляція, яка допомагає імітувати розмовний стиль; еліipsis, що створює відчуття динамічності у творі.

Іншими використаними стилістичними фігурами є градація, використана для концентрації уваги та підсилення емоційної складової думки; тавтологія у поєднанні з парцеляцією, що окрім імітації розмовного діалогу, також підсилюють емоційність; замовчування та апосіопеза, які передають поривчастість мовлення; полісиндетон для увиразнення думки та підкреслення перипетій сюжету.

Твір французької письменниці є складним і багатогранним і, безумовно, потребує подальшого уважного дослідження як з точки зору індивідуального стилю, так і порівняльної характеристики оригіналу та перекладеного варіанту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Гаран Шанталь Natalia / Переклад Ганни Залевської. Львів : Вид-во Анетти Антоненко, 2022. 208 с.
2. Мацько Л.І. Стилістика української мови : підручник / за ред. Л.І.Мацько. К. : Вища школа, 2003. 462 с.
3. Стилістика української мови (Теоретичні основи стилістики. Художньо-виразові засоби мовлення) : навчально-методичний посібник для студентів-

М. Іванченко

Львівський державний університет безпеки життєдіяльності

ДО ПИТАННЯ ПЕРЕКЛАДУ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

Наразі вимоги до рівня професійної підготовки фахівців різних галузей, а також до ступеня володіння ними іноземною (і часто не однією) мовою постійно зростають. Саме тому одним із фундаментальних завдань під час роботи з автентичною літературою за спеціальністю є адекватність перекладу, особливо перекладу термінологічних понять.

Наукова комунікація відрізняється від повсякденної не лише граматичною структурою речень, але й засобами виразу та семантикою лексичних одиниць, що входять до неї. Типовою рисою науково-технічної літератури в будь-якій конкретній галузі та будь-якою мовою є велика насиченість текстів термінами та термінологічними сполученнями.

Оскільки багато наук зараз переживають період активного розвитку, часто виникають труднощі при перекладі вузькоспеціалізованих термінів, особливо тих, що увійшли до загального вжитку відносно недавно. Коли виникає необхідність називати нововиниклі поняття, багато слів загальної мови (загальної лексики) набувають нових конотацій та специфічних якісних ознак. Одночасно значення таких слів спеціалізуються при перекладі на іншу мову, а перекладацькі еквіваленти уніфікуються.

Під час перекладу науково-технічних текстів найбільші труднощі виникають у передачі оригінальних лексичних одиниць. Більше того, як показує порівняльний аналіз англо-українських та українсько-англійських науково-технічних перекладів, найбільша кількість помилок трапляється в області лексики. Найчастіші помилки такого роду можна умовно розділити на три категорії: випадки неправильного або неточного передавання загальнонаукових слів, що зустрічаються в науково-технічних текстах; випадки неправильного перекладу термінологічних сполучень; та випадки неправильного перекладу термінів, особливо вузькоспеціалізованих.

Труднощі перекладу термінологічних фраз загалом пов'язані з тим, що значна кількість англійських науково-технічних термінів утворюється

Сучасний стан і перспективи лінгвістичних досліджень та проблеми перекладу

синтаксично, а нові поняття, що складаються з багатокomпонентних термінологічних фраз, або прийменникових ланцюжків слів, зараз виникають у відносно нових галузях науки (наприклад, соціології) [3: 81]. У цьому випадку ми стикаємося зі складністю не стільки концептуальною, скільки пов'язаною з граматичною організацією англійських багатокomпонентних конструкцій.

Цей метод – створення термінів як ланцюжків слів – дедалі більше стає поширеною практикою. Це зумовлено цілком об'єктивними причинами. По-перше, будь-яка мова обмежена з точки зору лексичних одиниць. По-друге, розвиток сучасних технологій і науки призводить до відкриття нових явищ, які потребують дедалі точнішого вивчення.

визначення та назви. І в цьому випадку лексико-синтаксичний метод користується значно більшою популярністю, ніж традиційні семантичні та морфологічні; у науково-технічних текстах такі конструкції є одними з найбільш вживаних.

Ця особливість сучасної англійської термінології зумовлює необхідність розгляду методів та засобів адекватного перекладу таких сполучень українською мовою. Під час перекладу прийменникових конструкцій необхідно чітко розуміти порядок, у якому вони перекладаються з англійської мови на українську. Як правило, такі термінологічні сполучення складаються з іменника (ядра висловлювання) та інших частин мови, які можуть розташовуватися як перед ним, так і після нього [1: 217]. Особливу складність становлять безприйменникові ланцюжки слів, не пов'язані службовими словами. Під час роботи з термінологічними сполученнями потрібно спочатку визначити його склад, виділити головне слово, зрозуміти суть сполучення і лише потім навести необхідний еквівалент [2: 93]. Основна проблема полягає в тому, що у вищезгаданих ланцюжках лише ядро буде перекладатися тією ж частиною мови, яку воно представляє в англійській мові. Решта компонентів можуть перекладатися іншими частинами мови. Крім того, порядок слів в українських термінологічних сполученнях також часто не відповідає порядку слів, що використовується в англійській мові.

Випадки неправильного перекладу термінів мають зовсім іншу причину. А точніше, низку причин. По-перше, це вибір невідповідного значення для певного слова (зазвичай іменника). По-друге, терміни, особливо вузькоспеціалізовані, часто розуміються лише фахівцями в певній галузі наукових знань. Однак переклад науково-технічної літератури зазвичай здійснюється не фахівцями в предметній області, а лінгвістами, які не мають знань у цій галузі. І по-третє, іноді помилка спричинена неякісним підрядковим перекладом, що є наслідком вищезазначеного та/або неухважності та відсутності ґрунтовного лексико-семантичного аналізу терміна, а також його контекстуального значення.

З вищесказаного можна зробити висновок, що адекватний переклад науково-технічних текстів вимагає не лише доброго володіння відповідною темою та мовою, але й наукового мислення та логічних категорій. Саме поєднання цих знань та навичок дає змогу виявляти фундаментальні

закономірності, точно розуміти та правильно перекладати науково-технічну літературу, а також забезпечує головне завдання перекладу – надавати чітку та лаконічну інформацію.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Baker, M. (2018). *In other words: a coursebook on translation* (3rd ed.). Routledge. URL: <https://doi.org/10.4324/9781315619187>
2. Byrne, J. (2006). *Usability strategies for translating technical documentation*. Dordrecht: Springer. Chapter 1 (“A Communicative Service”). URL: <https://link.springer.com/chapter/10.1007/1-4020-4653-7>
3. Eppler, E. D., & Ozón, G. (2012). *English Words and Sentences: An Introduction*. Cambridge: Cambridge University Press.

A. Kaptiurov

Taras Shevchenko National University of Kyiv

CIVIL SOCIETY CONCEPT VERBALISATION IN MASS MEDIA DISCOURSE

Institutional and academic discourse defines the CIVIL SOCIETY concept in abstract terms as a "third sector" distinct from the state and the market. The representation of this concept in mass media discourse is notably different. Media texts tend to move away from abstract generalization, stressing greater specificity, emotional engagement, and a clear evaluative attitude. A preliminary analysis, such as the one provided by Professor David Lewis in a BBC series [2], confirms that media portrays civil society as a collection of groups and organizations united by shared values and interests, not affiliated to government or business. The motivation for civil society coverage in media narratives lies in the gap between an ideal society and the real one, and the desire to bridge that gap.

However, our research argues that the dominant frame for verbalizing CIVIL SOCIETY in the media is not cooperation, but social conflict. The media construct a narrative where civil society functions as an active participant in a confrontation against perceived injustices. The aim of the study is to analyze the linguistic mechanisms of the creation of the conflict-based representation, examine how language is used to define the participants, their actions, and their underlying motivations, ultimately shaping public perception of civic activism.

The media representation of civil society organically fits into the model of a social conflict, defined as "the clash of two or more forces aimed at securing their interests under conditions of opposition" [1: 79]. To analyze the structure of this conflict, we have adapted Stephen Karpman's drama triangle, a model that outlines the roles in a dysfunctional interaction [3]. This framework allows for a systematic identification of the key actants in the narrative:

Сучасний стан і перспективи лінгвістичних досліджень та проблеми перекладу

1. The Protagonist (The Rescuer): CIVIL SOCIETY. This role is assigned to the groups, movements, and individuals who act as "proponents of a cause", intervening to defend the rights and interests of others.

2. The Antagonist (The Persecutor): STATE/GOVERNMENT/BUSINESS. These are the institutions (government bodies, police forces, corporations) portrayed as the source of the social problem or as the primary obstacle to its resolution.

3. The Victim. This role is performed by social groups whose rights are violated (women, LGBT community, ethnic minorities), or by abstract entities such as the planet or democracy.

A fundamental property of this media triangle is the relationship of struggle and opposition between the Protagonist and the Antagonist. A quantitative analysis of the corpus of 500 articles from British and American mainstream media outlets reveals an obvious imbalance: verbalizers of confrontational action (*protest, demonstrate, fight, clash*) are considerably more frequent than lexemes denoting dialogue and negotiation (*talk, discuss, negotiate*). The prevalence of words rooted in "protest" (over 2,300 occurrences) over those related to "discuss" (126 occurrences) highlight the focus on confrontation over resolution in media coverage. The Antagonist responds to confrontation with coercive actions, verbalized by lexemes with a formal, institutional character such as *arrest, prison, fine, and prosecute*. This linguistic evidence confirms that the media dramatize the conflict, focusing on its most acute and visually compelling phases.

The analysis of the corpus reveals that the media employ personification to portray the Protagonist. Instead of the abstract term *civil society* (205 occurrences), media texts prefer concrete nominations for its representatives, such as *activist(s)* (1137), *protester(s)* (605), *student(s)* (371), and *young people* (334). Such focus on individuals makes the narrative more understandable and emotionally engaging. A significant emphasis is put on the young, implicitly creating an association with progressiveness and moral purity. The scale of civil activism is often intensified through the use of quantifiers like *hundreds* and *thousands*, while the evaluative viewpoint of the media outlet is revealed in the choice between neutral nominations like *crowd* and negatively connoted ones like *mob*.

The analysis revealed that the media representation of the CIVIL SOCIETY concept can be broken down into two core structural components: ACTION and PURPOSE.

The ACTION component verbalizes the activities undertaken by civil society. It is not uniform and can be categorized into several types of actions:

1. Expressing Dissatisfaction, the most frequently represented type of action, is verbalized through lexemes like *to protest, to demonstrate, to march, and to riot*. The high frequency of these lexemes creates the image of civil society as a force of opposition.

2. Providing Help and Creating Dialogue includes actions verbalized by *to help, to rescue, and to discuss*. Such constructive actions receive far less media coverage than confrontation, implying that they are considered less desirable for media.

3. Disrupting Normal Life category includes provocative actions intended to draw public attention, such as *to block (roads)*, *to disrupt (traffic)*, *to glue (oneself to objects)*, and *to vandalize (artworks)*. The coverage of these actions is often highly evaluative and serves to portray activists as either dedicated or radical, which depends on the ideological position of the media outlet.

The PURPOSE component verbalizes the goals of civil society. It is inseparably linked to the social problems that motivate action and is structured in two principal ways:

1. Fighting FOR something, in which the purpose is framed positively, appealing to fundamental values, primarily *human rights*, *justice*, *equality*, and *freedom*. This is often expressed through attributes in pre-position (*climate activists*, *pro-democracy protesters*) or verbs with the meaning of volition (*to call for*, *to demand*).

2. Fighting AGAINST something, in which the purpose is framed negatively by identifying the source of injustice. This is verbalized with the help of the prefix *anti-* (*anti-government*, *anti-mask*) or verbs like *to condemn*. This oppositional framing reinforces the conflict narrative.

The research found out that the CIVIL SOCIETY concept of is not presented as a unified entity. Media discourse actively highlights the internal struggle within the society, reflecting its broader ideological polarization. This conflict is linguistically presented through the use of binary oppositions, e.g. *left-wing vs. right-wing* and *liberal vs. conservative*, as well as antonymous prefixes like *pro-* vs. *anti-* (*pro-Israel* vs. *anti-Israel*). This observation is crucial, as it shows that civil society appears in the media not as a single, unified Protagonist. Instead, the civil sphere itself becomes a battlefield, where different groups with conflicting values and goals compete for legitimacy and public support. Such internal division is employed by different media outlets to express their own ideological position.

The conducted analysis demonstrates that the CIVIL SOCIETY concept verbalization in the English-language mass media discourse is a multifaceted and ideologically charged process. Media outlets transform the abstract socio-political term into a dynamic, emotionally resonant construct by systematically representing it through the narrative frame of social conflict. The use of an adapted drama triangle model reveals a structured portrayal with clearly defined roles of Protagonist, Antagonist, and Victim. The linguistic choices made in verbalizing these actants and their actions are not neutral; they perform a distinct pragmatic function by shaping the evaluative attitude of mass audience to civic activism. The structure of the concept, with its core components of ACTION and PURPOSE, and its inherent internal conflict, are actively used in the media to create persuasive and ideologically driven narratives. This study confirms that understanding the verbalization of CIVIL SOCIETY is key to decoding the powerful ways in which media constructs our understanding of social justice, political opposition, and democracy itself.

Сучасний стан і перспективи лінгвістичних
досліджень та проблеми перекладу
REFERENCES

1. Балтаджи, П. М., & Суханова, Д. С. (2021). Соціальний конфлікт в контексті нової реальності. *Південноукраїнський правничий часопис. Правова система: теорія і практика*, 4(13), 78–81. <https://doi.org/10.32850/sulj.2021.4.13>
2. BBC World Service. (2001). *What is civil society?* BBC. <https://www.bbc.co.uk/programmes/p03jw0r4/episodes/player>
3. Karpman, S. (1968). Fairy tales and script drama analysis. *Transactional Analysis Bulletin*, 7(26), 39–43.

Н.В. Корольова, О.В. Лазер-Паньків
Київський національний університет імені Тараса Шевченка

**ЛАТИНСЬКІ ТА ГРЕЦЬКІ ЦИТАТИ У РОМАНІ ВІКТОРА ГЮГО
«NOTRE-DAME DE PARIS»: ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ**

Дослідження роману Віктора Гюго «Собор Паризької Богоматері» охоплюють широкий спектр лінгво- й літературознавчих аспектів, зокрема аналіз романтичної поетики, композиції, символізму та історичного контексту. У наукових розвідках розглядаються поетичні й стилістичні особливості мовлення, зокрема його лексична організація, а також використання архаїзмів та історизмів як засобів відтворення атмосфери середньовіччя [8]. Окрему увагу приділено літературознавчому аналізу твору з акцентом на романтичну поетику, гротеск, антитезу образів і систему персонажів [1; 2; 6; 11]. У межах досліджень поетики та наративної організації твору також розглядаються питання творення персонажів і функціонування художньої структури [9; 10]. У низці праць інтерпретація тексту розширюється за рахунок семіотичного підходу: зокрема, у дослідженні J. Essaka [5] собор осмислюється як знакова система і своєрідна «мова», через яку продукуються смисли роману, тоді як у праці В. Abderrahmane [3] увагу зосереджено на функціонуванні історичного простору як носія значення, що структурує наратив і формує багаторівневу семантику твору; подібні підходи до інтерпретації простору й архітектури як смислотворчих елементів представлені також у роботах J. C. Kessler [7] та I. Durand-Le Guern [4].

Водночас мовний рівень роману, зокрема функціонування латинських і (значно менше) грецьких цитат, не був об'єктом спеціального аналізу, що зумовлює потребу в окремому дослідженні. Такі вставки не лише відтворюють історичний колорит, а й індивідуалізують персонажів, формуючи багатопланове культурне тло. Вони відбивають реальне функціонування латини в пізньому Середньовіччі як засобу, що поєднував книжну традицію з повсякденним ужитком. Це особливо виразно виявляється в епізоді, де Гренгуар не розуміє звернень жебраків іспанською, проте відразу реагує на латинську фразу,

Сучасний стан і перспективи лінгвістичних досліджень та проблеми перекладу

вигукуючи «Хвалити бога! Нарешті хоч один заговорив людською мовою». Така ситуація засвідчує, що латина виконувала роль універсального коду, доступного людям різного походження, і могла використовуватися навіть у середовищі маргіналізованих груп.

У романі поруч із релігійними текстами, як-от *Non timebo millia populi circumdantis me! Exsurge, Domine; salvum me fac, Deus! Salvum me fac, Deus, quoniam intraverunt aquae usque ad animam meam. Infixus sum in limo profundi; et non est substantia* (Не побоюся тисяч, що обступають мене! Почуй мене, господи, спаси мене, боже мій! Спаси мене, боже мій, бо води зростають і піднялися до самої душі моєї...У глибокій трясовині загруз я, і немає твердої опори) трапляються зразки напівжартівливої латини – *Cappa repleta mero* (Ряса, просякнута вином), відомі афоризми, е.г. *Qui non laborat, non manducet* (Хто не працює, той не їсть) або *Homo homini monstrum* (Людина людині чудовисько), побутові фрази на кшталт *Facite caritatem* (Подайте милостиню), а також канцелярські формулювання: *Rixa; prima causa vinum optimum potatum* (Бійка; перша причина – випите вино найкращої якості).

Латина функціонує також на рівні авторського викладу, де вона з'являється у назвах розділів і описах, надаючи тексту книжного відтінку та афористичної виразності. Наприклад, заголовок *Immanis pecoris custos, immanior ipse* (Пастух лютого стада сам ще лютіший) задає оцінний тон сприйняття подальшого матеріалу. У тому ж ключі подано й авторську характеристику собору: «На обличчі цього старого короля наших соборів поряд із зморшкою завжди знайдеш і шрам. *Tempus edax, homo edacior*», де сентенція підсилює думку про руйнівну дію часу і людини. Подібну роль відіграє й вергілійський вислів *Pendent opera interrupta* (Призупинені роботи зависли) (*Verg. Aen. 4.88*), введений у роздум про великі й величні будівлі.

Важливою є також функція мовної характеристики персонажів. Герої роману вдаються до латини по-різному, що дозволяє підкреслити їхній соціальний статус, рівень освіти та психологічні риси. Для архідиякона Клода Фролло латинські фрази становлять органічну частину інтелектуального мовлення: вони засвідчують його богословську ерудицію й тяжіння до книжної культури. Він критично оцінює сучасну освітню практику, зазначаючи, що латину ледве розуміють, сирійську майже не знають, а грецькі тексти пропускають, відразу констатуючи: *Graecum est, non legitur* (Це грецькою; прочитати неможливо). Клод вживає латину не лише в урочистих та сакральних формулах, але інколи і для сатиричних або гумористичних зауваг, наприклад: *O! O! Solus cum sola non cogitabuntur orare "Pater noster"* (Мужчина з жінкою на самоті не здумають читати "Отче наш").

Так само і Гренгуар, поет-невдаха, драматург і філософ, у своїх висловах поєднує побутові латинські формули, як-от *Vendidi hebdomade nuper transita meam ultimam chemisam* (Минулого тижня я продав свою останню сорочку), із морально-дидактичними роздумами, наприклад: *Luxuriosa res vinum et tumultuosa ebrietas* (Від вина розпуста й буйні веселощі) та *Vinum apostatare facit etiam sapientes* (Вино спокушає на гріх навіть мудреців).

Сучасний стан і перспективи лінгвістичних досліджень та проблеми перекладу

Частина латинських цитат має виразний інтертекстуальний характер. Вони відсилають до античної та християнської літературної традиції, у якій формувалася освіченість середньовічної Європи, і розширюють культурний горизонт роману. Наприклад, вислів *Vera incessu patuit dea* походить з «Енеїди» Вергілія (Verg. *Aen.* 4.175), де описується божественність Дідони, помітна через її поведінку і поставу. Показовим є й *Sapere aude* (Зважся мислити) з «Листів» Горация (Hor. *Epist.* 1.2.40), який репрезентує етичний і пізнавальний імператив античної культури. Натомість *Margaritas ante porcos* має євангельське походження (Matt. 7.6) і в християнській традиції виступає алегорією цінності знань, яких не можна марнувати на тих, хто не здатен їх оцінити.

Комічний потенціал латини становить ще одну характерну рису мовної тканини роману. У сценах, пов'язаних зі студентським середовищем, латина часто використовується як інструмент пародії. Учні перекручують відомі формули, поєднують їх із буденними ситуаціями або створюють псевдонаукові вислови, що відображає реалії середньовічної університетської культури.

У одному з епізодів діти насміхаються з Жиля Лекорню, вигукуючи: *Cornutus et hirsutus* (Рогатий і волохатий). *Cornutus* відсилає до прізвища персонажа (фр. *le cornu* – рогатий), створюючи комічний ефект через параномазію. *Hirsutus* римується з першим словом і водночас позначає професію Лекорню – хутряника, чия робота пов'язана з шерстю та хутром, що надає жарту додатковий смисловий рівень. Вислів *Post equitem sedet atra cura* (Позаду вершника сидить похмура турбота) відсилає до Горация (Hor. *Carm.* 3.1.40) і в оригіналі має узагальнений, морально-філософський зміст: турбота переслідує людину незалежно від її становища. У романі ця сентенція вживається учнями в іронічному, зниженому ключі: абстрактну «турботу» замінює конкретна фігура дружини, що сидить позаду свого чоловіка. Таке буквальне переосмислення створює комічний ефект і демонструє, як класичний текст функціонує в живому мовленні у якості матеріалу для жарту.

Поряд із латинськими вставками у романі трапляються й грецькі елементи, які підкреслюють історичну та культурну строкатість. Найпоказовішим прикладом є слово *Ἀνάγκη* (Доля). За словами автора, саме цей напис, знайдений на стіні собору, став поштовхом до створення роману. У грецькій міфології Ананке уособлює невідворотну силу долі, і тому цей напис у романі набуває метафоричного значення. Через нього Гюго підкреслює фатальний характер подій, які визначають життя персонажів.

Інші грецькі терміни та вислови – *Μέγα βιβλίον, μέγα κακόν* (Велика книга – велике зло), *Ἀναυκοφαγία* (Піст), *Ἀναγνεία* (Скверна), *Didascalon* (Учення) функціонують як символи знання, моралі, алхімічних практик, церковних ритуалів і філософських концепцій.

Окрім того, у романі присутні численні грецькі й латинські алюзії, серед яких можна виділити кілька категорій. По-перше, міфологічні персонажі та сюжети: Поліфем, менади, Стікс, Флегетон, Сцилла й Харибда, Агамемнон, Феб, Адмет, Орфей, Аполлон, Дедал, Уранія, Гермес, Кентавр, Юпітер тощо. Вони відтворюють атмосферу античної міфології, вводячи у текст мотиви

небезпек, трагедій та божественних впливів, що переплітаються із життям героїв.

Так, образ Феба де Шатопера відіграє ключову роль у створенні художньої виразності твору. Його ім'я походить від епітета грецького бога сонця та світла, Аполлона, що пов'язує персонажа із зовнішньою привабливістю. На початку сюжету Феб рятує Есмеральду, проте його почуття виявляються поверхневими й меркантильними: він швидко повертається до обов'язків перед заможною нареченою. Контраст між блиском зовнішності та внутрішньою порожнечою підкреслює моральний і соціальний конфлікт, надаючи тексту символічної глибини.

Автор використовує і комічний ресурс античних образів, вводячи їх у побутову площину. Зокрема репліка «Цербер не зловився на медяника» відсилає до класичного уявлення про триголового пса підземного царства, якого Сивілла присипляє медовим пряником зі снодійним, щоб Еней міг пройти до Аїда (*Verg. Aen.* 4.447–450). У цьому випадку адресат виявляється байдужим до подібного впливу, що й формує гумористичний ефект.

По-друге, літературні та філософські алюзії: Езоп, Гомер, Іліада, Софокл, Арістотель, Епікур, Діоген, Ямблїх, Цицерон, Горацій, Овідій etc. Такі згадки не лише маркують зв'язок із класичною спадщиною, а й варіюються за функцією – від характеристики освіченості до іронічного переосмислення. Наприклад, згадка про «трагедію, гідну Софокла», вводить еталон найвищої якості трагедії, відомий із античної традиції. А у репліці «Шинок веде до ганебного стовпа» – «Це такий самий ліхтарний стовп, як і всякий інший, і, можливо, саме з його допомогою Діоген і знайшов би людину, яку шукав», образ Діогена використано в зниженому, жартівливому контексті.

Таким чином, аналіз латинських і грецьких елементів у романі «Notre-Dame de Paris» засвідчує, що вони є структурно значущим компонентом мовної організації роману, а не лише засобом історичної стилізації. Їхнє функціонування охоплює різні рівні тексту (від авторського викладу до мовлення персонажів) і забезпечує взаємодію книжної традиції та живого мовного середовища.

Встановлено, що використання класичних мов у романі пов'язане з моделюванням культурного простору пізнього Середньовіччя, у якому латина виступає універсальним кодом комунікації, а грецькі елементи виконують передусім символічну роль. Така мовна багаточаровість сприяє поглибленню семантики твору та ускладненню його художньої структури.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Вечірко О. Л. Вивчення роману Віктора Гюго «Собор Паризької Богоматері» в курсі історії зарубіжної літератури студентами філологічних спеціальностей. Наукові записки ЦДПУ. Серія: Філологічні науки. Кропивницький : КОД, 2019. Вип. 175. С. 798–804.
2. Поліна Г., Щербак С. Система образів у творі Віктора Гюго «Собор

Паризької Богоматері». Вісник Львівського університету. Серія філологічна. Серія філософсько-політологічних студій. 2021. Вип. 39. С. 65–70. DOI: 10.30970/PPS.2021.39.9

3. Abderrahmane B. Narrative Historical Place and Effectiveness in Victor Hugo's *Notre-Dame de Paris*. An-Najah University Journal for Research (Humanities). 2019. DOI: 10.35552/0247-033-012-006

4. Durand-Le Guern I. *Notre-Dame de Paris ou l'intériorisation du gothique*. Revue de littérature comparée. 2010. No. 334. P. 165–179.

5. Essaka J. The Drifting Language of Architectural Accessibility: Victor Hugo's *Notre-Dame de Paris*. Disability Studies Quarterly. 2011. DOI: 10.18061/DSQ.V31I3.1677

6. Grossman K. M. Hugo's Poetics of Harmony: Transcending Dissonance in *Notre-Dame de Paris*. The French Review. 1983. Vol. 11, nos 3–4. P. 205–215.

7. Kessler J. C. Babel and Bastille: Architecture as Metaphor in Hugo's *Notre-Dame de Paris*. French Forum. 1986. Vol. 11, no 2. P. 183–197. URL: <http://www.jstor.org/stable/40551243>

8. Mehmonova Y. A Linguapoetic and Linguastylistic Analysis of Victor Hugo's Novel "Notre Dame De Paris". International Journal of Literature and Languages. 2026. Vol. 6. P. 45–47. DOI: 10.37547/ijll/Volume06Issue01-10

9. Moore O. H. How Victor Hugo Created the Characters of *Notre-Dame de Paris*. PMLA. 1942. – Vol. 57, no 1. – P. 255–274. – DOI: 10.2307/458819

10. Nash S. Writing a Building: Hugo's *Notre-Dame de Paris*. French Forum. 1983. Vol. 8, no 2. P. 122–133. URL: <http://www.jstor.org/stable/40551139>

11. Seebacher J. Le système du vide dans *Notre-Dame de Paris*. Littérature. 1972. No. 5. P. 95–106. URL: https://www.persee.fr/doc/litt_0047-4800_1972_num_5_1_1946

Н.Л. Краснопольська

Київський національний економічний університет імені Вадима
Гетьмана

ОСОБЛИВОСТІ МЕТАФОРИЗАЦІЇ МАТЕМАТИЧНИХ ТЕРМІНІВ У МЕТАМОВІ МЕНЕДЖМЕНТУ

Галузеві термінології формуються під впливом як внутрішніх, так і зовнішніх мовних чинників. Метафоричне перенесення як окремий спосіб термінотворення дослідники вважають одним із найбільш продуктивних способів у термінології, хоча метафоризація певною мірою суперечить сутності термінологічних одиниць, оскільки вона тісно пов'язана з багатозначністю слова, можливістю утворення переносних значень [1: 29].

Метафоризація в термінології відбувається за тими самими законами, що й у загальноживаній мові: на початковому етапі терміни зберігають образність, однак з часом ця виразність поступово зникає. У результаті емоційно-образне забарвлення відходить на другий план, і носії мови перестають сприймати

Сучасний стан і перспективи лінгвістичних досліджень та проблеми перекладу

такий термін як метафоричний. Окрім загальноновживаної лексики, джерелом метафоризації можуть слугувати терміни інших галузей знань, які внаслідок міждисциплінарного перенесення набувають нових значень у межах іншої терміносистеми. Це явище дослідники визначають як наукову метафору. Сутність поняття «наукова метафора», услід за М. Кухарчишин, визначаємо як спричинений міжгалузевою взаємодією механізм перекодування мовної одиниці, що дає змогу репрезентувати нове поняття через зіставлення із відомими об'єктами, реаліями іншої сфери знань [3: 263]. Ідеться про транстермінізацію термінів, що розглядаємо як процес найменування нового поняття, за якого семантичної еволюції зазнають терміноодиниці інших наукових галузей [2: 200].

Термінологія математики стала одним із джерел метафоричного перенесення до сфери менеджменту, де відповідні одиниці набули переосмисленого значення в контексті управлінських процесів. У терміносистемі представлені назви, пов'язані з метафоризацією лексем на позначення просторового розташування. Зокрема, відносні прикметники *вертикальний* та *горизонтальний* є стрижневими у цілій низці термінів-словосполучень менеджменту, утворених метафоричним перенесенням: *вертикальний поділ управлінської праці, вертикальні комунікації, вертикальна інтеграція, вертикальний конфлікт, вертикальний аналіз, вертикальна спеціалізація; горизонтальний поділ управлінської праці, горизонтальна диверсифікація, горизонтальна інтеграція*. Вертикальні зв'язки у терміносистемі менеджменту – це зв'язки підпорядкування, що виникають за наявності кількох рівнів управління; горизонтальні зв'язки мають характер узгодження і зазвичай є однорівневими. Отже, підставою для метафоричного перенесення в аналізованих термінах-словосполученнях є вектор дії.

Математичний термін *лінійний*, що первісно позначає об'єкти з протяжністю у горизонтальній площині, в управлінському дискурсі знає метафоричного переосмислення та слугує основою для формування аналітичних термінів. Зокрема, виникають такі одиниці, як *лінійні керівники* – управлінські працівники, що очолюють колективи виробничих підрозділів [4: 67], а також *лінійні повноваження* – повноваження, які передаються від керівника безпосередньо підлеглому і далі по ієрархічному ланцюгу [4: 68]. Таке вживання відображає процес термінологічної метафоризації, коли просторово-геометричне значення переноситься на характеристику організаційної структури та управлінських відносин.

Термін *паралельний*, що у вихідному значенні позначає об'єкти, які існують або розташовані поряд і не перетинаються, слугує джерелом метафоричного перенесення в управлінську термінологію. На цій основі формується термін *паралельні повноваження* – форма штабних повноважень, за якої персонал має право накладати вето на рішення лінійних менеджерів [4: 90]. Таке вживання відображає процес метафоризації, у межах якого просторово-геометрична ознака переосмислюється як характеристика організаційної взаємодії та розподілу владних функцій.

Сучасний стан і перспективи лінгвістичних досліджень та проблеми перекладу

Термін *піраміда*, що позначає геометричну фігуру з широкою основою та поступовим звуженням до вершини, став основою для метафоричного переосмислення в управлінській термінології та формування терміна *піраміда менеджменту*. Останній використовується для позначення ієрархічної структури організації, в якій управлінські рівні розташовані за принципом підпорядкування – від вищого (стратегічного) керівництва на вершині до виконавчого рівня в основі. Ключовою семою вихідного терміна *піраміда* є ознака ‘просторово-структурна форма з розширеною основою та звуженням догори’, яка в процесі метафоричного перенесення трансформується в метамові менеджменту в семантичний компонент ‘ієрархічна багаторівнева організація з підпорядкуванням від нижчих до вищих рівнів’.

Отже, можна зробити висновок, що метафора зберігає свою продуктивність у процесі номінації понять менеджменту та залишається важливим складником наукового дискурсу загалом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Борисов В. Метафора в процесах терміноутворення. *Сучасні філологічні і методичні студії: проблематика і перспективи* [Електронне видання] : матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. для науковців, викл., учителів, здобувачів вищ. освіти, Харків, 24 квіт. 2024 р. / Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. Харків, 2024. С. 29-30.
2. Кухарчишин М. І. Комп'ютерна метафора в українській біологічній термінології. *Термінологічний вісник*. 2023. Вип. 7. С. 199-206.
3. Кухарчишин М. І. Технічна метафора в українській біологічній термінології. *Термінологічний вісник*. 2025. Вип. 8. С. 262–268.
4. Словник-довідник економіста та менеджера ; кол. авт. ; за ред. д.е.н., проф. Н. І. Верхоглядової. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ. 2022. 156 с.

С.П. Кулик

Житомирський державний університет імені Івана Франка

ОЦІННА ЛЕКСИКА ЯК ІНСТРУМЕНТ МЕДІАВПЛИВУ У РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ НАТО В АНГЛОМОВНИХ ЗМІ

У сучасному інформаційному просторі засоби масової інформації виконують не лише інформативну, а й інтерпретаційну функцію, формуючи суспільне сприйняття міжнародних подій та акторів. Особливо це стосується репрезентації міжнародних організацій, зокрема НАТО, у медіадискурсі США

Сучасний стан і перспективи лінгвістичних досліджень та проблеми перекладу

та Великої Британії. Одним із ключових інструментів такого впливу виступає оцінна лексика, яка задає аксіологічний вектор інтерпретації повідомлення. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю виявлення мовних механізмів медіавпливу та аналізу ролі оцінних одиниць у формуванні іміджу НАТО в англомовних ЗМІ. У межах когнітивно-прагматичного підходу імідж міжнародної організації розглядається як результат реалізації дискурсивних стратегій, спрямованих на вплив на адресата. Зокрема, за А. В. Шугаєвим, імідж формується через систему мовних засобів, які реалізують сугестивні та аргументативні функції медіадискурсу [1].

Теоретичною основою дослідження є теорія оцінності (appraisal theory), розроблена Дж. Р. Мартіном і П. Р. Р. Вайтом, яка передбачає поділ оцінних значень на три основні категорії: affect (емоційна оцінка), judgement (оцінка дій і поведінки суб'єктів) та appreciation (оцінка явищ і процесів) [2:35]. У медіатекстах ці категорії реалізуються через відповідні лексичні засоби, що дозволяє формувати позитивні або негативні образи об'єкта репрезентації.

У контексті медіавпливу важливим є також підхід фреймінгу, згідно з яким медіа конструюють певні інтерпретаційні рамки подій. Як зазначає Robert Entman, фрейми визначають проблематику, оцінюють ситуацію та пропонують інтерпретацію, впливаючи на сприйняття аудиторії [4:52]. У цьому процесі оцінна лексика виступає маркером фрейму, спрямовуючи інтерпретацію інформації у заданому напрямі. Аналіз англомовних медіа свідчить, що репрезентація НАТО здійснюється через використання як позитивно, так і негативно маркованої лексики. Зокрема, у контексті безпекового дискурсу часто використовуються лексеми з позитивною конотацією (defensive, stabilizing, cooperative), які формують образ Альянсу як гаранта стабільності та безпеки. Водночас у критичних наративах фіксується використання негативно маркованих одиниць (aggressive, expansionist, provocative), що репрезентують НАТО як фактор геополітичної напруги. Таким чином, оцінна лексика виконує функцію інструменту медіавпливу, забезпечуючи реалізацію стратегій фреймінгу та маніпуляції в медіадискурсі. Вона дозволяє не лише передавати інформацію, а й формувати оцінне ставлення до об'єкта повідомлення, впливаючи на когнітивні та емоційні реакції аудиторії. У межах англомовних ЗМІ США та Великої Британії це сприяє створенню різноспрямованих наративів щодо НАТО, що відображає як політичні, так і культурні особливості медіапростору.

Перспективи подальших досліджень полягають у здійсненні корпусного аналізу оцінної лексики у медіатекстах, присвячених діяльності НАТО, а також у виявленні домінантних моделей її функціонування в різних типах дискурсу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Шугаєв А. В. Імідж ООН у сучасному англомовному медіадискурсі: когнітивно-прагматичний аспект : автореф. дис. ... канд. філол. наук. Херсон, 2015.
2. Martin J. R., White P. R. R. The Language of Evaluation: Appraisal in English. London: Palgrave Macmillan, 2005.
3. Bednarek M. Evaluation in Media Discourse: Analysis of a Newspaper Corpus. London: Continuum, 2006.
4. Entman R. Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm. Journal of Communication, 1993, Vol. 43, No. 4, p. 51–58.
5. Scheufele D. A. Framing as a Theory of Media Effects. Journal of Communication, 1999, Vol. 49, No. 1, p. 103–122.
6. Hunston S. Corpus Approaches to Evaluation: Phraseology and Evaluative Language. London: Routledge, 2011.

Д. М. Лисюк

Житомирський державний університет імені Івана Франка

ТЕРМІН ЯК БАЗОВА ОДИНИЦЯ ФАХОВОЇ ЛЕКСИКИ В МІЖНАРОДНИХ ДОКУМЕНТАХ

У сучасному мовознавстві термін визначається як лексичний елемент, який має чітко встановлене значення в межах конкретної сфери знань і використовується для точного найменування фахових понять. Терміни утворюють терміносистеми, тобто сукупність таких елементів, що формують системний, упорядкований і функціонально обумовлений лексико-семантичний блок мови. Підкреслюється, що вони слугують засобами найменування, відзначаються денотативною точністю, відносною системністю та інтегровані у професійну мову в сталій формі.

Таким чином, відповідно до загальноприйнятих концепцій, ключовими характеристиками термінів вважаються наступні:

1) смислова однозначність, яка забезпечує їхню можливість чітко передавати фахову інформацію;

2) системний характер, що проявляється у включенні терміна до конкретної галузевої системи понять;

3) чітка визначеність, яка означає наявність чітко окресленого значення, що може бути представлене у формі словникової дефініції;

4) відсутність емоційної конотації, що дозволяє підтримувати об'єктивність наукового або професійного спілкування.

В аспекті міжмовної комунікації ці вище перелічені особливості набувають особливого значення. Адже будь-яке відхилення від точного значення термінологічної одиниці здатне призвести до викривлення суті міжнародного документа. Важливо також ще раз наголосити, що терміни не «живуть» як окремі одиниці, а функціонують у термінологічних системах, які

Сучасний стан і перспективи лінгвістичних досліджень та проблеми перекладу

розглядаються як ієрархічно структуровані об'єднання, що відбивають взаємозв'язки між професійними поняттями. Ця системність має значення не лише для коректного використання, а й для того, щоб переклад був еквівалентним, тобто повністю відповідав оригіналу. Це надзвичайно важливо під час роботи з офіційними міжнародними документами, де точність є вирішальною умовою правової коректності. Крім того, терміни в міжнародних документах виконують не тільки функцію найменування, але й регулюючу роль, оскільки вони фіксують уніфіковані стандарти, положення та механізми взаємодії на світовому рівні. Міжнародні акти, як і інші фахові тексти, характеризуються значним рівнем стандартизації, правової точності та лексичної безсторонності. Їхній термінологічний апарат формується на стику дипломатичної, юридичної, економічної та суспільної лексики. Терміни, що використовуються в міжнародних документах, демонструють тенденцію до мінімізації варіативності, часте застосування складених одиниць і прагнення до загальноприйнятності [1; 2; 3].

Отже, притаманними рисами таких текстів є відсутність емоційного забарвлення, першочергове значення точності, послідовності, недвозначності та термінологічної гармонізації між відповідними міжнародними актами. Іншими словами, використання термінів, як центральних одиниць фахової лексики, в міжнародних документах обумовлюється їхньою стабільністю, регулярністю застосування та уніфікованим характером. На противагу ж загальноновживаній лексиці, термінологічні одиниці мають чітко визначене значення, яке практично не підлягає контекстуальній зміні. Їхнє ключове призначення полягає в забезпеченні недвозначності формулювань, що є вирішальним для міжнародних документів.

Більше того, переклад термінів в міжнародних документах потребує виняткової «скрупульозності», оскільки найменше відхилення від усталеного значення може спричинити викривлення юридичного або політичного змісту. На відміну від художнього чи публіцистичного перекладу, де дозволяється певна інтерпретаційна варіативність, офіційно-діловий дискурс вимагає однозначності, термінологічної «єдності», тобто узгодженості та функціональної еквівалентності. Міжнародні документи, такі як хартії, декларації, резолюції та меморандуми, розробляються з таким розрахунком, щоб однаково інтерпретуватися в усіх мовних редакціях. Отже, кожен термін повинен мати уніфікований переклад, зафіксований у термінологічних словниках та термінологічних й інформаційних базах міжнародних організацій. До того ж, під час перекладацької діяльності фахівець зіштовхується не лише з лексичними, але й з істотними граматичними розбіжностями між мовами. Ці відмінності позначаються на синтаксичній будові речення, узгодженні морфологічних категорій, порядку слів та відтворенні видо-часових показників. Так, наприклад, англійська мова, як аналітична, схиляється до використання номінативних конструкцій та пасивного залогу, тоді ж як українська, будучи синтетичною, надає перевагу дієслівним формам, активному стану та логічній когезії слів у межах речення. Ця обставина вимагає застосування граматичних

Сучасний стан і перспективи лінгвістичних досліджень та проблеми перекладу

перетворень, таких як модифікація частиномовних конструкцій, перестановка слів та деталізація комплексних іменникових груп [4; 5].

Відтак, специфіка перекладу термінологічних одиниць в рамках міжнародних документів обумовлені імперативом точного відтворення суті, забезпеченням синтаксичної еквівалентності та підтриманням об'єктивного ділового дискурсу. У цьому випадку переклад не зводиться до дослівного «перенесення» слів, а становить собою багатогранну адаптацію, що інтегрує лінгвістичні, нормативно-правові та соціокультурні детермінанти, гарантуючи коректність, недвозначність і термінологічну уніфікацію міжнародних нормативних актів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. ISO 704:2022 «Terminology work – Principles and methods». URL: <https://www.iso.org/standard/79077.html>
2. ISO 860:2007 «Terminology work – Harmonization of concepts and terms». URL: <https://www.iso.org/standard/40130.html>
3. Вискушенко С. А. Термін як базовий елемент фахової комунікації. Вісник Житомирського державного університету. 2015. Вип. 2: Філологічні науки. С. 128–131.
4. Вискушенко С. А. Загальні особливості перекладу термінологічних одиниць. Philology Science, Trends and Development Methods : VIII Міжнар. наук.-практ. конф. : тези доповідей. Токіо, 2022. С. 220-223.
5. Вискушенко С. А. Переклад європейських нормативних документів: проблеми та шляхи їх вирішення. Вісник науки та освіти. 2025. № 4 (34). С. 294-304.

Т. В. Михальчук
Національний університет «Острозька академія»

ЧИТАННЯ ЯК ПРАКТИКА РЕЗИЛЬЄНТНОСТІ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ ДЛЯ ДІТЕЙ ТА ЮНАЦТВА

Вплив читання як культурної практики на свідомість людини є багатофункційним – від естетичного й пізнавального досвіду до інструменту самопізнання й подолання життєвих викликів. В умовах війни читання книг набуває ще більшого значення, стаючи процесом, що створює відчуття безпеки й ескапізму від загрозливої реальності, а згодом – і ресурсом, який допомагає розвинути резильєнтність та формувати власні життєві стратегії в часи криз.

Дослідження останніх років засвідчують, що важливим чинником формування стійкості суспільства поза соціальною згуртованістю й психологічною підтримкою, є також вимір культурний. Жанна Денисюк вважає,

Сучасний стан і перспективи лінгвістичних досліджень та проблеми перекладу

що «сама культура визначає, як суспільство адаптується до змін, реагує на виклики та ретранслює власну ідентичність наступним поколінням» [3: 313]. Значущість читання як культурного ресурсу стійкості засвідчують і дослідження читацьких практик останніх років. Наприклад, у дослідженні «Читання під час війни: бібліотечні реалії та виклики» (2025) 73% опитаних бібліотекарів підтвердили, що читання виконує терапевтичну функцію. Близько 50% відвідувачів бібліотек обирають книги, щоб відволіктися від воєнної реальності, а серед книг, які батьки обирають для дітей – терапевтичні казки й повісті [9]. Аналітичний звіт Українського інституту книги за результатами всеукраїнського соціологічного дослідження рівня читання дітей та дорослих у 2024 році засвідчив зростання інтересу до читання як дозвіллевої практики і серед дорослих, і дітей. Важливим також є взаємозв'язок між читанням цих вікових категорій. Зокрема, відсоток юних респондентів, котрі люблять читати і роблять це регулярно, вищий у сім'ях, де для дорослих читання також є звичною практикою [6]. Так, поза соціологічними даними, які констатують мотивацію й інтерес до читання, важливим залишається питання про те, у що конкретно трансформується цей досвід, як він підтримує у складні часи, і чи пропонує власне література відповіді на ці питання у межах художнього світу.

До вивчення читацьких практик та їх впливу на формування резильєнтності зверталось чимало дослідників в Україні й за кордоном. Зокрема, варто згадати наукові розвідки Р. Нараян, Н. Паскаля, А. Татума, М. Рейсабаль та ін. Так, Р. Нараян зазначає, що «через дослідження різноманітних досвідів і перспектив література слугує водночас дзеркалом і дороговказом, відображаючи виклики людського існування й водночас пропонуючи шляхи їх подолання»¹ [1: 315]. Серед вітчизняних дослідників вагоме значення мають роботи О. Антоник, О. Матвійчук, Л. Пономарьової та ін. Спільним у них є розуміння читання як емоційно-соціальної практики, що сприяє відновленню й формуванню внутрішніх ресурсів особистості. Особливого значення ці процеси набувають, коли йдеться про дітей та підлітків, для яких досвід читання може слугувати фундаментом у самопізнанні, розвитку критичного мислення, соціалізації тощо. Так, Тетяна Качак зазначає, що художні й смислові механізми літератури для дітей та юнацтва сприяють, серед іншого, «розвитку здатності рефлексивно оцінювати власні емоції, думки й судження» [4: 33]. На думку Катерини Хоми, література для дітей та юнацтва «вчить долати страхи і тривоги, декларує сучасні психологічні практики, які допомагають позбутися тривожних станів, наділяє оптимізмом і вірою в перемогу» [8: 226]. Тексти для дітей та підлітків сучасних українських письменників засвідчують розмаїття зображення читацьких практик. У світлі цього варто згадати твори «Сапієнси» Володимира Аренева, «Сніговий тепл» Катерини Бабкіної, «Космос, прийом» Марка Лівіна, «Ми повертаємось додому» Дзвінки Матіяш, «Летюча бібліотека» Міли Радченко, «Щоденник моєї ма» Олени Скуловатової, «Моя найтихіша книжка» Галини Ткачук, «Любов,

¹ Through its exploration of diverse experiences and perspectives, literature serves as both a mirror and a guide, reflecting the challenges of the human condition while also offering pathways for overcoming them.

дідусь і помідори», «Любов, Америка і світло» Наталії Ясіновської та ін.

Наприклад, розглянемо повість «Щоденник моєї ма» Олени Скуловатової. Книга вийшла друком у видавництві «Віват» у 2024 році й була зарахована до довгого списку премії «Книга року ВВС–2025» в номінації «Дитяча література». За сюжетом головну героїню Аврору та її молодшого брата під час блекаутів у Києві мати відвозить у своє рідне село. Там Аврора знаходить мамин щоденник, який та вела, коли була підліткою. Вона таємно читає ці записи, прикриваючи обкладинку щоденника книгою Артура Конан-Дойла «Собака Баскервілів». Таке маскування мотивоване кількома причинами. По-перше, Аврора не любить читати і всіляко демонструє це публічно, в такий спосіб протиставляючи себе матері, котра працює консультанткою з читання. Своє звертання до книги Конан-Дойла вона пояснює тим, що за відсутності інтернету більше немає що робити. По-друге, формат щоденника передбачає певну інтимність тексту, який він вміщує. Тому його читання є для Аврори потаємною практикою у власному особистому просторі. Фактично героїня, з одного боку, відмежовується від матері у їхньому спілкуванні, а з іншого боку, відмежовується від зовнішнього світу в бажанні пізнати досвід рідної людини. Відтак парадоксально читання, яким вона не захоплюється, стає єдиним місточком до примирення з мамою. У результаті щоденник стає точкою порозуміння між героями: «Я почала читати щоденник зі злості на маму <...> Але, зізнаюся, мене захопила ця історія <...> Хотілося читати далі, бо в цьому зошиті вона поставала зовсім іншою» [7: с. 30]. Трансформується і ставлення юної персонажки до читання. Аврора розуміє, що у відеоіграх, які так любить, можна створити свій ідеальний профіль, а в читанні – зрозуміти, ким насправді є вона сама. У підготовці до уроків з літератури дівчина починає читати твори повністю замість скорочених хрестоматійних уривків, допомагає мамі збирати книги на фронт, а також укомплектувати сільську бібліотеку, стаючи вже не просто тією, хто лише читає, а тією, хто допомагає іншим читати. У фіналі мамин щоденник перетворюється на повноцінну пригодницьку книгу, яку Аврора співтворить як ілюстраторка.

На окрему увагу заслуговує повість «Ми повертаємось додому» Дзвінки Матіяш, що вийшла 2024 року у Видавництві Старого Лева. Авторка зображує спільне читання десятирічної дівчинки Агати та її старшої товаришки на прізвище «Фея». Через російську повномасштабну війну в Україні вони вимушено покидають свої домівки і зустрічаються в будинку для переміщених осіб у Польщі. Агата полюбляє слухати історії, але не читати їх. Водночас що більше Фея читає їй вголос, то частіше персонажка замислюється над тим, чому людині важливо читати: «Я не могла в це повірити: як це у книжках можна знайти друзів? Але зараз уже трохи розумію, як таке може бути» [5: 55]. Спільночитання й бесіди між героїнями, в основі яких здебільшого обговорення прочитаних книг, стимулюють розвиток творчої уяви в Агати. Результатом цього стає уявний друг Рю, із яким вона веде внутрішній діалог про війну, тугу за домом та рідним дідусем. Уявний співрозмовник у цьому контексті стає для персонажки ресурсом подолання складних переживань.

Сучасний стан і перспективи лінгвістичних досліджень та проблеми перекладу

Наведені приклади демонструють, що художнє зображення читання у творах для дітей та юнацтва є багатофункційним. У текстах Олени Скуловатової та Дзвінки Матіяш читацькі практики дають змогу персонажам відновити зв'язок із рідними, осмислити травматичний досвід, формувати власну ідентичність. За спостереженнями американської дослідниці Шенон Тові, сучасні тексти пропонують м'які, але потужні уроки, які допомагають дітям будувати стратегії психологічної стійкості [2].

Таким чином, сучасна українська література для дітей та юнацтва пропонує різноманітні художні моделі зображення читацьких практик як механізму формування резильєнтності юного персонажа. У повісті «Ми повертаємось додому» Дзвінки Матіяш спільночитання слугує простором довіри й дружби, яка допомагає долати кризові ситуації, а також розвиває творчу уяву головної героїні як внутрішній ресурс стійкості. У творі Олени Скуловатової індивідуальне утаємничене читання персонажки Аврори стає інструментом пізнання й прийняття власної особистості, а також примирення з рідною людиною. Відтак література у власний спосіб осмислює роль читання як практики резильєнтності, пропонуючи юному реципієнтові переконливі художні моделі, в яких книга стає простором відновлення, порозуміння та внутрішнього зростання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Narayan N. Building Resilience Through Literature: Lessons from Classic and Contemporary Texts. *Shodh Sari-An International Multidisciplinary Journal*. 2025. URL: https://icertpublication.com/wp-content/uploads/2025/01/251.Building-Resilience-Through-Literature_-Lessons-From-Classic-And-Contemporary-Texts.pdf [дата звернення: 27. 04. 2026].
2. Tovey S. Building Resilience Skills Using Children's Literature. *The Reading Professor*. Vol. 44, 2021.
3. Денисюк Ж. Українська культурна ідентичність як основа національної стійкості та культурної політики. *Культурологічний альманах*. Вип. 1 (13), 2025. С. 309–315. URL: <https://almanac.npu.kiev.ua/index.php/almanac/article/view/561/524> [дата звернення: 27. 04. 2026].
4. Качак Т. Дитяча література: читання і критичне мислення. *Дитяча література: інтердисциплінарний дискурс*. Вип. 2, 2025. С. 13–34. URL: <https://journals.pnu.edu.ua/index.php/clid/article/view/10319/10017> [дата звернення: 27. 04. 2026].
5. Матіяш Д. *Ми повертаємось додому*. Львів : Видавництво Старого Лева, 2024. 176 с.
6. Прочуханова О., Шуренкова А. *Аналітичний звіт за результатами всеукраїнського соціологічного дослідження рівня читання дітей та дорослих у 2024 році*. Київ, 2024. 45 с. URL:

https://drive.google.com/file/d/1Jrd2Omb1QepBKiwnNy4-fQ_Q7_zt6QKz/view

[дата звернення: 28. 04. 2026].

7. Скуловатова О. Щоденник моєї ма. Харків : Віват, 2024. 280 с.

8. Хома К. Дитяча література про війну як складник мілітарного дискурсу. Теоретична і дидактична філологія. Вип. 37, 2024. С. 218–228. URL: <https://tdp-journal.com/index.php/journal/article/view/313/253> [дата звернення: 28. 04. 2026].

9. Читання під час війни: бібліотечні реалії та виклики. Бібліотечна країна. Київ, 2025. 26 с. URL: <https://drive.google.com/file/d/1mgKty6iuJNBBN-ueRSxK6SEnmL3xumm/view> [дата звернення: 28. 04. 2026].

О. В. Мосієнко, Р. В. Горкуша
Житомирський державний університет імені Івана Франка

КОМПАРАТИВНІ ФРАЗЕОЛОГІЗМИ У СУЧАСНІЙ АНГЛОМОВНІЙ ПРОЗІ ТА ЇХ УКРАЇНСЬКІ ПЕРЕКЛАДИ (НА МАТЕРІАЛІ ТВОРІВ ДЖ. Р. Р. МАРТИНА)

Фразеологія в сучасних лінгвістичних дослідженнях розглядається як автономна галузь лексикології, яка вивчає стійкі словосполучення з цілісним значенням. Термінологічна різноманітність у визначенні фразеологізмів відображає складність та відкритість цього мовного феномену. Зокрема, фразеологічні одиниці відрізняються від вільних словосполучень структурною стабільністю, відтворюваністю та семантичною цілісністю [10].

З точки зору перекладознавства, фразеологізми є проблемними одиницями через їх культурну маркованість і нерідко відсутність прямого еквівалента в іншій мові. У таких випадках перекладачеві необхідно застосовувати стратегії адаптації, перефразування або компенсації, щоб зберегти семантичний і прагматичний ефект оригіналу [11]. Компаративні фразеологізми є стійкими мовними комплексами, у яких порівняння визначає семантичну структуру та образність виразу. За структурою КФО включають три основні складники: носій ознаки, ознаку або дію та образ-еталон [1]. Семантика КФО формується через аналогію: ознаки одного об'єкта переносяться на інший, створюючи узагальнене образне значення, яке часто відходить від буквального тлумачення компонентів [8]. Компаративні фразеологізми виконують емоційно-оцінну функцію, дозволяючи передавати позитивні, негативні або іронічні оцінки поведінки та стану суб'єктів. Зі структурно-граматичної точки зору, КФО представлені різними моделями: ад'єктивними, адвербіальними та дієслівними, які функціонують у складі речення як присудок. Такі конструкції відзначаються синтаксичною стабільністю та обмеженою варіативністю компонентів [9].

Мета статті полягає у аналізі функціонування компаративних фразеологізмів у прозі Дж. Р. Р. Мартіна та визначення принципів їх перекладу

українською мовою з урахуванням культурної специфіки та семантичної точності.

КФО англійської та української мов репрезентують національно-культурні моделі сприйняття, історичний досвід і систему цінностей мовних спільнот [12]. Незважаючи на універсальність когнітивного механізму порівняння, вибір образів-еталонів є культурно детермінованим.

У англійській мові поширені зооморфні КФО, наприклад: «*as busy as a bee*», «*as sly as a fox*», «*as stubborn as a mule*», що відображають культурно закріплені уявлення про працьовитість, хитрість і впертість. Подібні образи часто формуються під впливом фольклору та літературної традиції, а деякі з них мають специфічний культурний контекст, наприклад «*as blind as a bat*».

В українській мові значну роль відіграють зооморфні КФО, сформовані на основі природного середовища та аграрного способу життя: «*працьовитий як бджола*», «*голодний як вовк*», «*хитрий як лис*», «*тихий як миша*» [2]. Ці одиниці закріплюють культурні стереотипи та історичний досвід, формуючи образні концепти у свідомості носіїв мови.

У романі Дж. Р. Р. Мартіна «Пісня льоду й полум'я» (англ. «*A Song of Ice and Fire*») відзначається винятково висока концентрація компаративних фразеологічних одиниць, як усталених, так і індивідуально-авторських, що не є випадковим стилістичним явищем, а виступає цілеспрямованим елементом художньої організації тексту.

Як приклад можна навести вираз «*slender as a knife*», переданий українською як «*стрункий як ніж*» [16; 6]. Він описує сера Веймара Ройса, що з'являється у пролозі роману, як гарного та граційного юнака, при цьому «ніж» символізує не лише фізичну тонкість, а й потенційну небезпеку.

Конструкції «*hard as old bones*» (укр. «*негнучка як старий кістяк*») та «*sharp as icicles*» (укр. «*колючі як бурульки*») виконують функції створення зловісного образу Іншого та підсилюють холодну атмосферу, при цьому переклади зберігають семантичну основу, хоча в деяких випадках відбувається стилістична адаптація для природності сприйняття. Порівняння, пов'язані з кольорами та відчуттями, створюють яскраві й наочні образи, які передають властивості через сприйняття: «*pale as milk*» (укр. «*біла як молоко*»), «*black as shadow*» (укр. «*чорні як тінь*») та «*blue that burned like ice*» (укр. «*блакить... іскрилася, як лід*») [16; 6].

Роман «Битва королів» (англ. «*A Clash of Kings*») Джорджа Р. Р. Мартіна також дозволяє виявити численні фразеологічні порівняння. До таких прикладів належить вислів «*...as if the gods themselves had raised a banner in his honor*» (укр. «*...ніби самі боги підняли знамено на його честь*»), що слугує для підкреслення величі та значущості події, а також створює ефект епічного возвеличення короля Джофрі [13; 4]. Компаратив «*...his voice was as rough as the sound of a saw on wood*» (укр. «*...його голос був таким же грубим, як звук пилки по дереву*») демонструє характеристику голосу Сандора Клігана, водночас підкреслюючи його жорсткість і фізичну силу, тоді як конструкція «*...his cloak streamed behind him like a field of snow*» (укр. «*...його плащ розвівався за ним, як*

снігове поле») забезпечує зорове оживлення сцени та асоціативне підкреслення білого плаща гвардійця, створюючи враження масштабності і динаміки руху [13; 4].

Компаративні конструкції в романі створюють атмосферу та підсилюють емоції: порівняння «*as if something were watching him*» (укр. «наче щось за ним спостерігає») психологізує сприйняття Санси, створюючи відчуття тривоги, а вираз «*his cloak streamed behind him like a field of snow*» через образне відтворення руху передає відчуття величі та ефектності сцени [13; 4].

У романі «Буря мечів» (англ. «*A Storm of Swords*») зустрічаємо вираз «*Dog meat would taste as good as bear*» (укр. «Собачатина на смак не гірша за ведмежатину»). Це порівняння не тільки передає прямий зміст, а й додає виразності: показує жорсткі умови виживання, підсилює відчай і потребу в їжі та водночас передає іронічний, практичний погляд персонажа [17; 5].

Інший приклад «*slow as a frozen river*», (укр. «повільно, як замерзла ріка»), несе в собі образне навантаження: він дозволяє читачеві буквально уявити темп руху персонажів або подій, створюючи ефект уповільненого часу, а також підкреслює суворість і крижаність навколишнього середовища [17; 5].

Компаративні фразеологізми у Мартіна часто набувають метафоричного значення, що вимагає особливої уваги при перекладі. Наприклад, «*old and ugly as Kraster himself*» був перекладений як «старі й потворні, як і сам Крастер». Тут порівняння слугує двом функціям одночасно: воно конкретизує опис зовнішності персонажів і водночас передає суб'єктивну оцінку іншого героя, що створює внутрішню перспективу оповіді [17; 5].

У романі «Бенкет круків» (англ. «*A Feast for Crows*») Дж. Р. Р. Мартіна компаративні фразеологізми відіграють важливу роль у побудові живих сцен, поєднуючи драматизм і реалістичність. Автор застосовує порівняння для передачі стану природи, персонажів і їхніх дій. Наприклад, у сценах опису морської стихії та погодних умов Мартін використовує порівняння на кшталт «*the sea was as leaden as the sky*» (укр. «море свинцеве, як небо») [15; 3]. Таке порівняння передає не лише візуальне уявлення про тяжкість і похмурість морського пейзажу, а й створює відповідний емоційний фон, який впливає на сприйняття сцени читачем.

Наступне порівняння «*in a voice as deep as the sea*» (укр. «голос глибокий як море») підкреслює велич і серйозність персонажа, а також створює асоціацію з безмежністю й могутністю моря. Використання порівняння за допомогою «*like*», наприклад у виразі «*draped his shoulders like a ragged, rony cloak*», дозволяє автору створити точний, наочний образ, передати стан персонажа та фактуру одягу, що важливо для живої репрезентації тексту [15; 3].

У романі «Танок драконів» (англ. «*A Dance With Dragons*») Дж. Р. Р. Мартіна автор застосовує порівняння у сцені переслідування вовка для створення контрасту між темрявою та світлом, що виникає від місяця, а переклад українською зберігає семантичну точність та передає атмосферу загрози і напруженості: «*The great cliff was as black as stone*» (укр. «велика круча здавалася чорною як камінь») [14; 7].

Сучасний стан і перспективи лінгвістичних досліджень та проблеми перекладу

У романі помітне також використання порівнянь через «like», наприклад: «*Far off, he could hear his packmates calling to him, like to like*» (укр. «чути було, як кличуть вовка його брати зі зраї - свої свого») [14; 7]. Подібні порівняння вказують на тонке відтворення соціальної поведінки персонажів у межах фантастичного світу, де кожен образ набуває багатозначної семантики.

Висновки. Компаративні фразеологізми у творах Мартіна виконують багато функцій: роблять описи більш наочними, передають емоції та характер персонажів і впливають на ритм розповіді. При перекладі українською важливо зберегти зміст і водночас зробити текст природним. Тому такі вирази важливі як для літератури, так і для дослідження перекладу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Баранник Н. О. Сутність та структурні особливості компаративних фразеологізмів сучасної української мови. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Філологія». 2014. Т. 10, № 1. С. 8–11.
2. Буточкіна Є. К., Григошкіна Я. В. Зооморфні фразеологізми в англійській та українській мовах. Вісник студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса. 2016. Т. 2, № 8. С. 98–102.
3. Джордж Мартін. Бенкет круків. UaBooks. URL: <https://uabooks.net/505-benket-krukiv.html> (дата звернення: 27.02.2026).
4. Джордж Мартін. Битва королів. UaBooks. URL: <https://uabooks.net/503-bytva-koroliv.html> (дата звернення: 19.02.2026).
5. Джордж Мартін. Буря мечів. UaBooks. URL: <https://uabooks.net/reader/504/> (дата звернення: 19.02.2026).
6. Джордж Мартін. Пісня льоду й полум'я. UaBooks. URL: <https://uabooks.net/502-gra-prestoliv.html> (дата звернення: 18.02.2026).
7. Джордж Мартін. Танок драконів. UaBooks. URL: <https://uabooks.net/506-tanok-drakoniv.html> (дата звернення: 27.02.2026).
8. Лаврухіна В. Лінгвокогнітивний аналіз метафоричних виразів як метод пізнання культурних стереотипів. Мислення – мова – мовлення. Від Г. Гійома до Л. М. Мінкіна: століття авангардистських ідей : матеріали Міжнар. конф. з актуальних проблем лінгвістики та дидактики, м. Харків, 11–12 жовт. 2024 р. / Харків. нац. пед. ун-т імені Г. С. Сковороди ; редкол.: Ю. Д. Бойчук (голов. ред.) та ін. Харків, 2024. С. 80–84.
9. Тодорова Н. Ю. Структурні та семантико-граматичні характеристики фразеологічних одиниць із компонентом на позначення зброї в англійській мові. Південний архів (філологічні науки). 2021. № 85. С. 117–122.
10. Abdumominova M. Semantic classification of phraseological units with the components of animals. The Lingua Spectrum. 2025. Vol. 4, no. 1. P. 483–489. URL: <https://lingvospektr.uz/index.php/lngsp/article/view/757> (date of access: 15.01.2026).

11. Baker M. In other words: A coursebook on translation. Oxfordshire : Routledge, 2018. 353 p.
12. Filatova K., Riabokin N., Horokhova I., Osaulchyk O., Drobotenko V. Comparative study of idioms in Romance and Germanic languages. Salud, Ciencia y Tecnología – Serie de Conferencias. 2025. Vol. 4. P. 1505. URL: <https://conferencias.ageditor.ar/index.php/sctconf/article/view/1505> (date of access: 16.01.2026).
13. George R. R. Martin. A Clash of Kings. Madbook. URL: <https://madbook.org/preview?book=219> (date of access: 19.02.2026).
14. George R. R. Martin. A Dance With Dragons. Liteka. URL: <https://liteka.ru/english/library/4982-a-dance-with-dragons-book-5-of-a-song-of-ice-and-fire> (date of access: 27.02.2026).
15. George R. R. Martin. A Feast for Crows. Liteka. URL: <https://liteka.ru/english/library/8536-a-feast-for-crows#2> (date of access: 27.02.2026).
16. George R. R. Martin. A Song of Ice and Fire. Madbook. URL: <https://madbook.org/preview?book=157> (date of access: 18.02.2026).
17. George R. R. Martin. A Storm of Swords. Liteka. URL: <https://liteka.ru/english/library/4981-a-storm-of-swords#6> (date of access: 19.02.2026).

О. В. Мосієнко, В.П. Іващенко

Житомирський державний університет імені Івана Франка

ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ АМЕРИКАНСЬКИХ КІНОФІЛЬМІВ ВІЙСЬКОВОЇ ТЕМАТИКИ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Аудіовізуальний переклад є однією з найдинамічніших і водночас найскладніших сфер сучасної перекладознавчої науки, оскільки поєднує мовні, культурні, семіотичні та технічні параметри відтворення тексту в кінематографічному просторі. У цьому контексті особливу увагу привертають американські кінофільми військової тематики, які займають значне місце у світовій кіноіндустрії та характеризуються високим ступенем насиченості спеціалізованою лексикою, термінологією, культурними маркерами та емоційно-експресивними мовленнєвими конструкціями.

Такі фільми не лише відображають військову реальність США, але й формують певні уявлення про армійську культуру, ідеологію та комунікативні моделі поведінки, що є специфічними для англomовного середовища. Саме тому їх переклад українською мовою потребує комплексного підходу, який враховує як лінгвістичні особливості оригіналу, так і культурні очікування цільової аудиторії.

Актуальність дослідження зумовлена зростанням популярності військового кінематографа США в Україні, а також необхідністю якісного перекладу, що забезпечує адекватне розуміння змісту без втрати смислових, емоційних і стилістичних характеристик першоджерела. Особливої уваги

Сучасний стан і перспективи лінгвістичних досліджень та проблеми перекладу

потребує проблема передачі військової термінології, яка часто не має прямих відповідників в українській мові, а також адаптація культурно специфічних реалій, що є важливим елементом комунікативної еквівалентності.

Крім того, значну роль відіграють технічні обмеження аудіовізуального перекладу, зокрема синхронізація тексту з відеорядом, часові рамки реплік, а також вибір способу локалізації (дубляж, субтитрування чи закадровий переклад). Усе це впливає на кінцевий результат перекладацької діяльності та визначає ступінь збереження оригінального художнього й комунікативного ефекту.

Теоретичною основою дослідження стали праці, присвячені стратегіям перекладу назв фільмів, лексико-семантичним особливостям кіноперекладу, аудіовізуальному перекладу як засобу міжкультурної комунікації та практичним аспектам відтворення англomовного кінематографа українською мовою [1; 2; 3; 4; 5; 7].

Мета роботи Метою є визначення ключових особливостей та перекладацьких стратегій, що застосовуються при відтворенні американських військових кінофільмів українською мовою, з урахуванням лексичних, семантичних і прагматичних трансформацій [2, с. 11].

Відтворення американських кінофільмів військової тематики українською мовою характеризується складною взаємодією різних типів перекладацьких трансформацій. Однією з ключових проблем є переклад військової термінології, яка часто не має прямих відповідників в українській мові, що зумовлює використання описового перекладу або функціональних замінів [2, с. 12].

Важливим аспектом є передача культурно специфічних елементів, зокрема назв військових підрозділів, посад та реалій американської армії, які потребують адаптації або транскодування для забезпечення зрозумілості українському глядачеві [1, с. 122; 5, с. 209]. У таких випадках перекладач змушений балансувати між точністю відтворення та комунікативною доцільністю.

Окрему увагу слід приділяти прагматичній адаптації діалогів, особливо у сценах бойових дій, де важливо зберегти емоційний та динамічний характер мовлення персонажів [6, с. 34]. Це часто призводить до використання компресії або редукції тексту через обмеження синхронізації з відеорядом [4, с. 151].

Значну роль відіграє також вибір способу локалізації – дубляж, субтитрування або закадровий переклад. Кожен із цих способів по-різному впливає на ступінь збереження оригінального змісту та стилістики фільму [4, с. 152]. У дубляжі особливо важливою є інтонаційна відповідність, яка забезпечує ефект автентичності військової комунікації [7, с. 8].

Не менш важливим є переклад назв фільмів військової тематики, який виконує не лише номінативну, а й рекламну функцію. Часто спостерігається семантична трансформація назв із метою підвищення їхньої експресивності та зрозумілості для українського глядача [1, с. 121; 5, с. 212].

Висновки. Проведене дослідження дозволяє зробити висновок, що відтворення американських кінофільмів військової тематики українською

Сучасний стан і перспективи лінгвістичних досліджень та проблеми перекладу

мовою є багатовимірним процесом, який виходить за межі простого мовного перекодування і включає складну систему лексичних, семантичних, прагматичних і культурних трансформацій. Основною особливістю такого перекладу є необхідність одночасного забезпечення точності передачі спеціалізованої військової інформації та її адаптації до рівня сприйняття масового глядача, який не завжди володіє відповідними фоновими знаннями.

Важливим результатом є встановлення того, що військова термінологія становить одну з найскладніших перекладацьких ділянок, оскільки часто вимагає використання описового перекладу, функціональних заміन або транскодування у випадках відсутності прямих еквівалентів в українській мові. При цьому перекладач повинен зберігати баланс між термінологічною точністю та комунікативною зрозумілістю тексту [2, с. 12].

Окремо слід відзначити значущість культурної адаптації, яка проявляється у відтворенні реалій американської військової системи, назв підрозділів, посад та специфічних командних структур. У таких випадках перекладачі використовують різні стратегії, зокрема описовий переклад або часткову адаптацію, що дозволяє уникнути комунікативних бар'єрів і забезпечити зрозумілість для українського глядача [1, с. 122; 5, с. 210].

Також встановлено, що прагматичний аспект перекладу відіграє ключову роль у збереженні емоційного впливу військових сцен, де важливими є динаміка мовлення, інтонаційні особливості та скорочення тексту з метою синхронізації з відеорядом. Це свідчить про необхідність адаптивного підходу, який враховує не лише зміст, але й форму його подачі [4, с. 151; 7, с. 8].

Крім того, значний вплив на якість перекладу має обраний спосіб локалізації. Дубляж, субтитрування та закадровий переклад по-різному впливають на ступінь збереження оригінального тексту, його стилістики та емоційного забарвлення, що визначає сприйняття фільму аудиторією.

Таким чином, ефективне відтворення американських військових кінофільмів українською мовою можливе лише за умови комплексного застосування перекладацьких стратегій, які поєднують лінгвістичну точність, культурну адаптацію та технічну узгодженість. Це забезпечує не лише адекватну передачу змісту, а й збереження художньо-комунікативної цілісності кінематографічного твору та його повноцінне сприйняття в іншомовному середовищі [3, с. 13; 6, с. 40].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Стратегії адекватного перекладу назв англomовних кінофільмів, що містять культурно-специфічні компоненти // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологія». 2018. № 69. С. 121–123.

2. Гевало А. Ю., Гриців Н. М. Дослідження лексико-семантичних особливостей англо-українського кіноперекладу (на основі фільму «Джокер») // Нова філологія. 2022. № 85. С. 11–15.

3. Кузенко Г. М. Аудіовізуальний переклад як засіб міжкультурної комунікації // Академічні студії. Серія «Гуманітарні науки». 2023. № 1. С. 9–14.
4. Кустовська І. Аудіовізуальний переклад при вивченні комунікативно спрямованих дисциплін // Збірник наукових праць Національної академії ДПСУ. 2024. Т. 35, № 4. С. 150–156.
5. Шитик Л., Юлдашева Л. Тактики перекладу англomовних назв фільмів українською мовою // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. 2022. № 3 (98). С. 207–216.
6. Нестерчук Є. Особливості аудіовізуального перекладу дистопійних кінофільмів (на матеріалі серії «Голодні ігри»): магістерська робота. Київ: НаУКМА, 2025. 80 с.
7. Hrachova I., Derik I., Yukhymets S. та ін. Peculiarities of Translating English Audiovisual Text: A Didactic Aspect // Revista Romaneasca pentru Educatie. 2024. 12 p.

Т.М. Москальова, О.В. Коляда
Житомирський державний університет імені Івана Франка

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ХУДОЖНЬОГО СТИЛЮ ЖАНРУ ФЕНТЕЗИ (НА МАТЕРІАЛІ ПРОЗИ ДЖОНА ТОЛКІНА)

Сучасні літературні та культурологічні дослідження, безсумнівно, приділяють пильну увагу фентезійній літературі, розглядаючи її як одне з найпопулярніших явищ, а також як складний та багат шаровий художній простір з глибокою теоретичною та методологічною основою. Аналіз фентезійної літератури виходить далеко за межі чисто лінгвістичного стилю, заглиблюючись у соціальну текстову сферу, щоб дослідити, як фентезі відображає, формує та впливає на соціальні, культурні, етичні та світоглядні аспекти людського існування. Основою художнього стилю фентезі, безсумнівно, є побудова вторинного світу, і саме цей світ, з його унікальною соціальною структурою, конфліктами, міфами та мовою, стає потужним інструментом для розуміння реальності основного світу.

Однією з фундаментальних теоретичних основ фентезійного стилю є особистий стиль автора як джерело соціального формування. Взявши за приклад твори Джона Р. Р. Толкіна, якого вважають засновником сучасної фентезійної літератури, ми можемо чітко побачити, що художній стиль тісно пов'язаний з філософією та ідеологією автора. Унікальний стиль письма Джона Толкіна характеризується глибоким відчуттям таємниці, ретельною увагою до деталей світу та використанням архаїчної лексики та синтаксису - все це спрямовано на створення відчуття реалізму та історичної глибини у вигаданому світі. Дослідник П. М. Солодка наголошує, що «головною стилістичною рисою Дж. Р. Р. Толкіна є його бажання створити достовірний світ, максимально

Сучасний стан і перспективи лінгвістичних досліджень та проблеми перекладу

наближений до реальності, зберігаючи при цьому відчуття таємниці» [1: 7]. Однак це прагнення до «реального світу» безсумнівно є глибокою соціальною позицією, оскільки воно надає читачам альтернативну, але повну систему цінностей, яка включає моральні дилеми, соціальну ієрархію та політичний конфлікт. Середзем'я подібне до соціальної моделі, що досліджує позачасові теми, такі як природа влади, спокуса, дружба, самопожертва та боротьба зі злом. По-перше, художній стиль Толкіна базується на лінгвістиці та історичній філології, що створює враження, що читачі читають не художні твори, а знову відкриту та забуту хроніку, яка безпосередньо пов'язана з нашим історичним та культурним досвідом. Без аналізу його інтертекстуального простору неможливо дослідити теоретичну основу стилю фентезі.

Як зазначав В. А. Липай, сама фентезійна література є «інтертекстуальним простором» [2: 12]. Власне кажучи, цей простір охоплює навмисне чи ненавмисне використання та переосмислення елементів зі світової міфології, фольклору, історичних наративів та попередніх літературних творів. Інтертекстуальність є ключовим стилістичним прийомом у фентезійній літературі, що надає жанру соціальної значущості та комунікативної сили. Коли сучасний письменник-фентезі запозичує такі образи, як дракони, ельфи, магичні артефакти чи пригодницькі сюжети, він вступає в діалог із колективною культурною пам'яттю. У свою чергу, цей діалог є соціальним, оскільки він звертається до спільних архетипів, що формують суспільні уявлення про добро і зло, героїзм, долю та ідентичність. Таким чином, стиль фентезі використовує знайомі елементи для дослідження сучасних соціальних проблем, таких як екологічні катастрофи, політична корупція, соціальна нерівність чи культурна асиміляція, розміщуючи їх у контексті вигаданого світу. Використання міфологічних структур та символів допомагає авторам уникати прямого журналістського стилю, водночас створюючи сильний емоційний та інтелектуальний вплив на читачів, роблячи соціальну критику всепроникним філософським елементом.

Ще одним важливим методологічним аспектом є вивчення соціальної ролі перекладу в художньому стилі фентезі. Фентезі як глобальний жанр стикається з проблемою збереження унікального художнього стилю автора, включно з його соціокультурними та лінгвістичними шарами, при перекладі. У праці В. О. Чеботаря акцентується увага на тому, що «стиль Толкіна, сповнений архаїзмів, неологізмів та власних назв, є невід'ємною частиною створеного ним світу, а його втрата може призвести до руйнування цілісності вторинного світу» [3: 45]. Стилiстичні особливості, які є носіями соціальної інформації, наприклад, мова, що відображає ієрархію рас у Середзем'ї, повинні бути збережені. Відповідальність перекладача полягає не тільки у відтворенні сюжету, але й також у передачі соціального і культурного коду, закладеного в авторському стилі. Неадекватний переклад спотворює соціальний текст твору, наприклад, спростити складну політичну структуру світу фентезі або нівелювати моральні дилеми героїв, перетворюючи глибоку соціально-філософську оповідь на просту казку. Проблеми перекладу, як зазначав Н. В. Пушик, «можуть виникати

Сучасний стан і перспективи лінгвістичних досліджень та проблеми перекладу

на різних рівнях, починаючи від лексичного та закінчуючи синтаксичним та стилістичним» [4: 22]. Соціально-стилістична специфіка фентезі вимагає від перекладача в першу чергу знання мови і глибокого розуміння культурного контексту та соціальної функції стилістичних прийомів, особливо коли йдеться про вигадані мови, імена та назви, що є ключовими елементами соціальної структури вторинного світу.

На методологічному рівні художній стиль фентезі розглядається як інструмент для соціальної рефлексії і формування світогляду. Жанр, хоч і має фантастичну оболонку, зазвичай є дзеркалом соціально-політичних процесів. Фентезі, особливо академічне фентезі, через художній стиль, яке оперує символами та архетипами, моделює ситуації, які дозволяють читачеві осмислити складні соціальні проблеми, уникаючи прямої політичної ангажованості. Епічні битви між добром і злом, конфлікти між різними расами чи народами у фентезі, відображають реальні етнічні, релігійні та політичні колізії нашого світу. Стиль, що використовує величні описи, героїчні діалоги та складну архітектоніку оповіді, підносить ці соціальні конфлікти до рівня універсальних, філософських категорій. Саме такий підхід, як правило, забезпечує жанру довговічність та міжкультурну популярність. У контексті історії зарубіжної літератури II половини XX - початку XXI століття, як про це йдеться у праці Н. В. Яременко та Н. Є. Коломієць, фентезі розглядається як жанр, що «постійно розширює свої естетичні та тематичні горизонти» [5: 65]. Таке розширення є прямим наслідком здатності жанру асимілювати нові соціальні наративи та адаптувати свій художній стиль для відображення змін у сучасному суспільстві, від феміністичних та екологічних тем до постколоніальних роздумів. Художній стиль фентезі, таким чином, виступає як динамічна система, що постійно переформатовує соціальний текст, вбудовуючи в нього нові сенси та ідеологічні сили.

На завершення, теоретична та методологічна основа фентезійного мистецтва полягає у всебічному аналізі соціальних текстів. Стиль фентезі – це не просто декоративний елемент, а систематична конструкція; він спочатку створює правдоподібний вторинний світ через свій унікальний стиль, і цей світ сам стає парадигмою для соціальної рефлексії. Як інтертекстуальний простір, фентезі використовує колективну культурну пам'ять для розуміння сучасних соціальних проблем і стає інструментом для побудови світогляду, підносячи соціальний конфлікт до універсального архетипного рівня. Тож, фентезійне мистецтво – це глибоке соціальне явище, яке використовує фентезійну естетику, щоб спрямувати читачів у діалог про сутність людства та суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Солодка, П. М. *Особливості ідіостилю Дж. Р. Р. Толкіна (на матеріалі художньої прози)*. Запоріжжя, 2023.
2. Липай, В. А. *Жанр сучасного фентезі як простір інтертексту*. Дніпро, 2024.

3. Чеботар, В. О. *Індивідуальний стиль Джона Рональда Руела Толкіна в романі The Lord of the Rings та його збереження при перекладі*. 2024.
4. Пушик, Н. В. *Особливості перекладу художніх творів*. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія, № 54, 2022. С. 208–211.
5. Яременко, Н. В., Коломієць, Н. Є. *Історія зарубіжної літератури II половини ХХ – початку ХХІ століття*. Практикум. 2024.

С. В. НАСАКІНА
Одеський державний аграрний університет,

СОЦІОКУЛЬТУРНІ ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛІЙСЬКИХ ІДИОМ З АНІМАЛІСТИЧНИМ КОМПОНЕНТОМ

Фразеологічний склад як рідної, так і іноземних мов залишається об'єктом пильної уваги фахівців у галузі лінгвістики, культурології та перекладознавства. Фундамент цієї дисципліни, закладений Ш. Баллі, Ф. де Сосюром, В. фон Гумбольдтом та О. Потєбнею, визначає фразеологію як складний стилістичний феномен, що вимагає специфічних методів інтерпретації. В умовах сучасної глобалізації особливої актуальності набуває переклад ідіом, які є квінтесенцією національної ідентичності. Адекватне відтворення ідіоматики сьогодні розглядається не лише як лінгвістична операція, а як складний акт «культурного посередництва», зумовлений наявністю етномаркованих компонентів.

Розвиток української фразеологічної школи нерозривно пов'язаний із працями Л. Скрипник, Н. Бабич та В. Ужченка. Водночас стратегії збереження стилістичної та емоційної автентичності при перекладі були ґрунтовно опрацьовані представниками вітчизняного перекладознавства: Р. Зорівчак, І. Корунцем та Б. Ажнюком. Важливість науково обґрунтованого підходу до цієї проблематики підтверджується також розвідками Л. Давиденко, О. Забуранної, Ю. Письменної, С. Фідлер та інших дослідників.

Традиційні для вітчизняного мовознавства назви стійких виразів («фразема», «фразеологізм», «фразеологічна одиниця») корелюють із західним поняттям «ідіома». Якщо в українській традиції, згідно з Л. Г. Скрипник, акцент робиться на структурній відтворюваності та семантичній неподільності компонентів [1: 7], то в іноземній лінгвістиці, зокрема у працях А.-С. Грослера, ідіома трактується через неадитивність її значень, де загальний зміст превалює над сумою частин [2: 36]. Дослідники також підкреслюють функціональну роль ідіом, які полегшують міжособистісну взаємодію шляхом вербалізації складних соціокультурних контекстів [3: 134]. Для забезпечення термінологічної чіткості ми розглядаємо ці дефініції як концептуально тотожні.

Мова слугує символом культурної реальності [4: 3], а її фразеологічний фонд є одним із найважливіших інструментів пізнання національно-культурного коду та світобачення народу. Дж. Сейдл та У. Макморді у своїй

Сучасний стан і перспективи лінгвістичних досліджень та проблеми перекладу

праці “English idioms and how to use them” наводять класифікацію за етимологічним показником, і серед категорій виділено ідіоми анімалістичного походження [5: 6]. У сучасних англомовних медіа ідіоми з тваринами активно використовуються як метафори для опису політики, економіки та суспільних явищ. Найчастіше зустрічаються вирази на кшталт “at a snail’s pace” (дуже повільно), “the elephant in the room” (очевидна, але замовчувана проблема), “cash cow” (джерело стабільного прибутку), “to let the cat out of the bag” (розкрити секрет), “to cook one’s own goose” (нашкодити самому собі) та “A cat may look at a king” (право навіть малих критикувати великих)

Метою дослідження є аналіз особливостей перекладу ідіом у текстах масмедіа з англійської на українську мову. Відповідно до поставленої мети визначено такі завдання: 1. окреслити специфіку перекладу ідіоматичних одиниць; 2. проаналізувати їх функціонування у журналістських текстах. Об’єкт дослідження – ідіоми у сучасному медіадискурсі. Предмет — переклад ідіом з анімалістичним компонентом. Матеріалом дослідження слугували тексти британських масмедіа (The Guardian, The Spectator тощо).

Згідно з висновками Д. Сизонова, висока частотність використання фразеологізмів у медіатекстах поєднується з їхньою специфічною топографією. Автор зазначає, що такі одиниці тяжіють до заголовкових комплексів та рекламних формул, оскільки саме в цих елементах медіапродукту фразеологічний потенціал розкривається найповніше [6: 155].

Таким чином, переклад ідіом – це не буквальна трансляція, а культурна адаптація, яка дозволяє зберегти прагматичний ефект і донести універсальні концепти (гідність, справедливість, необачність) у новому мовному середовищі. Для українського перекладача важливо враховувати не лише семантику, а й соціально-культурний контекст, у якому ідіома функціонує. Переклад ідіом є одним із найскладніших завдань перекладацької практики, адже фразеологічні одиниці відображають історичний та культурний досвід суспільства. Вони не лише виконують роль мовних маркерів у дискурсі, але й стають об’єктом складної трансформації при перенесенні в інший лінгвокультурний простір. Саме тому перекладач має не просто відтворювати слова, а передавати метафоричні образи та прагматичні концепти іншої культури.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

- 1.Скрипник Л. Г. Фразеологія української мови. Київ : Наукова думка, 1973. 279 с.
- 2.Groszler A.-S. English Animal Idioms and their Romanian Equivalents. *Agricultural English (I)*. Cambridge : Cambridge Scholars Publishing, 2012. P. 347–355.
- 3.Strässler J. Idioms in English: a pragmatic analysis. Tubungen : Narr, 1983. 160 p.
4. Kramsch C. Language and Culture. Oxford : Oxford University Press, 1998. 135

р.

5. Seidl J., McMordie W. *English Idioms and How to Use Them*. Oxford : Oxford University Press, 1983. 266 p.

6. Сизонов Д. Стилїстична трансформація фразеологізмів в українських мас-медіа. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*. 2018. Вип. 37, т. 2. С. 154–157.

Ю.М. Нідзельська, К.Т. Козак

Житомирський державний університет імені Івана Франка

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ІНФІНІТИВНИХ КОНСТРУКЦІЙ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Дослідження морфологічних і синтаксичних особливостей неособових форм дієслова, зокрема інфінітива, залишається однією з ключових проблем сучасної лінгвістики та перекладознавства. У системі англійської мови інфінітив виступає як унікальна одиниця, що поєднує ознаки дієслівної динаміки та іменної субстантивності, репрезентуючи дію в узагальненому, абстрагованому вигляді. Його гібридна природа, що реалізується на перетині морфології та синтаксису, зумовлює багатофункціональність і високий ступінь продуктивності в різних типах дискурсу, зокрема науковому, публіцистичному та художньому. Теоретичне осмислення інфінітива здійснюється в межах різних лінгвістичних парадигм. У традиційній граматиці він визначається як неособова форма дієслова, що не виражає категорій особи, числа та способу, але зберігає здатність до синтаксичного керування та поєднання з іншими компонентами речення. У функціональному підході інфінітив розглядається як засіб реалізації згорнутих предикативних відношень, що забезпечує компактність і структурну організованість висловлювання. Когнітивна лінгвістика інтерпретує інфінітив як репрезентацію концептуальної дії, що відображає процеси категоризації досвіду та узагальнення, а також як інструмент формування абстрактного мислення. Вагомий внесок у дослідження граматичного статусу інфінітива здійснили Р. Квірк, С. Грінбаум та інші дослідники, які розглядають його як базову одиницю дієслівної парадигми, здатну до субстантивації та виконання різноманітних синтаксичних функцій [1, с. 93–115]. У межах рівневої організації мовної системи інфінітив функціонує як морфологічна одиниця, що на синтаксичному рівні стає основою побудови складних текстових структур [3, с. 11–34]. Такий підхід підкреслює його інтегративний характер і важливість для організації мовлення.

Система форм інфінітива в англійській мові охоплює різні видо-часові модифікації, що дозволяють передавати складні темпоральні та аспектуальні відношення між діями [4, с. 83–85]. Завдяки цьому інфінітив здатний

Сучасний стан і перспективи лінгвістичних досліджень та проблеми перекладу

відображати одночасність, тривалість або передування дії, що значно розширює його функціональний потенціал. Особливого значення набуває протиставлення повного та голого інфінітива, яке визначається як граматичними, так і семантичними чинниками [6, с. 209]. У когнітивному аспекті частка *to* інтерпретується як маркер спрямованості дії до певної мети, що підкреслює її семантичну значущість. Функціональний потенціал інфінітива реалізується через широкий спектр синтаксичних ролей, що забезпечує його активну участь у побудові різних типів висловлювань. Інфінітив може виконувати функції головних і другорядних членів речення, а також виступати засобом організації прагматичної структури тексту. Його використання сприяє лаконічності, логічній чіткості та структурній компактності мовлення, що є особливо важливим для аналітичних та інформативних типів дискурсу. Центральне місце в дослідженні займає типологія інфінітивних комплексів, які базуються на явищі вторинної предикації.

Інфінітивні комплекси є синтаксичними утвореннями, у яких інфінітив виконує функцію предиката щодо іменникового компонента, формуючи згорнуту предикативну структуру. До основних типів належать об'єктний, суб'єктний та прийменниковий інфінітивні комплекси, які відрізняються структурними та функціональними характеристиками. Вони забезпечують можливість стислого вираження складних логічних зв'язків між діями та учасниками ситуації. Семантика інфінітивних комплексів тісно пов'язана з категоріями модальності та оцінки, що дозволяє передавати різні ступені визначеності, ймовірності та бажаності дії. Важливою їхньою характеристикою є наявність латентної предикативності, що зумовлює здатність до трансформації у підрядні речення. Це свідчить про їх проміжний статус між словосполученням і реченням та підтверджує їх гібридну природу. У перекладознавчому аспекті інфінітивні конструкції становлять складний об'єкт через відсутність прямих відповідників між англійською та українською мовами. Досягнення адекватності перекладу можливе лише за умови застосування комплексу трансформацій, які враховують граматичні, семантичні та стилістичні особливості обох мов [3, с. 207–226]. Серед основних перекладацьких стратегій виокремлюють синтаксичне уподібнення, граматичне розгортання, заміну частини мови, транспозицію та описовий переклад. Найбільш продуктивним є граматичне розгортання, що дозволяє відтворити приховану предикативність інфінітивних структур [2, с. 111–114].

Вибір перекладацьких засобів безпосередньо залежить від семантики керуючого дієслова та контексту функціонування конструкції. Зокрема, під час трансформації інфінітивних комплексів важливим є правильне відтворення логічних відношень між компонентами висловлювання. Значну роль відіграє також транспозиція, яка забезпечує адекватне розміщення смислових акцентів у структурі речення відповідно до норм української мови [2, с. 74]. Особливої уваги заслуговує культурологічний аспект перекладу, який передбачає врахування специфіки історичного та соціального контексту. Інфінітивні конструкції

Сучасний стан і перспективи лінгвістичних досліджень та проблеми перекладу

можуть відображати особливості мовної картини світу, властиві певній культурі, тому їх адекватне відтворення вимагає не лише мовної, а й культурної компетентності перекладача. У цьому контексті переклад постає як процес міжкультурної комунікації, спрямований на збереження змісту, функції та стилістичної своєрідності оригінального тексту. Отже, інфінітив в англійській мові є складною багатофункціональною одиницею, що поєднує граматичні, семантичні та прагматичні характеристики. Його дослідження в різних лінгвістичних парадигмах дозволяє глибше зрозуміти механізми функціонування мовної системи. Інфінітивні комплекси, у свою чергу, демонструють високий рівень синтаксичної організації та відіграють важливу роль у структуруванні висловлювання. Їх переклад українською мовою потребує гнучкого застосування перекладацьких стратегій і врахування міжмовних відмінностей, що забезпечує досягнення адекватності та збереження комунікативного ефекту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Quirk R., Greenbaum S., Leech G., Svartvik J. A Comprehensive Grammar of the English Language. London : Longman, 1985. 1779 p. URL: https://dn790002.ca.archive.org/0/items/comprehensivegra00englrich/comprehensivegra00englrich_bw.pdf (дата звернення: 30.03.2026).
2. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Вінниця: Нова Книга, 2004. с. 576 URL: https://nmetau.edu.ua/file/karaban_posibnik_dovidnik_z_perekladu_nauk_tehn_lit.pdf (дата звернення: 30.03.2026).
3. Корунець І. В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад). Вінниця: Нова Книга, 2017. с. 448. URL: <https://books.google.com.ua/books?id=jpKrCQAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=ru#v=onepage&q&f=false> (дата звернення: 02.04.2026).
4. Біляков О. В. Функціональні особливості інфінітива в англійському реченні та його переклад. Наукові записки НаУОА. 2018. № 1 (64). с. 83–85. URL: https://confcontact.com/2013_04_17/12_Belyakov.htm (дата звернення: 03.04.2026).
5. Яровенко Л. С. Способи передачі інфінітива та інфінітивних комплексів у перекладі художнього тексту. Вісник ХНПУ імені Г. С. Сковороди. с. 209. URL: https://www.researchgate.net/publication/355976137_SPOSOBI_PEREDACI_INFINITIVA_TA_INFINITIVNIH_KOMPLEKSIV_U_PEREKLADI_HUDOGO_TEKSTU (дата звернення: 03.04.2026).
6. Hani H. A., Lestari N. S. The Language of Detection: A Study of Forensic and

Linguistic Analysis. Journal of Applied Linguistics. 2024. Vol. 4 (1). URL:
https://www.researchgate.net/publication/382849617_The_Language_of_detection_A_study_of_forensic_and_linguistic_analysis_in_Holmes_and_Dupin_stories
(дата звернення: 04.04.2026).

Ю.М. Нідзельська, А. В. Шарварчук
Житомирський державний університет імені Івана Франка

ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ ОБРАЗНИХ ЗАСОБІВ В АНГЛО-УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ ДЕТЕКТИВНИХ РОМАНІВ АГАТИ КРІСТІ

На сучасному етапі розвитку перекладознавства дослідники все частіше звертають увагу не лише на точність передачі змісту, а й на здатність перекладу зберігати загальний художній ефект оригіналу. У наш час помітно зростає інтерес до проблеми відтворення художньої образності, адже саме вона значною мірою визначає еквівалентність та адекватність перекладу. Особливо це актуально для перекладу художньої літератури, де мова виконує не тільки інформативну функцію, але й формує емоційне сприйняття твору, впливає на настрої читача та його ставлення до подій і персонажів. «Переклад є передачею значення тексту іншою мовою відповідно до задуму автора» [3, с. 6]. У цьому контексті детективна література займає особливе місце, оскільки вона поєднує логічну побудову сюжету з елементами психологічного аналізу та стилістичної виразності. На відміну від інших жанрів, детектив значною мірою залежить від точності формулювань, адже навіть незначна деталь може мати важливе значення для розуміння сюжету. Водночас у таких текстах активно використовуються різноманітні стилістичні засоби: метафори, порівняння, іронія. Вони допомагають створити атмосферу напруження та інтриги.

Детектив як жанр художньої літератури має свої характерні риси, які вирізняють його серед інших жанрів. Насамперед йому притаманна чітка композиційна структура, що зазвичай включає зав'язку, поступовий розвиток подій, кульмінацію та фінальну розв'язку. Така послідовність дозволяє вибудувати логічний і послідовний сюжет, у якому кожен елемент має своє значення. У центрі детективного твору зазвичай перебуває злочин або певна загадкова подія, яку необхідно розкрити. Процес розслідування ґрунтується на логіці, аналізі фактів і зіставленні деталей, що поступово веде до встановлення

Сучасний стан і перспективи лінгвістичних досліджень та проблеми перекладу

істини. Саме тому детективні тексти вимагають від читача уважності, оскільки багато важливих моментів можуть бути приховані у дрібницях.

Важливу роль у таких творах відіграють персонажі, передусім детектив, який виступає носієм раціонального мислення та логічного підходу до розслідування. Окрім нього, значення мають і другорядні герої, адже їхня поведінка, репліки чи навіть незначні деталі можуть містити підказки. Автори детективів часто використовують так звані відволікаючі елементи, які вводять читача в оману і створюють додаткову інтригу.

Усе це безпосередньо впливає на специфіку перекладу таких текстів. Перекладач повинен бути максимально точним і уважним до деталей, оскільки навіть невелика зміна формулювання може порушити логіку розслідування або зробити сюжет менш напруженим. Саме тому переклад детективної літератури вважається досить складним завданням, яке потребує не лише знання мови, а й глибокого розуміння структури тексту. Особливості англomовного детективу виразно прослідковуються у творчості Агати Крісті. Письменниця є однією з найвідоміших представниць цього жанру. Її романи відзначаються стислістю викладу, логічною побудовою сюжету та добре продуманою системою образних засобів. Авторка вміло поєднує простоту мовлення з глибоким психологічним наповненням, завдяки чому створює багатогранні образи персонажів. Водночас важливу роль у створенні художнього ефекту відіграють метафори, епітети, порівняння та іронія, які додають тексту емоційної виразності й підкреслюють його оригінальний стиль. Авторський стиль Агати Крісті насамперед вирізняється точністю та лаконічністю. Вона уникає зайвих описів, натомість кожен стилістичний елемент має чітке функціональне призначення. Така особливість ускладнює роботу перекладача, оскільки вимагає збереження змістової насиченості та ритму тексту. Крім того, характерною рисою її письма є використання прихованої іронії, яка часто реалізується через діалоги або контекстуальні натяки. Передача цієї іронії в перекладі є непростим завданням, адже вона тісно пов'язана із стилістичними та культурними особливостями оригіналу. Художній переклад як окремий вид перекладацької діяльності передбачає не тільки передачу змісту тексту, але й відтворення його естетичного стилю, образності, ритму та емоційного впливу. Це означає, що перекладач має зберегти не лише інформаційну складову, а й емоційний, стилістичний і прагматичний потенціал оригіналу. Важливим є також відтворення індивідуального авторського стилю, який охоплює лексичні, синтаксичні та композиційні особливості тексту. У такому розумінні переклад можна розглядати як процес творчої інтерпретації, що вимагає від перекладача високого рівня мовної підготовки та культурної обізнаності, літературного хисту та психологічної гнучкості, до того ж, «адекватний переклад передбачає відтворення не лише змісту, а й стилістичних особливостей оригіналу» [1, с. 45]

Однією з головних проблем художнього перекладу є передача стилістичних засобів, використаних автором у творі. До цих засобів належать

Сучасний стан і перспективи лінгвістичних досліджень та проблеми перекладу

метафори, порівняння, епітети, символи, іронія та інші стилістичні елементи, які формують образність тексту. Їх відтворення зумовлюється типом мовних систем, культурною дистанцією, авторським стилем, контекстом твору. У багатьох випадках перекладач змушений відходити від буквального перекладу і використовувати різні стратегії, щоб максимально точно передати зміст оригіналу. Варто пам'ятати, що «еквівалентність у перекладі залежить від контексту і не є фіксованою категорією» [2, с. 5].

У цьому процесі важливу роль відіграють перекладацькі трансформації, які є основним інструментом адаптації тексту оригіналу до норм мови перекладу. Зазвичай виділяють лексичні, граматичні, стилістичні та семантичні трансформації. До лексичних належать конкретизація, генералізація, модуляція та описовий переклад. Граматичні трансформації пов'язані зі зміною структури речень, порядку слів або частин мови. Стилiстичні спрямовані на збереження функціонального стилю, тоді як семантичні допомагають передати глибинний зміст і підтекст. Особливого значення перекладацькі трансформації набувають у перекладі детективної літератури, де точність передачі інформації безпосередньо впливає на сприйняття сюжету. Невдалий переклад може призвести до порушення логічних зв'язків або зменшення напруження, що є критичним для цього жанру. Водночас надмірна буквальність також може негативно вплинути на текст, оскільки здатна спотворити образність і зруйнувати стиль оригіналу. Отже, відтворення образних засобів у перекладі детективних романів Агати Крісті є складним і багатогранним процесом, який поєднує лінгвостилістичний, емоційно-естетичний, лінгвокраєзнавчий, культурологічний аспекти. Якість перекладу значною мірою залежить від того, наскільки перекладач зуміє зберегти баланс між точністю передачі змісту та відтворенням естетичної цілісності твору. Саме це забезпечує адекватність перекладу і дозволяє читачеві сприймати текст максимально близько до оригіналу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Корунець І.В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад). Вінниця: Нова книга, 2003. 450 с.
2. Newmark P. A Textbook of Translation. London: Prentice Hall, 1988. 154 p.
3. Baker M. In Other Words: A Coursebook on Translation. London: Routledge, 2018. 353 p.

Ю.М. Нідзельська, А. А. Саттуф
Житомирський державний університет імені Івана Франка

ОБРАЗНІ ЗАСОБИ МОВЛЕННЯ ЯК ЧИННИК ВИРАЗНОСТІ ТЕКСТУ

У сучасному художньому дискурсі проблема образності набуває особливої актуальності у зв'язку з переорієнтацією на когнітивно-дискурсивні підходи до аналізу художнього мовлення. У цьому контексті образність постає як ключовий чинник формування естетичної цілісності тексту та репрезентації авторського світобачення. Вона забезпечує не лише відображення дійсності, а й її інтерпретацію, виступаючи засобом концептуалізації досвіду та організації художнього мислення.

У сучасній лінгвістичній парадигмі образність розглядається як складна багатовимірна категорія, що забезпечує перехід від номінативного відображення дійсності до її художньо-естетичного осмислення. Вона функціонує як механізм вторинної семіотизації, у межах якого мовні одиниці втрачають однозначність прямої денотації та набувають здатності до репрезентації складних смислових комплексів. У цьому аспекті образність виступає не лише засобом виразності, а й формою організації художнього мислення, що інтегрує когнітивні, емоційні та культурні компоненти мовлення [3: 80-83].

Сутність образності полягає у здатності мовних засобів актуалізувати у свідомості реципієнта асоціативно-чуттєві структури, які формують художній образ як результат інтерпретаційної діяльності. Водночас художній образ не є прямим відображенням об'єктивної реальності, а постає як її інтерпретована модель, опосередкована авторським світоглядом і мовною системою. Це зумовлює багатшаровість смислової структури тексту, у якій поєднуються денотативні, конотативні та символічні рівні значення [2: 139-141].

Теоретичною основою образності є трансформаційний потенціал мови, що реалізується через процеси семантичної деривації та вторинної номінації. У художньому тексті мовні одиниці вступають у складні асоціативні відношення, які базуються на принципах подібності, контрасту або суміжності. У результаті цього відбувається семантичне перенесення, що сприяє виникненню нових смислових зв'язків і формуванню багатовимірного семантичного простору.

У структурному вимірі образність має багаторівневу організацію. На лексичному рівні вона реалізується через тропи, які є основними засобами вторинної номінації. На синтаксичному рівні образність формується через стилістичні фігури, що забезпечують структурну організацію висловлювання та підсилюють його експресивність. На текстовому рівні вона проявляється у

Сучасний стан і перспективи лінгвістичних досліджень та проблеми перекладу

системі мотивів, символів та інтертекстуальних зв'язків, які формують цілісність художнього твору. Така багаторівневість дозволяє розглядати образність як системоутворювальний принцип організації тексту [4: 3-31].

Центральне місце у системі образотворчих засобів належить метафорі, яка у сучасних дослідженнях інтерпретується як універсальний когнітивний механізм концептуалізації. Вона забезпечує перенесення структур однієї концептуальної сфери на іншу, формуючи нові когнітивні моделі. У художньому тексті метафора виконує не лише естетичну, а й пізнавальну функцію, оскільки дозволяє осмислювати абстрактні явища через конкретні образи [3: 18-21].

Порівняння, як один із базових засобів образотворення, характеризується експліцитністю асоціативного зв'язку, що забезпечує прозорість семантичної структури. Воно виконує функцію конкретизації та інтенсифікації образу, сприяючи його глибшому сприйняттю [3: 14-18].

Епітет виступає засобом смислової актуалізації, який дозволяє не лише деталізувати ознаки предмета, але й передати оцінне ставлення автора. Його функціонування сприяє формуванню емоційного фону тексту та підсилює його експресивність [3: 21-24].

Символ є складнішою формою образності, оскільки поєднує конкретне значення з узагальненим і абстрактним змістом. Він характеризується здатністю акумулювати культурно зумовлені смисли та виконувати структуротворчу функцію у тексті, забезпечуючи його ідейну цілісність [1: 389-340].

Алюзія, як прояв інтертекстуальності, забезпечує включення тексту у ширший культурний контекст. Вона створює додаткові смислові рівні, актуалізує культурну пам'ять та активізує інтерпретаційну діяльність читача [3: 33-44].

Поряд із зазначеними засобами важливу роль відіграють метонімія, синекдоха, гіпербола, літота та іронія, функціонування яких пов'язане з відхиленням від прямої номінації та створенням умов для багатозначності. Саме ці засоби формують поліфонічну структуру художнього тексту та забезпечують його семантичну глибину [4].

У когнітивному вимірі образність виступає як механізм концептуалізації дійсності, що дозволяє структурувати досвід через систему образних відповідностей. У цьому контексті образні засоби функціонують не лише як мовні одиниці, але й як інструменти мислення, що формують когнітивні моделі художнього світу.

Однією з ключових властивостей образності є її здатність до семантичного згортання складних когнітивних структур у компактні мовні форми, що забезпечує високу інформативну щільність тексту та відкриває можливості для його багаторівневої інтерпретації. На текстовому рівні образність виконує інтегративну функцію, сприяючи формуванню смислової цілісності та когерентності художнього дискурсу. Повторювані образи утворюють мотиви, які в процесі розгортання тексту набувають символічного

значення, формуючи складні смислові комплекси. [5: 152–156].

Важливим є також прагматичний аспект образності, що полягає у її впливі на реципієнта. Образні засоби активізують інтерпретаційну діяльність, залучаючи читача до співтворення смислу. У цьому аспекті художній текст постає як відкрита семіотична система, у якій значення формується у процесі взаємодії автора і читача.

Значущим доповненням до розуміння образності є її інтерпретаційний потенціал, що зумовлює відкритість художнього тексту до множинності прочитань. Образні структури не фіксують значення у статичній формі, а створюють умови для його варіативності, яка залежить від когнітивного досвіду реципієнта та культурного контексту. У цьому сенсі образність функціонує як динамічна семіотична система, здатна до постійного переосмислення.

У зв'язку з цим образність доцільно розглядати у герменевтичному аспекті, де вона виступає як механізм смислотворення у процесі взаємодії тексту і читача. Образні засоби виконують роль смислових центрів, які концентрують у собі потенціал для інтерпретації та забезпечують багатовекторність прочитання [5: 520-531].

Культурна зумовленість образності визначає її специфіку у різних мовних традиціях. Вона відображає національну картину світу, систему цінностей і культурні коди, що зумовлює труднощі її відтворення у перекладі. У цьому контексті перекладач виступає як культурний медіатор, який має забезпечити збереження як змістового, так і естетичного потенціалу образу [5: 303-307].

Особливої складності набуває переклад образних засобів, що мають виражене культурне або інтертекстуальне навантаження. У таких випадках перекладач змушений застосовувати функціонально орієнтовані трансформації, спрямовані на досягнення еквівалентності не лише на рівні змісту, але й на рівні впливу [4: 4-25]. Таким чином, образність постає як складний багаторівневий феномен, що охоплює всі рівні художнього тексту і забезпечує його смислову, естетичну та комунікативну цілісність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Дудик П. С. Стилїстика української мови : навч. посіб.. Київ : Академія, 2005. 368 с.
2. Ільїна О. В. Архетипні концепти українського художнього мовомислення : монографія. Харків, 2021. 337 с
3. Ковалів Ю. І. Літературознавча енциклопедія: У 2. т. Т. 1 : А-Л. Київ : Академія, 2007. 607 с
4. Науменко Л. П., Гордєєва А. Й. Практичний курс перекладу з англійської на українську : навч. посібник. Вінниця: Нова Книга, 2011. 136 с.
5. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми : підруч. Полтава: Довкілля-К, 2008. 712 с.

Ю.М. Нідзельська, Флячінський О. Б.

Житомирський державний університет імені Івана Франка

БАЗОВІ ОСОБЛИВОСТІ ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ

У сучасному світі мова слугує не лише засобом передачі інформації, а й потужним інструментом впливу на людей. Особливо це видно в політиці, де за допомогою слів формуються погляди, оцінки подій і ставлення до влади. Саме тому політичний дискурс зараз активно досліджують, адже він поєднує в собі мову, вплив і різні соціальні процеси.

Термін «дискурс» використовується у різних поняттях та зачіплює усі види комунікацій, тому його визначення є дещо розмитим [1: 137]. Щоб краще зрозуміти, що це таке, варто спочатку згадати поняття «текст» і «дискурс». Текст є завершеним висловлюванням з певною структурою і змістом. Він може бути як усним, так і письмовим, але головне, щоб він був логічно завершеним. Дискурс вважають ширшим поняттям. Це не тільки текст, а й ситуація, у якій він створюється: хто говорить, кому і з якою метою. Тобто важливо не лише що сказано, а й як це сказано і в яких умовах. Саме тому дискурс часто визначають як текст у певному контексті [1: 138].

Такий дискурс є різновидом мовлення, який втілює політичну волю та висвітлює демократичні обговорення та обґрунтування будь-яких громадських тем, що мають значення для суспільства. Це можуть бути, наприклад, промови політичних діячів, офіційні заяви, новини або навіть пости в соцмережах. Його головна мета — не просто дати інформацію, а й вплинути на людей. Тобто людина не просто дізнається якусь інформацію, а починає її оцінювати і формує своє ставлення. Існують два підходи до трактування політичного дискурсу, а саме ширший і вужчий. У ширшому сенсі до нього належать будь-які мовні утвори, що мають відношення до сфери політики, заяви представників влади, коментарі політичних експертів, статті у ЗМІ та матеріали спеціалізованих видань. Вужче визначення обмежує політичний дискурс рамками виключно політичної діяльності: урядові наради, парламентські дебати, партійні програми та промови політиків. Однією із ключових ознак такого дискурсу є спроба переконати: політики намагаються говорити так, щоб їм повірили. Вони підбирають слова, інтонацію, формулювання, щоб це звучало переконливо. Також політичний дискурс завжди пов'язаний з певними ідеями і цінностями. Через нього передаються інтереси різних політичних сил, і поступово формується уявлення про те, що правильно, а що ні [3: 175].

Часто говорять і про маніпулятивність політичного дискурсу. Це означає, що інформація може подаватися не зовсім нейтрально. Наприклад, щось спеціально підкреслюється, а щось замовчується. Спроби впливу на громадське сприйняття через мовні засоби спричиняють викривлення істинних значень слів через накладання ідеологічних нашарувань. У результаті людина отримує не

Сучасний стан і перспективи лінгвістичних досліджень та проблеми перекладу

повністю об'єктивну картину, а вже трохи змінену. І це не завжди виглядає як обман, швидше це просто спосіб подачі інформації. Важливу роль тут відіграють повтори. Коли одні й ті самі слова або ідеї повторюються багато разів, вони краще запам'ятовуються і починають здаватися очевидними. Ще одна важлива річ — це контекст. Одне й те саме висловлювання може набувати різних значень залежно від ситуації, часу чи політичних умов. Тому без урахування контексту політичний дискурс важко правильно зрозуміти [3: 176].

Політичний дискурс часто спрямований на майбутнє. У ньому багато говорять про плани, обіцянки і перспективи. Такі речі складно перевірити одразу, тому вони можуть звучати дуже переконливо [1: 142]. Також важливо, що він є публічним. Тобто він орієнтований на широку аудиторію, тому мова зазвичай проста і зрозуміла. Хоча за цією простотою іноді ховаються досить складні ідеї. Загалом політичний дискурс виконує кілька функцій: він передає інформацію, впливає на думки людей і навіть може спрямовувати їхню поведінку. Крім того, він є способом зв'язку між владою і суспільством.

Політичний дискурс також часто розглядають як частину ширшого соціального процесу комунікації. Він не існує окремо від суспільства.

Особливу увагу слід приділити психологічному аспекту політичного дискурсу. Люди по-різному сприймають одну й ту саму інформацію залежно від власного досвіду, переконань і емоцій. Тому політики часто намагаються впливати не лише на логіку, а й на емоції аудиторії. Цей багатовимірний вплив підтверджує складність феномену політичного дискурсу, який поєднує мовні та психологічні механізми. Політичний дискурс часто називають полем боротьби за владу, адже кожен політичний діяч хоче донести свою точку зору та проштовхнути свої ідеали в суспільство. Через мову політики формується певне бачення реальності, яке вигідне тим, хто говорить. У цьому сенсі політичний дискурс не є просто обмін думками, а ще й боротьба за вплив [2: 219].

Крім цього, у його середовищі створюються певні образи. Наприклад, образ опонента або противника. Метою дискурсу у цьому випадку є знищення ворога або домінація над ним. Одним із «озброєнь» у політичних дебатах є висміювання, адже сміх виявляє бажання принизити опонента і таким чином скоригувати його поведінку. Це допомагає простіше пояснювати складні речі і водночас впливати на людей. Цей прийом також спрощує складні поняття і робить інформацію більш зрозумілою для широкої аудиторії, посилюючи її емоційне сприйняття [2: 220].

У сучасному світі, особливо з розвитком соціальних мереж, політичний дискурс став ще більш швидким і помітним. Інформація поширюється майже миттєво. Через це мова політики стає простішою, коротшою і більш емоційною.

Отже, такий дискурс є явищем, яке поєднує мову, політику і вплив на людей. Його основні риси: переконання, ідеологічність, маніпуляція, повтори і залежність від контексту. Глибоке розуміння цих аспектів сприяє критичному аналізу інформації, що дозволяє ефективніше оцінювати політичні заяви в сучасному суспільстві.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики. К.: Академія, 2004. 344 с.
2. Павлуцька В. О. Політичний дискурс: особливості та функції. Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. 2008. Вип. 39. С. 218–221.
3. Худолій А. О. Політичний дискурс як об'єкт лінгвістичного аналізу. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Філологічна. 2014. Вип. 42. С. 174–177.

Т. Нікішова

Житомирський державний університет імені Івана Франка

КРИЗОВИЙ ДИСКУРС В СУЧАСНИХ МЕДІА: НАПРЯМИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Економічна, політична, соціальна криза є невід'ємною частиною сучасного світу та знаходить своє відображення в масовій комунікації, формуючи поняття кризового дискурсу. Вивчення кризового дискурсу є важливим напрямком сучасних досліджень, адже він не лише відображає особливості сприймання суспільством кризових ситуацій, а і є інструментом впливу на людей, поглиблюючи кризу чи сприяючи її подоланню.

Низка сучасних науковців долучилась до дослідження кризового дискурсу, вивчаючи різні аспекти цього складного явища.

Зокрема, українські лінгвісти Липченко Т. та Пилипець О. звертають свою увагу на успішність використання засобами масової інформації різних країн мовленнєвих тактик задля впливу на соціальні маси. Вони виділяють характерні риси кризового дискурсу (інтенсивність (частота появи) та емоційність повідомлень, наявність певної тактики впливу на людей та соціальної функції, а також культурної варіативності) та прослідковують їх використання в традиційних та сучасних цифрових медіа. Оскільки через медіадискурс здійснюється доступ суспільства до кризового дискурсу, автори виділяють функції масмедіа у формуванні суспільної думки в кризових ситуаціях (інформування, регуляції, впливу на емоції, інтеграції суспільства та критичного осмислення кризи) та визначають недоліки сучасних цифрових медіа у реалізації цих функцій [1].

Зарецька О. досліджує психологічний аспект кризового дискурсу в умовах воєнної кризи. Дослідниця виділяє індивідуальну кризу, котру переживає кожна

Сучасний стан і перспективи лінгвістичних досліджень та проблеми перекладу

окрема особистість в контексті загальної кризи та наголошує на важливості інтерпретативної компетентності, котра допомагає особі інтерпретувати інформацію, отриману з медіа та визначати їх потенційні впливи. Автор сформувала систему кризових смислів, що формують дискурс, яка має двосторонню направленість: негативні почуття, викликані кризою (шок, емоційний та фізичний біль, тривога, страх, ненависть, провина) та «ресурсна» направленість, направлена на подолання кризи (згуртованість, підтримка, впевненість у подоланні, пошук виходу) [2].

Теун де Рікер та Зурайда Мод Дон в своїй роботі «Дискурс у кризі, криза в дискурсі» здійснили загальний аналіз кризи та кризового дискурсу, розглядаючи кризу як багатовимірне явище, що включає матеріальні, соціальні та дискурсивні аспекти та формується через інтерпретацію, комунікацію та медіадискурс. Автори надали вичерпне визначення поняття кризи та її класифікацію. Вони розглядали кризу як дискурсивну конструкцію, яка є результатом соціальних практик, взаємодії людей та медійного висвітлення та потребує міждисциплінарного розгляду уніфікованої теорії [3].

Корольов І. ,Маріна О. трактують соціальну кризу як когнітивно-дискурсивне, комунікативне мультимодальне та трансмедійне явище, яке конструюється в сучасному дискурсивному просторі. Вони пропонують комплексний мультимодальний підхід до вивчення кризового дискурсу, адже криза формується через поєднання різних семіотичних модусів (вербального та аудіовізуального) у медіа, політиці та мистецтві, та наголошують на необхідності розгляду трансконтекстуальних зв'язків між різними типами криз та маніпулятивного впливу різних типів медіа [4].

Інші дослідники звертають увагу на функціонування певних розрядів мовних одиниць в кризовому дискурсі. Наприклад, доктор Халід Ахмед досліджує лексичні та стилістичні зміни у мові під час кризових періодів, зокрема пандемії COVID-19. Дослідник наголошує, що пандемія спричинила зміну мовного коду по всьому світу, а саме у період кризи активізувалися старі мовні одиниці та виникли нові терміни, аббревіатури та вирази, що описують нову реальність. Криза сприяла глобалізації термінології та змішуванню мов. Стилiстичні зміни, що відбулися у кризовому дискурсі, впливають на комунікацію в соціальній, медичній та економічній сферах [5].

Марія Болетсі, Йост де Блоіс, Корнелія Гребнер розглядають граматичну організацію мови кризового дискурсу. Зокрема досліджуються особливості вживання різних частин мови в кризовому дискурсі, часових форм (кризова ситуація найчастіше описується за допомогою тривалого теперішнього часу, зображуючи кризу як застиглий момент), форми однини та множини (співвідношення голосу індивідуума та колективного сприйняття), модальність (інтенціональність), стан дієслова (зазвичай риторика кризи використовує активний стан для «злочинців» та пасивний для «жертв», використання середнього стану)[6].

Українські учені Сергій Потапенко та Олена Щербак досліджували ієрархію термінів конфлікт та криза в англomовному медіадискурсі та створили

Сучасний стан і перспективи лінгвістичних досліджень та проблеми перекладу

риторичні моделі побудови новин: наближення (деталізація конкретних подій), віддалення (узагальнений опис в аналітичних статтях) та багатоперспективність (висвітлення з різних точок зору) [7].

Іспанська дослідниця Ізабель Негро аналізує концепцію фінансової кризи через призму когнітивної лінгвістики. Вона вивчає актуалізацію поняття кризи через метафори в англійській, іспанській та французькій мовах, приходять до висновку, що ці 3 європейські мови використовують подібний набір метафоричних описів [8].

Науковець Шакіб Амгар наголошує на тому, що сучасна риторика кризи часто виключає можливість вибору, альтернативи. Він критикує використання кризового дискурсу як інструменту управління та використання бінарної логіки винних та жертв (в т.ч. через використання активного та пасивного стану). Дослідник стверджує, що окремі дисципліни не здатні охопити складність сучасних криз та пропонує звернути увагу на їх темпоральність та багатовимірність (кризи не є ізольованими подіями, вони поширюються з однієї сфери життя в іншу). Як наслідок, автор закликає створити окрему галузь дослідження кризи [9].

Отже, можемо зробити висновок, що всі дослідники кризового дискурсу наголошують, що мова виконує важливу роль у підвищенні обізнаності людей про небезпеки, сприяє ефективній комунікації в умовах кризи та допомагає суспільству адаптуватись до нових умов життя. Проте кожен розглядає кризовий дискурс через призму своїх наукових інтересів, тому не всі аспекти дискурсу потрапляють до дослідницького фокусу.

Таким чином, явище кризового дискурсу залишається дослідженим лише фрагментарно та потребує більш комплексного підходу, котрий передбачає більш детальне вивчення мовних та позамовних одиниць та їх функцій, а також створення комплексної мультимодальної моделі кризового дискурсу в сучасних цифрових медіа.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Липченко Т., Пилипець О. Кризовий дискурс у засобах масової інформації: кроскультурне дослідження мовленнєвих тактик. Вісник науки та освіти. №9 (39). 2025. Київ. С. 472-487.
2. Зарецька О. Кризовий дискурс у смисловому вимірі. Вісник Національного університету оборони України .№4 (80). 2024. Київ С. 60-68.
3. Antoon De Rycker, Zuraidah Mohd Don. Discourse and Crisis: Critical Perspectives. 2013. Publisher: John Benjamins Publishing Co. 66 p.
4. Мультимодальне конструювання соціальної кризи в сучасному англomовному дискурсивному просторі. «Нова філологія». № 98 .2025. С. 112-120.
5. Khalid Ahmed Hassan Ahmed. Aspects of lexical and stylistic changes in crisis. IJHER Journal. Vol. 3, Issue 3. 2021. p. 34-42
6. Boletsi, M., Lemos Dekker, N., Mika, K., Robbe, K. (eds) (Un)timely Crises. Palgrave Studies in Globalization, Culture and Society. Palgrave Macmillan, Cham.

2021. p. 23-49.

7. Serhiy Potapenko, Olena. Shcherbak. Conflict – crisis hierarchy in English news . Discourse: cognitive rhetorical perspective. Research in Language, 2020, vol. 18:1. p. 53-67.

8. Isabel Negro. The human being as the target of crisis metaphors in English, Spanish and French. Metaphor and the Social World, Vol. 6, Issue 2. 2016, p. 177 - 204.

9. Chain Amghar. Rethinking the Concept of Crisis: An Interdisciplinary Perspective. Interdisciplinarity Revisited. Le Laboratoire Linguistique et Référentiels Culturels (LRC) Lab. Marakkech. 2025. p.7-27.

А. П. Очковська, Ю. О. Ліщинська
Житомирський державний університет імені Івана Франка

**МОВНА ДИНАМІКА ПЕРСОНАЖА ЯК ХУДОЖНІЙ ЗАСІБ
РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ КОГНІТИВНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ В РОМАНІ
ДЕНІЕЛА КІЗА «FLOWERS FOR ALGERNON»**

Питання відтворення мовної індивідуальності персонажа набуває дедалі більшої ваги в сучасних перекладознавчих студіях, особливо коли йдеться про складні багаторівневі явища, що охоплюють лексичний, граматичний і графічний виміри художнього мовлення. Роман Деніела Кіза «Квіти для Елджернона» являє собою унікальний зразок прози, де мовлення протагоніста Чарлі Гордона стає повноправним виразником його внутрішніх перетворень. Зміна способу говоріння героя, простежувана протягом усього наративу, відображає не лише інтелектуальне зростання та наступну деградацію, а й виконує сюжетотворчу функцію і слугує художнім дзеркалом когнітивної зміни людини.

Метою пропонованої розвідки є аналіз лексико-граматичних засобів відтворення мовної динаміки Чарлі Гордона в українськомовному перекладі роману, здійсненому Віктором Шовкуном [4].

У межах дослідження мовна динаміка розглядається як текстова категорія фундаментального рівня, що перебуває в органічному взаємозв'язку з категоріями перспекції та ретроспекції. Прспективний вектор (катафорична спрямованість) втілює поступове розгортання сюжету й наростання інтелектуальної потужності персонажа. Ретроспективний же (анафорична спрямованість) забезпечує змістовий зв'язок із вже пережитим і водночас реалізує мовну регресію через повернення до спрощених конструкцій, що вже знайомі читачеві з ранніх сторінок твору.

Теоретичну підставу дослідження становить концепція мовної особистості, витлумачуваної як «сукупність здібностей і характеристик людини,

які визначають її здатність створювати й сприймати тексти, що різняться рівнем структурно-мовної складності, глибиною й точністю відображення дійсності та мають певну цільову спрямованість» [1: 212]. Ця особистість розгортається на трьох взаємопов'язаних рівнях, а саме лексичному, граматичному та графічному.

На лексичному рівні мовна трансформація Чарлі Гордона виявляється насамперед через розвиток словникового запасу: від конкретно-побутових номінацій до складних образних структур і наукової термінологічної лексики з наступним поверненням до вихідних спрощених форм. У першій частині роману герой послуговується переважно словами з предметним, конкретним значенням; спроби осмислити абстрактні наукові поняття (зокрема «*motivation*» або «*IQ*») дають комічний ефект, позаяк Чарлі сприймає їх наче цілком речові об'єкти [7: 6]. Його лексикон вирізняється монотонністю, оскільки прикметники обмежені оцінними словами на зразок *good, bad, nice*, а дієслова – базовими *go, do, say*. Метафор, іронії та переносних значень персонаж на цьому етапі не сприймає.

З наростанням інтелектуального потенціалу мовлення Чарлі помітно збагачується тому, що з'являються термінологізовані конструкції («*His article attacks Tanida's theory of enzyme fusion*» [7: 94]), складні порівняння («*I'm like a man born blind who has been given a chance to see light*» [7: 67]), розгорнуті метафори («*I am an expanding universe swimming upward in a silent sea*» [7: 181]), персоніфікації («*the roar of the oven when Frank opens the door to shift the loaves*» [7: 36]) та навіть вульгаризми («*You're damned right, something is happening!*» [7: 57]). Лексика стає стилістично диференційованою і функціонально насиченою.

Граматичний рівень характеризується трансформацією синтаксичної організації мовлення: від простих, неповних і аграматичних структур початкового етапу до розгорнутих поліпредикативних конструкцій у кульмінаційний період. Для мовлення персонажа з когнітивними обмеженнями показовими є лексичні повтори, паралелізм, номінативні та окличні речення [3]. Уривчасті, прості речення передають ситуативність і нерелексивну спонтанність мовлення; натомість розгалужений складний синтаксис із різьчю розвиненою підрядністю сигналізує про перехід на якісно вищий рівень мовної особистості [6]. Таким чином, ускладнення граматичних структур виступає надійним індикатором когнітивного прогресу.

Графічний рівень охоплює орфографічне та пунктуаційне оформлення тексту, а також графологічні девіації, серед яких ключову роль відіграє графон – прийом імітації індивідуальних вимовних особливостей і дисграфії персонажа [3]. Усі три рівні функціонують нероздільно, у сукупності конструюючи мовну особистість Чарлі, а системні відхилення від норми формують явище девіативного мовлення.

Теоретичне підґрунтя для аналізу мовних девіацій закладено Джеффри Лічем, який ще 1969 року ввів поняття лінгвістичної девіації до наукового обігу для дослідження стилістичних відхилень. У художньому тексті девіація постає як свідоме порушення мовної норми задля досягнення естетичного ефекту чи

Сучасний стан і перспективи лінгвістичних досліджень та проблеми перекладу

характеристики персонажа [5]. Вона зміщує читацьку увагу з денотативного змісту висловлювання на спосіб його реалізації. Теоретичним підґрунтям аналізу девіативного мовлення слугує концепція висунення, розроблена Я. Мукаржовським, М. Халідеєм та Дж. Лічем. Відповідно до цієї концепції розрізняють кількісне висунення, яке пов'язане з аномальним перерозподілом частотності мовних ознак (надмірне накопичення або значуща відсутність) і якісне, ототожнюване з лінгвістичною девіацією як відхиленням від ustalених норм, що є ключовим механізмом формування девіативного мовлення [5].

Таким чином, зазначимо, що мовна динаміка персонажа функціонує як повноправна текстова категорія, що реалізується одночасно на лексичному, граматичному та графічному рівнях. Саме сукупна дія цих рівнів формує мовну особистість Чарлі Гордона, а їхня послідовна трансформація протягом наративу становить центральний художній механізм відображення когнітивних змін героя. У романі Деніела Кіза «Квіти для Елджернона» мовна динаміка реалізується через перетворення лексико-граматичних і графічних характеристик мовлення та систему лінгвістичних девіацій, перетворюючи їх не лише на засоби характеристики персонажа, а й на сюжетотворчі елементи твору.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики. Київ : Академія, 2009. 376 с.
2. Загнітко А.П. Основні категорії художнього тексту. Теоретична граматики сучасної української мови. Морфологія. Синтаксис. URL: <https://litmisto.org.ua/?p=917> (дата звернення: 16.04.2026).
3. Каневська О.Б., Клименко І.М. Мовні засоби створення образу людини з порушеннями інтелекту в романі Д. Кіза «Квіти для Елджернона» (D. Keyes «Flowers for Algernon»). Мовознавство. 2024. № 94. С. 77–83.
4. Кіз Д. Квіти для Елджернона / пер. з англ. В. Шовкун. Харків : Клуб сімейного дозвілля, 2015. 304 с.
5. Морозова Г.К., Чеснокова Г.В. Девіація як компонент створення ефекту висунення у поезіях Е.Е. Каммінгса. *Studia Philologica* (Філологічні студії). 2018. № 10. С. 80–87.
6. Образцова О.М. Синтаксичні особливості мовлення персонажу художнього твору : перекладацький аспект. URL: <https://www.academia.edu/23465007/> (дата звернення: 20.04.2026).
7. Keyes D. Flowers for Algernon. URL: https://www.kkoworld.com/kitablar/deniel_kiz_elcerno ucun_guller_eng.pdf (дата звернення: 30.04.2026).

А. П. Очковська, А. В. Марчук
Житомирський державний університет імені Івана Франка

ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ АВТОРСЬКОЇ ІРОНІЇ У ПЕРЕКЛАДІ РОМАНУ ДЖЕЙН ОСТІН “NORTHANGER ABBEY” УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Коли йдеться про переклад іронічної прози, перекладач стикається з принципово інакшим завданням, ніж просте відтворення змісту. Іронія, якщо вона справді є не прийомом, а способом мислення письменника, пронизує наратив на всіх рівнях, визначає дистанцію між автором і персонажем, керує читацькими очікуваннями та задає тональність, що тримає увесь текст у стані постійного смислового подвоєння. Проза Джейн Остін є одним із найвиразніших прикладів такого письма в англійській літературі і водночас одним із найважчих об'єктів для перекладознавчого аналізу саме тому, що іронія тут невіддільна від самої архітекtonіки оповіді.

Роман *Northanger Abbey* [1] обрано об'єктом аналізу не випадково. Це твір, у якому Остін одночасно пише готичну пародію, роман про дорослішання і соціальну комедію і при цьому жодного з цих жанрів не займає цілком, а утримує між ними іронічну рівновагу. Для перекладача така жанрова неоднозначність означає постійний вибір: який реєстр обрати, де посилити іронічний натяк, де його пом'якшити, щоб не зруйнувати тонкість авторської гри. Саме ця складність робить роман продуктивним матеріалом для вивчення перекладацьких стратегій відтворення іронії.

Визначення іронії у сучасній лінгвістиці та перекладознавстві не є однозначним, і ця неоднозначність методологічно важлива. Іронія, що виникає на рівні окремого висловлення, коли мовець каже одне, маючи на увазі інше, відрізняється від іронії як тривалої нараторської установки, за якої цілі розділи тексту ведуться в режимі прихованого коментаря. Обидва ці явища присутні в романі Остін, але важливішим для перекладу виявляється другий, оскільки він пронизує не окремі фрази, а сам спосіб ведення оповіді, і саме він найважче піддається відтворенню засобами іншої мови [2: 47]. Поєднання стилістичного, наратологічного і прагматичного підходів у цьому разі методологічно необхідне.

У науковій літературі розрізняють словесну, ситуативну, драматичну і структурну іронію; при аналізі романної прози до них долучають наративну і метажанрову [3; 4: 794]. Для цілей цього дослідження ключовими є насамперед два типи: словесна іронія, яка реалізується на рівні конкретної фрази, і наративна, що пронизує всю оповідну структуру. Саме їхня взаємодія визначає перекладацьку проблематику: рішення, прийняте на локальному рівні, нерідко відлунує в тональності цілих розділів.

Словесна іронія в прозі Остін будується на добре відомому механізмі,

Сучасний стан і перспективи лінгвістичних досліджень та проблеми перекладу

коли поверхнева оцінка і прихована позиція суперечать одна одній, і читач мусить зчитати обидві одночасно [3: 106]. Проте в Остін цей механізм набуває особливої вишуканості завдяки тому, що іронічне знецінення ніколи не виголошується прямо, а проступає крізь надмірно урочисту формулу, удавано шанобливий коментар або підкреслено нейтральну констатацію, яка в конкретному контексті звучить як вирок. Перекладач, що прагне зберегти цей ефект, стикається з проблемою реєстру: стилістична дистанція між «піднесеним» тоном і «приземленим» референтом є явищем мовно специфічним, і в українській мові вона може досягатися іншими засобами, аніж в англійській [5: 142].

Говорячи про ідіюстиль Остін, дослідники найчастіше звертаються до двох його прикмет: до надзвичайно точної роботи з реєстром і до техніки вільної непрямой мови, яку письменниця довела до досконалості [6: 188]. Обидві ці прикмети безпосередньо пов'язані з іронією: саме ковзання між голосом наратора і голосом персонажа без чіткого маркування межі між ними створює простір, у якому читач змушений постійно переоцінювати те, що щойно прочитав. Для перекладача це означає, що цільовий текст має зберегти не конкретне слово чи зворот, а цю рухомість точки зору, цю іронічну нестабільність нараторської позиції.

Особливо цікавим і складним для перекладу є метажанровий вимір роману. У досліджуваному романі Джейн Остін у п'ятому розділі першого тому наратор раптово зупиняє оповідь і звертається до читача з розлогим захистом роману як жанру [7: 82]. Це місце добре відоме дослідникам Остін, і цікаве воно не лише як декларація, а як іронічний жест подвійного спрямування. З одного боку, Остін висміює ту частину читацького загалу, яка на словах гребує романами, натомість охоче їх читає. З іншого, вона іронічно захищає власну форму, дозволяючи *Northanger Abbey* стати романом, що коментує природу романного жанру зсередини. Ця саморефлексивна іронія є одним із тих рівнів тексту, де перекладач ризикує найбільше, адже будь-яке стилістичне спрощення нейтралізує саме ту подвійність, яка є смислом цього епізоду.

Звертаючись до зіставного аналізу українського перекладу [8] з оригіналом, варто насамперед зосередитися на початкових розділах роману, де авторка закладає іронічну програму твору. Вже перше речення демонструє характерну для письменниці техніку: читача орієнтують на жанрові очікування, пов'язані з «героїнею», і одночасно підважують їх. Перекладач передає цей ефект конструкцією *Навряд щоб хтось... міг подумати*, яка зберігає потрібну тональну двозначність, водночас урочисту і скептичну. Важливо, що ця передача здійснюється не через буквальне копіювання синтаксису, а через пошук функціонально рівновартісного звороту в українській мові, здатного нести ту саму іронічну навантаженість.

На граматичному рівні перекладач систематично переструктурує складні англійські синтаксичні конструкції, переносючи оцінний компонент у позицію, де він найбільш ефективно взаємодіє з контекстом. Ритм фрази при цьому змінюється, проте іронічний ефект загалом зберігається завдяки тому, що

Сучасний стан і перспективи лінгвістичних досліджень та проблеми перекладу

перекладач орієнтується не на формальну відповідність, а на прагматичну функцію висловлення. Аналіз *Northanger Abbey* підтверджує, що саме граматична гнучкість, вміння перебудувати синтаксис, не жертвуючи тональністю, є однією з ключових перекладацьких компетенцій у роботі з іронічною прозою.

Зіставний аналіз оригіналу і перекладу *Northanger Abbey* дає змогу сформулювати кілька висновків. По-перше, авторська іронія Остін є явищем системним, а не локальним тому, що діє на різних рівнях тексту одночасно, і кожен із них вимагає від перекладача окремого аналітичного рішення. По-друге, жодне з цих рішень не може будуватися на принципі формальної відповідності: потрібна функціональна компенсація, тобто пошук такого засобу мови перекладу, який відтворить не форму, а ефект. По-третє, перекладач іронічної прози мусить передусім бути її уважним читачем, тим, хто бачить, де і як іронія організована в оригіналі, і лише на підставі цього розуміння обирає стратегію відтворення.

Перспективним видається розширення корпусу аналізу: зіставлення кількох перекладів одного твору або звернення до інших романів Джейн Остін дало б змогу з'ясувати, якою мірою виявлені закономірності є індивідуальними рисами конкретного перекладача, а якою відображенням системних асиметрій між англійською та українською мовами у відтворенні іронічного дискурсу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Austen J. *Northanger Abbey*. Харків : Фоліо, 2024. 256 с.
2. Гейко С.М. Поняття «іронії» в сучасній філософії. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія : Гуманітарні студії*, 2014. Вип. 203(1). С. 46–51.
3. Attardo S. Irony as relevant inappropriateness. *Journal of Pragmatics*, 2020. Vol. 32, No. 6. P. 793–826.
4. Partington A. *The Linguistics of Laughter*. Routledge, 2006. 262 p.
5. Gibbs R. W., Colston H. L. (Eds.). *Irony in Language and Thought: A Cognitive Science Reader*. New York : Routledge, 2019. 624 p.
6. Нідзельська Ю. М. Іронія як засіб створення комічного ефекту в єврейських англійських жартах. *Вісник науки та освіти*, 2023. № 7.1. С. 187–198.
7. Дмитрук А. Проблема визначення поняття «іронія». Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2022. С. 80–85.
8. Остін Дж. Нортенгерське абатство / пер. з англ. І. Бондарєвої. Харків : КСД, 2025. 288 с.

А.П. Очковська, С.А. Правдицька
Житомирський державний університет імені Івана Франка

ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ СТРАТЕГІЇ ВІДТВОРЕННЯ ІДЮСТИЛЮ КОЛЛІН ГУВЕР УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Питання про те, як зберегти авторський голос в перекладі, давно вийшло за межі суто технічної дискусії і перетворилось на одну з центральних проблем сучасного перекладознавства. Йдеться не лише про точність відтворення змісту, адже художній переклад щоразу постає перед складнішим завданням: передати не лише що сказано, а й як це сказано, який емоційний і прагматичний ефект справляє текст. Особливо гостро ця проблема виявляється в перекладі сучасної прози, де авторська манера письма є невід'ємною частиною художнього задуму і безпосередньо формує читацьке сприйняття [4; 6].

Творчість Коллін Гувер за останні роки стала помітним явищем і в українському читацькому просторі: її романи виходять у перекладі, набирають широкої аудиторії і, що важливо для дослідника, – викликають запитання про те, наскільки вдається зберегти те, що робить ці тексти впізнаваними. Письменниця пише так, що читач відчуває: текст звернений безпосередньо до нього. Цього ефекту вона досягає специфічними засобами – короткими емоційно зарядженими реченнями, живими діалогами, уривчастими внутрішніми монологами, розмовною лексикою. Усе це разом складає те, що прийнято називати ідіюстилем, саме ця сукупність ознак стає основним викликом для перекладача [1; 2; 4].

Мета цього дослідження – простежити, які перекладацькі стратегії та прийоми застосовуються при відтворенні індивідуального стилю К. Гувер в україномовних виданнях її творів.

Поняття ідіюстилю у перекладознавстві та лінгвістиці охоплює широкий спектр авторських характеристик – від лексичних уподобань і синтаксичних конструкцій до наративних прийомів і прагматичних настанов [3]. Важливо розуміти, що йдеться не про набір окремих особливостей, а про систему, і перекладач має працювати саме з нею як із цілим. Дослівний переклад тут навряд допоможе: можна скрупульозно відтворити кожне слово, але втратити той самий тон, ритм, атмосферу. Тому фахова перекладацька позиція передбачає пошук функціональних відповідників – таких мовних рішень, які справлятимуть на читача перекладу приблизно той самий вплив, що й оригінальний текст [1; 2; 5].

Роман «Покинь, якщо кохаєш» (пер. В. Ярмольчук; Харків: Vivat, 2018) дає чимало матеріалу для спостережень над тим, як саме влаштований стиль К. Гувер і як із ним працює перекладач. Варто зазначити, що найпомітніша риса авторки – висока емоційна температура тексту. Вона не пояснює переживань персонажа – вона їх імітує: короткі обірвані речення, повтори, синтаксис, що ніби «заїкається» в критичний момент. Лілі думає уривками, і читач відчуває це.

В. Ярмольчук зберігає цю нерівність: не вирівнює синтаксис, не згладжує ритм. Так, у внутрішньому монолозі героїні: *«Я була абсолютно збита з пантелику»* – тут не нейтральне «не розуміла», а живий фразеологізм, що точно передає той стан розгубленості, коли думки плутаються. Перекладач орієнтується на розмовний узус, і це правильне рішення, оскільки саме воно зберігає емоційну достовірність голосу Лілі [1; 3].

Діалоги у К. Гувер – це не просто розмови між персонажами. Через них читач дізнається, хто ці люди насправді: наскільки близькі, де пролягає між ними межа, що замовчується, а що виривається раніше, ніж встигаєш подумати. Саме тому переклад реплік – особливий виклик для перекладача. Якщо мова персонажа звучить неприродно, весь психологічний малюнок сцени розсипається. Показовий приклад – звернення Райлі до Лілі після епізоду насильства: *«Мені так шкода, Лілі. Боже, мені так шкода, – він уткнувся обличчям у моє волосся, виливши на мене всі свої емоції. – Будь ласка, не ненавидь мене. Прошу тебе»* [7].

У цьому фрагменті впадає в око, як перекладач будує інтонацію. Вигук *«Боже»* – не дослівний відповідник, а функціональний: він відтворює той самий емоційний надриг, що є в англійському оригіналі. Конструкція *«випливши на мене всі свої емоції»* передає метафору оригіналу описово, але зберігає головне – образ людини, що використовує власний біль як інструмент тиску. Повтор *«мені так шкода»* і обривистість реплік відтворено без спроб «покривити» синтаксис, що важливо: саме ця нестрункність характеризує Райлі точніше за будь-який авторський коментар [2; 6].

Варто окремо зупинитися на тому, як К. Гувер будує близькість між текстом і читачем. Оповідь від першої особи тут не просто технічний прийом, він створює ефект довіри. Лілі не розповідає свою історію, вона ніби думає вголос, і читач потрапляє всередину цього потоку. Перекладач це розуміє: у тексті В. Ярмольчук не з'являється зайвого дистанціювання, немає книжності там, де її не повинно бути. Фраза *«Сказати, що я була шокована, – це нічого не сказати»* – типово розмовне перебільшення, що в буквальному перекладі втратило б свій іронічний призвук. Збереження такої конструкції в українському тексті – свідомий вибір на користь живого мовлення, і він спрацьовує: голос героїні залишається впізнаваним [1; 3].

Окремий пласт труднощів – розмовна лексика, сленг і американські культурні реалії. У К. Гувер вони не декорація: через них відчувається час, середовище, вік персонажів. Перекладач мусить вирішити непросту задачу – або знайти відповідник, що буде так само «своїм» для україномовного читача, або зберегти чужорідність, коли вона змістовно важлива. В перекладі В. Ярмольчук помітна схильність до доместикації, проте без крайнощів: мова не надто наближається до якогось конкретного діалекту чи жаргону, але й не стерилізується до нейтральності. Це той баланс, який дозволяє тексту залишатися живим [2; 5].

Чи не найскладніше в перекладі К. Гувер – це внутрішні монологи. Там авторка навмисно порушує синтаксичну зв'язність: думки Лілі не оформлені в

Сучасний стан і перспективи лінгвістичних досліджень та проблеми перекладу

завершені судження, вони фіксують сам процес осмислення, часто болісного і суперечливого. Ось, наприклад, як героїня намагається виправдати Райлі після того, що сталося: «Вся його кар'єра залежала від цієї руки. Адже це ж говорило про щось, що він більше не турбувався про неї. Правда?» Три короткі речення, і в кожному – спроба знайти логіку там, де логіки немає. Риторичне «Правда?» наприкінці – це не запитання до читача, це героїня запитує саму себе. Перекладач не розгортає цей монолог у зв'язніше висловлювання, а зберігає його таким, яким він є: уривчастим, незавершеним, по-людськи розгубленим [1; 4].

Звісно, жоден переклад не відтворює оригінал повністю – це аксіома, яку добре розуміє будь-який практикуючий перекладач. Надто буквальний текст стає чужим і незручним для сприйняття, надто вільний – губить авторський голос і перетворюється на переказ. Між цими двома крайнощами і знаходиться справжня перекладацька робота: щоразу шукати таке рішення, яке не зраджує ні авторові, ні читачеві, ні мові, якою пишеш.

Отже, переклад ідіостилю К. Гувер – це не про те, щоб зберегти кожне слово. Це про те, щоб зберегти відчуття. Аналіз роману «Покинь, якщо кохаєш» в україномовному перекладі В. Ярмольчук демонструє, що найдієвіші інструменти тут є стилістична адаптація, компенсація, добір розмовних відповідників і свідоме утримання синтаксичної нерівності там, де вона несе змістове навантаження. Перспективним напрямом подальших розвідок видається розширення матеріалу дослідження за рахунок інших романів авторки та їхніх україномовних версій, що дозволить перевірити, чи є виявлені закономірності системними.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Корунець І. В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад). Вінниця : Нова книга, 2003. 448 с.
2. Коптілов В. В. Теорія і практика перекладу : навч. посіб. Київ : Юніверс, 2003. 280 с.
3. Линтвар О. М. Індивідуальний авторський стиль (ідіостиль), ідіолект автора художнього твору. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія : Філологічна.* 2014. Вип. 44. С. 160–162.
4. Коломієць Л. В. Літературний переклад: історія і теорія. Київ : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2014. 304 с.
5. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава : Довкілля-К, 2006. 672 с.
6. Гудманян А. Г., Сітко А. В., Єнчева Г. Г. Основи перекладознавства : навч. посіб. Вінниця : Нова Книга, 2020. 352 с.
7. Гувер К. Покинь, якщо кохаєш : роман / пер. з англ. В. Ярмольчук. Харків : Vivat, 2018. 352 с.

А. П. Очковська, М.О. Сафарова
Житомирський державний університет імені Івана Франка

ЛІНГВОКУЛЬТУРНІ ТА СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ЖАНРУ ГОРОР: НА МАТЕРІАЛІ СЕРІАЛУ *FROM* / «ЗЗОВНІ» УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Переклад горор-кіно є одним із тих напрямів аудіовізуального перекладу, де лінгвістична точність сама по собі недостатня. Головний ефект жанру – це страх, тривога, відчуття невідвортної загрози, що формується через поєднання вербальних та невербальних засобів, на кшталт, ритму реплік, інтонаційної динаміки, культурних алюзій і символіки. Втратити будь-який із цих складників означає зруйнувати не окреме слово, а саму атмосферу, яка й є жанровою ідентичністю твору. Американський серіал *From* («Ззовні»), поєднуючи містику, психологічний трилер і класичний горор, становить продуктивний матеріал для вивчення, як перекладач долає цей виклик в умовах щільного взаємозв'язку між словом і кадром.

Метою дослідження є виявлення лінгвокультурних та стилістичних особливостей англо-українського перекладу серіалу *From* і визначення перекладацьких стратегій, що забезпечують адекватне відтворення емоційного та культурного потенціалу оригіналу. Матеріалом слугують діалогічні фрагменти першого сезону серіалу (1–10 серії) та їх відповідники в українському дубляжі.

Аудіовізуальний переклад у теоретичній літературі визначають як інтерсеміотичний різновид перекладацької діяльності, що виходить за межі суто вербальної трансляції і взаємодіє з акустичним, візуальним та паралінгвістичним каналами комунікації [3; 4]. У жанрі горор це набуває особливого значення: страх озвучується кризь крик, шепіт і паузу; кадр і слово діють синергетично. Тому дублювання серіалу *From*, найбільш поширений формат україномовного кінопоширення після 2006 року, вимагає від перекладача одночасної уваги до кількох рівнів, а саме семантичного, ритмічного, фонетичного і культурного.

На лінгвокультурному рівні переклад серіалу виявляє принципово різне «налаштування» двох культурних систем щодо концепту страху. Англо-американський горор тяжіє до тем релігійного гріха, демонічної одержимості й апокаліпсису, тоді як українська культурна традиція оперує власним репертуаром демонологічних і фольклорних образів [1; 2]. Наприклад, у репліці "*God has forsaken this place*" лексема *forsaken* несе виразне біблійне забарвлення, що позначає повне залишення людини Богом. Переклад «*Бог покинув це місце*» [10] передає основний зміст, але нейтралізує сакральньо-експресивний компонент.

Культурно специфічні реалії, соціальні інститути, топоніми, побутові маркери, передаються переважно через функціональну еквівалентність [5]. Таким чином *town sheriff* перетворюється на «шерифа міста», *ghost town* – на

«покинуте містечко», *haunted house* – на «проклятий будинок». У кожному випадку перекладач шукає не буквальный відповідник, а образ, що відтворює ту саму культурну функцію – викликати у глядача відчуття небезпеки або надприродної присутності [9]. Окремий виклик становлять фольклорні та демонологічні алюзії: концепти *curse*, *possession*, *talismans* перекладаються як «прокляття», «одержимість», «талісмани», причому останнє легко асоціюється в українському контексті з поняттям «оберіг», що уможливорює культурну рецепцію без суттєвих втрат.

На стилістичному рівні ключовим параметром є відтворення синтаксичного ритму, а саме тієї уривчастості, яка в горорі безпосередньо кодує психологічний стан тривоги [6]. Коротка парцельована структура "*Don't look outside. Don't open the door.*" у перекладі «Не дивись назовні. Не відчиняй двері.» [10] зберігає лаконічність і повторюваність імперативних форм, що відтворює ритм заборони та невідвортної небезпеки. Аналогічно, потрійний повтор "*Don't move. Don't speak. Don't look.*" відтворюється як «Не рухайся. Не говори. Не дивись.» [10] ритмічна ізохронність збережена, що є критично важливим в умовах дубляжу, де слово має вписуватися в артикуляційний малюнок актора.

Особливу складність становить передача метафор, де образність функціонально важливіша за буквальність [8]. Конструкція "*The darkness crawls like a living thing*" у перекладі «Темрява повзе, мов живий організм» [10] відтворює анімізацію темряви, що є характерним прийомом горор-поетики.. У сценах із саркастичними репліками, де чорний гумор знімає напругу, переклад також спирається на функціональний принцип: "*Great, just what we needed*" – «Чудово, саме цього нам і бракувало» [10] зберігає іронічну інтонацію без втрати природності українського розмовного мовлення.

Аналіз репліків засвідчує домінування двох стратегій. Перша, калькування із синтаксичною адаптацією, застосовується там, де структура оригіналу функціонально важлива: при перекладі коротких імперативів, повторів, лексики страху. Друга, функціональна еквівалентність, переважає при передачі ідіом і фразеологізмів: "*We're in the middle of nowhere*" – «Ми посеред глушини»; "*a chill runs down your spine*" – «мурашки по спині»; "*We're screwed*" – «Нам кінець». У всіх трьох випадках перекладач обирає природну для українського розмовного мовлення конструкцію, яка відтворює не форму, а комунікативну й емоційну функцію вислову [7].

Зіставний аналіз оригіналу і перекладу серіалу *From* дозволяє сформулювати кілька висновків. По-перше, переклад горор-кіно є принципово культурозалежним: різні моделі страху в англо-американській та українській традиціях вимагають не механічного перенесення, а усвідомленого вибору між буквальністю та адаптацією. По-друге, стилістична адекватність, як збереження ритму, парцеляції, метафор, інтонаційного малюнку, виявляється настільки само важливою, як і семантична точність: у жанрі, де атмосфера є основним художнім інструментом, будь-яке стилістичне «згладжування» руйнує жанровий ефект. По-третє, у межах аудіовізуального перекладу перекладач є не

лише мовним посередником, а й співтворцем атмосфери, що особливо відчутно в умовах дубляжу, де слово, ритм і артикуляція мають збігатися в єдиній емоційній дії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Гарбера І. В. Переклад реалій в аудіовізуальному дискурсі (на матеріалі україномовних перекладів англomовних художніх фільмів). *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Філологія*. 2017. № 26. Т. 2. С. 155–157.
2. Гончаренко О. І. Особливості відтворення культурно маркованих одиниць під час кіноперекладу. *Закарпатські філологічні студії*. 2020. Вип. 14. Т. 1. С. 87–91.
3. Дзера О. В. Особливості англо-українського кіноперекладу. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2013. Вип. 4 (70). С. 161–164.
4. Журавель Т. В. Кінопереклад як вид аудіовізуального перекладу і його становлення в Україні та світі. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2018. Вип. 21. С. 77–82.
5. Козуб Л. С. Лінгвокультурні особливості перекладу англomовного кінодискурсу українською мовою. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Філологія*. 2019. № 43. Т. 3. С. 119–122.
6. Плетенецька Ю. М. Відтворення стилістичних засобів у процесі кіноперекладу. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Філологія*. 2016. № 24. Т. 2. С. 188–191.
7. Снежик О. М. Прагматичні аспекти перекладу англomовного кінодіалогу українською мовою. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія : Філологія*. 2017. Вип. 24. С. 193–197.
8. El-Sayed W. A. Language Performativity and Horror Fiction: A Cognitive Stylistic Approach. *International Journal of Language and Literary Studies*. 2021. Vol. 3, № 3. P. 224–248.
9. Fawcett P. The manipulation of language and culture in film translation. *Apropos of Ideology* / ed. by M. Calzada Pérez. Manchester : St Jerome, 2003. P. 145–163.
10. *From* [Серіал] / реж. Дж. Гріффін. MGM+, 2022–. Сезон 1, серії 1–10. Укр. дубляж.

А.О. Пікалова

Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»

Харківської обласної ради

МОВНА РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ ТЕМИ ВІЙНИ В УКРАЇНСЬКІЙ ТА АНГЛІЙСЬКОМОВНІЙ ДИТЯЧІЙ ПОЕЗІЇ

Вступ. У сучасному гуманітарному дискурсі особливої актуальності набуває проблема мовної репрезентації війни. Повномасштабне вторгнення Росії в Україну спричинило активізацію теми війни в сучасній українській літературі, зокрема дитячій поезії, де воєнна реальність осмислюється крізь призму дитячого досвіду та емоційного сприйняття.

На відміну від художнього дискурсу для дорослих, де війна часто постає об'єктом раціонального осмислення, у дитячому поетичному дискурсі вона репрезентується через поєднання образності, емоційності та безпосереднього сприйняття. У сучасній українській дитячій поезії тема війни актуалізується переважно через прямі номінації (*війна, сирена, укриття, ракети, обстріли*), що відображають реальний досвід життя дітей під час воєнного стану. Натомість в англійськомовній традиції війна здебільшого репрезентується імпліцитно – через алегоричні образи, символіку, іронію або сатиру.

Сучасні дослідження української дитячої літератури розглядають війну як одну з ключових соціально значущих тем. Науковці наголошують, що художні тексти не лише формують уявлення дітей про воєнну реальність [2], а й допомагають долати страхи та осмислювати травматичний досвід [9]. Дослідження дитячої літератури воєнного часу переважно зосереджуються на репрезентації героїв, ворогів і жертв як ключових нарративних образів [11].

Мета пропонованої розвідки полягає у виявленні мовних засобів репрезентації війни в українському та англійськомовному дитячому поетичному дискурсі.

Дослідження ґрунтується на комплексному підході до аналізу дитячого поетичного дискурсу. Використано лінгвістичний, лінгвостилістичний, дискурсивний та порівняльний аналіз, що дозволило виявити основні способи репрезентації війни в українській та англійськомовній дитячій поезії.

Ілюстративний матеріал дослідження охоплює тексти сучасної української дитячої поезії, створені в умовах російсько-української війни, а також англійськомовні поетичні твори, присвячені темі війни.

Концептуалізація війни в дитячому поетичному дискурсі. Аналіз фактичного матеріалу дозволив виокремити основні групи мовних засобів репрезентації теми війни в дитячому поетичному дискурсі, поміж яких: пряма номінація воєнних реалій, метафорична, емотивна та оцінна репрезентація війни. Ці способи репрезентації війни в дитячому поетичному дискурсі виконують специфічну функцію, що відображає особливості дитячого

сприйняття реалій воєнної дійсності.

1. Пряма номінація війни

Одним із провідних механізмів репрезентації війни в сучасній українській дитячій поезії є пряма номінація воєнних реалій. У текстах активно функціонують лексеми на позначення військової техніки, зброї, воєнних дій і реалій повсякденного життя під час війни: *сирена, укриття, тривога, ракета, танк, ЗСУ, воїн, перемога*.

Особливо показовими є «Військова абетка» Т. Строкач [6] та «Абетка маленьких переможців» [1], у яких воєнна лексика інтегрується в традиційну модель дитячої абетки. Такі тексти демонструють вплив воєнної реальності на формування мовної картини світу дитини.

У поезії Г. Фальковича пряма номінація (*війна, оборона, воєнні позиції, бомби, ракети, вояк*) поєднується з елементами казковості: «Розкажи мені казку про війну» [7: 4]. Війна репрезентується через образи персонажів-тварин, що дозволяє пом'якшити травматичний зміст текстів.

Пряма номінація війни є одним із провідних механізмів її вербалізації в сучасній українській дитячій поезії, оскільки фіксує актуальні реалії воєнного часу.

2. Метафорична репрезентація війни

Важливу роль у дитячому поетичному дискурсі відіграє метафоризація, яка забезпечує адаптацію складного воєнного досвіду до дитячого сприйняття.

У текстах Г. Фальковича війна часто репрезентується через антропоморфізовані образи. Наприклад, військова техніка персоніфікується: «*танк іржавіє*», «*літак похнюпив крила*», «*автомат сумує*» [7: 35]. Такі метафоричні конструкції знижують рівень агресивності воєнної тематики.

У «Військовій абетці» Т. Строкач війна репрезентується через персоніфікацію: «*Мова вдяглась в камуфляж і у берці*» [6], що символізує залучення мовно-культурного простору до національного спротиву.

У вірші О. Луцевської «Пташка» [3] війна осмислюється через образ *пташки-оберега*, яка символізує підтримку, надію та родинні зв'язки.

Метафорична репрезентація війни в сучасній українській дитячій поезії виконує компенсаторну функцію, пом'якшуючи травматичний досвід і адаптуючи його до дитячого сприйняття.

3. Емотивна вербалізація війни

Одним із найважливіших механізмів репрезентації війни є емотивна вербалізація, що відображає психологічне переживання воєнного досвіду.

У проаналізованих текстах виокремлено кілька типів емотивності. Перший тип – родинно-інтимна емотивність, що реалізується через образи очікування, розлуки та підтримки. У вірші І. Паламарчук «Лист від тата» [5] емотивність формується через пестливі звертання (*квіточка, пташко, рибонько*) та мотив очікування повернення батька («*Тато прилетить до тебе*»).

Другий тип пов'язаний із вербалізацією повсякденного воєнного досвіду. У текстах репрезентуються страх, тривога, адаптація до сирен, дистанційного навчання та вимушеного переселення. Наприклад, у вірші В. Ніколенко

«Непросто» [4: 50] повтор лексеми *непросто* підкреслює психологічну складність життя дитини під час війни.

Третій тип емотивності має колективно-національний характер. У віршах актуалізуються мотиви єдності, незламності та віри в перемогу («разом ми сильні», «ми незламна нація», «Україна переможе»).

Отже, емотивна вербалізація війни в сучасній дитячій поезії поєднує родинний, колективний та адаптивний рівні переживання воєнної реальності й виконує компенсаторну функцію.

4. Оцінна репрезентація війни

Оцінна лексика формує аксіологічний вимір репрезентація війни в дитячому поетичному дискурсі через опозиції «добро – зло», «свій – чужий», «мир – війна», «перемога – війна».

У сучасній українській дитячій поезії війна інтерпретується в межах чіткої моральної моделі, де добро асоціюється з миром, родиною, захистом і Батьківщиною, а зло – з війною та ворогом («Щоб добро перемогло,/ Щоб навіки зникло зло» [8: 9]). Важливими мовними маркерами національної ідентичності стають лексеми *паляниця, пес Патрон, жовто-сині кольори*.

Мир репрезентується через позитивно марковані образи: *небо, сонце, ниви, пісня, сміх, мрія*. Такі лексеми формують модель бажаного мирного світу та виконують компенсаторну функцію.

5. Репрезентація війни в англійськомовній дитячій поезії

На відміну від сучасної української дитячої поезії, англійськомовна літературна традиція переважно тяжіє до опосередкованої репрезентації війни. Показовим прикладом є твір Доктора Сьюза (Dr. Seuss) *The Butter Battle Book Book* [10], у якому війна постає як алегоричний та абсурдизований конфлікт. Автор використовує оказіональні назви зброї (*Kick-a-Poo Kid, Jigger-Rock Snatchem, Boom-Blitz, Utterly Sputter, Blue Goo*) та іронічні образи (*Yooks vs Zooks*), що дозволяє адаптувати складну тему до дитячого сприйняття.

У творчості Доктора Сьюза війна репрезентується через сатиру, символіку та морально-етичне осмислення конфлікту.

У вірші *Hug O' War* Шела Сільверстейна (Shell Silverstein) [12: 19] тема війни репрезентована імпліцитно за допомогою опозиції *tug o' war / hug o' war*. У вірші домінують лексеми позитивної взаємодії (*hugs, kisses, cuddles, giggles, grins*), що формують семантичне поле миру.

Отже, в англійськомовній дитячій поезії тема війни переважно репрезентується імпліцитно через алегорію, іронію та систему образів, актуалізуючи історичну пам'ять.

Висновки. Проведений аналіз засвідчує, що репрезентація війни в сучасному дитячому поетичному дискурсі реалізується через такі основні механізми: пряму номінацію, метафоризацію, емотивну вербалізацію та оцінну репрезентацію.

Сучасна українська дитяча поезія характеризується домінуванням прямої номінації воєнних реалій і відображає безпосередній досвід життя в умовах війни. Англійськомовна традиція, навпаки, тяжіє до алегоричної та символічної

репрезентації війни.

Отже, дитяча поезія виступає важливим засобом формування мовної картини світу дитини та осмислення воєнного досвіду в сучасному соціокультурному контексті.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. *Абетка маленьких переможців*. Київ : Саміт-книга, 2022. 36 с.
2. Качак Т. Б., Близнюк Т. О. Війна в сучасній українській літературі для дітей та юнацтва. *Наукові записки. Серія: Філологічні науки*. 2024. Вип. 2 (209). С. 151–157. DOI: <https://doi.org/10.32782/2522-4077-2024-209-23>
3. Луцевська О. Пташка. *Хрестоматія сучасної української дитячої літератури для читання в 3, 4 класах. Серії «Шкільна бібліотека»* / укл. Т. Стус. Львів : Видавництво Старого Лева, 2016. С. 80-87.
4. Ніколенко В. Вірші переможців. Івано-Франківськ : Магура, 2024. 80 с.
5. Паламарчук І. Лист від тата. URL: <https://mala.storinka.org> (дата звернення: 02.07.2025).
6. Строкач Т. Вірші для дітей. URL: <https://mala.storinka.org> (дата звернення: 02.07.2025).
7. Фалькович Г. *Розкажи мені казку про війну*. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2025. 48 с.
8. Фалькович Г. *Руді і Чумацький Шлях*. Львів : Видавництво Старого Лева, 2023. 72 с.
9. Хома К. Дитяча література про війну як складова мілітарного дискурсу. *Теоретична і дидактична філологія*. 2024. Вип. 37. С. 218–227. DOI: <https://doi.org/10.31470/2309-15-17-2024-218-228>
10. Dr. Seuss. *The Butter Battle Book*. New York : Random House, 1984. 56 p.
11. Maslinskaia S., Maslinsky K. Children's literature in times of war: ruptures and continuities. *Strenae*. 2024. Vol. 25. DOI: <https://doi.org/10.4000/130th>
12. Silverstein S. *Where the Sidewalk Ends: Poems and Drawings*. New York : HarperCollins, 1974. 176 p.

Позняк Н. В., Коляда О. В.
Житомирський державний університет імені Івана Франка

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДАЦЬКИХ СТРАТЕГІЙ У ВІДТВОРЕННІ ГЕНДЕРНОЇ ТА СТИЛІСТИЧНОЇ ВИРАЗНОСТІ В ХУДОЖНЬОМУ ПЕРЕКЛАДІ

Художній переклад, без сумніву, вимагає не лише точності передачі змісту, а й збереження авторського стилю, культурних маркерів, гендерних аспектів. Успіх перекладача зумовлюється майстерністю адаптації

Сучасний стан і перспективи лінгвістичних досліджень та проблеми перекладу

багатшаровості тексту для іншого мовного та культурного середовища. А в умовах зростання інтересу до питань гендеру та фемінізму наступний виклик постає ще більш актуальним. Фахівці дедалі більше звертаються до питань того, як соціальні очікування, гендерні ролі й стилістичні прийоми перетинаються у процесі перекладу.

Історично склалося, що на сприйняття тексту впливають гендерні стереотипи. Через це деякі науковці зазначають, що стиль та мовні засоби можуть відрізнятися залежно від статі, що є причиною певних особливостей перекладу. До прикладу, існують твердження, що американська культура зосереджується на працях чоловіків, натомість переклади жінок не оцінюються належним чином і вважаються низькосортними. Варто зазначити працю Шеррі Саймон «Gender in Translation», адже в ній авторка наголошує на гендерних упередженнях, через які оригінал асоціюється з творчістю та чоловічою силою, натомість перекладений текст – зі слабкістю та неповноцінністю жінки [1: 168]. Ш. Саймон також підкреслює, що стереотипне уявлення про перекладацькі навички жінок впливає не лише на статус у суспільстві, а й на вибір стратегій для адаптації творів. Вирішальне значення у подоланні цієї ієрархії відіграє феміністична теорія перекладу. Вона має на меті змінити погляди на підхід точності перекладу та підкреслює важливість письмового задуму, що є спільним творчим простором як для автора, так і для перекладача [2: 252]. До того ж підходи фемінізму сприяють застосуванню мовних засобів, які роблять жінок помітними, допомагають виявити приховані сексистські конотації та висвітлити жіночі перспективи, які ігноруються в традиційних перекладах [4: 176-179].

Через те що англійська й українська мови виявляють значні відмінності на всіх рівнях, переклад слів, включно з гендерними термінами та особовими займенниками, має свої особливості. Чоловічий рід в англійській мові традиційно виступає базовою формою іменника, а жіночий рід формується за допомогою додавання суфіксів, наприклад: count (чол. рід) – countess (жін. рід), hero (чол. рід) – heroine (жін. рід) тощо. При цьому прикметникам англійської мови не характерні категорії роду (reliable, exhausted, worried), однак в українській мові прикметники обов'язково мають закінчення, що змінюються залежно від роду: надійний (чол. рід) – надійна (жін. рід), виснажений (чол. рід) – виснажена (жін. рід), стурбований (чол. рід) – стурбована (жін. рід).

Наразі відчувається гостра потреба у мовних засобах, що позначають посади, професії та соціальний стан саме жінок. У відповідь на це мовознавці активно працюють зі створенням фемінітивів. Історично склалося, що багато професій (організатор, редактор, журналіст) використовувалися для позначення обох статей, адже ці галузі були здебільшого чоловічими. Проте із залученням жінок до професій виникають та закріплюються у вжитку фемінітиви – організаторка, редакторка, журналістка. Попри те що фемінітиви є правильними відповідно до правил української мови, нині все ще існує проблема сприйняття слів на кшталт виборчиня, фотографеса, філологиня. У художньому перекладі це стає наслідком додаткових складнощів: перекладач змушений вирішувати чи

Сучасний стан і перспективи лінгвістичних досліджень та проблеми перекладу

використовувати лексику сучасних норм, чи уникати фемінітивів, якщо події твору відбуваються в епоху інших соціальних реалій.

Також необхідно зазначити переклад особових займенників. В українській мові для позначення статі використовуються лише він і вона. Натомість в англійській мові додатково вживається гендерно-нейтральний займенник *they*. Це явище є відображенням розмежування понять біологічної статі та гендерної ідентичності. Оскільки в українській мові немає прямого відповідника даного феномена, то перекладачі можуть застосовувати подвійне позначення (він/вона) для забезпечення інклюзії [6: 184-187].

Збереження стилю автора є важливим аспектом вдалого перекладу як і передача гендерних питань. Стиль демонструє унікальну особистість письменника, манеру письма, ментальний стан, погляди на життя і так далі.

Оскільки перекладач є посередником між культурами, соціальними та особистими аспектами, він повинен максимально передати не лише те, що написано, а й застосовані авторські стратегії з урахуванням особливостей мови оригіналу. З цією метою перекладач використовує сукупність стилістичних і семантичних трансформацій. Ці прийоми включають адаптацію ідіом, зміну метафор, збереження тону й структури твору.

Неабияку роль відіграє експресивність мовлення для передачі естетичного фону, адже втрата цього компоненту стає наслідком сухого тексту. Саме принцип відступу від об'єктивності додає перекладу насиченості та ефективності впливу на читачів [3: 35-36]. Крім того, особливо складно передати глибоко вкорінені маркери культури, як-от: власні назви, реалії, фразеологізми, алюзії та стилістично марковану лексику (архаїзми, діалектизми, історизми). Внаслідок цього виникає потреба у створенні балансу між збереженням автентичності авторського почерку та застосуванням прийомів, що роблять переклад зрозумілим і легким для читання. У такому разі перекладач постає перед вибором – залишати елементи в оригінальному вигляді, адаптувати їх для читачів чи звертатися до експертів для конкретизації.

У випадку складного перекладу поезії перекладач зіштовхується з проблемами передачі алітерації, рими та метафори, адже будь-яка зміна може зруйнувати інтонацію чи ритм твору. До того ж варто врахувати й зберегти мовні засоби (сленг, високий стиль) для демонстрації соціального статусу, менталітету або рівня освіченості.

Отже, перекладач художнього твору функціонує як митець і аналітик одночасно, адже глибоко аналізує внутрішній світ письменника та відтворює його у новій формі. Кожен твір потребує неабияких навичок фахівця, індивідуального підходу, що поєднує якість, точність та культурну чутливість кінцевого перекладу [5: 107-109].

Сучасний стан і перспективи лінгвістичних
досліджень та проблеми перекладу

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Гоца Н. М. Гендер у перекладі: історичний розвиток, основні аспекти та особливості вивчення. URL: https://eprints.zu.edu.ua/3111/1/36_45.pdf.
2. Дячук Л. Феміністичні стратегії у гендерному перекладі. URL: https://dspace.cuspu.edu.ua/download/nz_2012_104_1.pdf#page=251.
3. Кириченко О. Ю. Гендер у перекладі. URL: <https://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/4060/Диплом%20Кириченко.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.
4. Кліщенко О. В. Гендерний аспект перекладу. Гендерні ролі та стереотипи. URL: <http://www.vtei.com.ua/doc/2018/konf18/15.pdf#page=176>.
5. Процюк Ю., Кустовська І. Переклад художньої літератури: збереження стилю та авторської індивідуальності. URL: https://dspace.nadpsu.edu.ua/bitstream/123456789/4779/1/НАДПСУ_12.12.2024.pdf#page=107.
6. Терещенко М. Р., Опанасенко В. В. Переклад англomовних гендерних термінів і гендерно маркованих слів українською мовою. URL: <http://dspace.puet.edu.ua/bitstream/123456789/13125/1/Збірник%20студ%20конф%20ПУЕТ,%202023.pdf#page=185>.

Л. П. Поліщук, Д.О. Башинська
Житомирський державний університет імені Івана Франка

**ПОНЯТТЯ ГУМОРУ ТА ЙОГО КЛАСИФІКАЦІЯ: ТЕОРЕТИЧНИЙ,
ДИСКУРСИВНИЙ ТА ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧИЙ ВИМІРИ**

Гумор є складним багатовимірним феноменом, що перебуває в центрі уваги філософії, психології, лінгвістики та перекладознавства. Його універсальність поєднується з виразною культурною зумовленістю, що пояснює відсутність єдиного загальноприйнятого визначення. У сучасному гуманітарному знанні гумор розглядається не лише як форма розваги, а як когнітивний механізм інтерпретації дійсності, засіб соціальної взаємодії та інструмент комунікативного впливу. Він виконує емоційну, когнітивну та соціально-регулятивну функції, сприяючи зниженню психологічного напруження, формуванню групової солідарності та підтримці позитивного емоційного клімату спілкування [4].

У межах класичних теорій гумору особливого значення набула теорія невідповідності (incongruity theory), відповідно до якої комічний ефект виникає внаслідок зіткнення несумісних смислових структур або порушення очікувань адресата. З когнітивної точки зору гумор пов'язаний із раптовою зміною

Сучасний стан і перспективи лінгвістичних досліджень та проблеми перекладу

інтерпретаційної рамки, що супроводжується позитивною емоційною реакцією та відчуттям інтелектуального задоволення [4]. Такий підхід дозволяє пояснити універсальний механізм гумору як результат переробки інформації та розв'язання семантичної суперечності.

Семантичний аспект гумору детально розроблено у праці В. Раскіна, який сформулював Script-based Semantic Theory of Humor (SSTH). Згідно з цією теорією, гумористичний текст базується на одночасній актуалізації двох взаємовиключних сценаріїв (scripts), що перебувають у відношенні опозиції [5]. Комічний ефект виникає тоді, коли адресат розпізнає приховану зміну сценарію та переінтерпретує попередній зміст. Подальший розвиток цієї моделі запропонував С. Аттардо в межах General Theory of Verbal Humor (GTVH), де гумор описується через систему взаємопов'язаних параметрів (knowledge resources), зокрема сценарій, логічний механізм, ситуацію, наративну стратегію та мовну реалізацію [1]. Такий підхід дозволяє комплексно аналізувати структуру гумористичного висловлення та враховувати його прагматичний і стилістичний вимір.

У психологічному аспекті гумор розглядається як ресурс адаптації та регуляції емоційного стану. Р. Мартін виокремлює чотири стилі гумору: афіліативний, самопідтримувальний, агресивний і самопринизливий [4]. Афіліативний гумор сприяє налагодженню міжособистісних контактів і підтримці позитивної атмосфери спілкування, тоді як самопідтримувальний допомагає особистості долати стресові ситуації. Агресивний і самопринизливий стилі можуть виконувати компенсаторну або домінуючу функцію, однак водночас здатні спричинити негативні соціальні наслідки. Таким чином, гумор постає не лише як когнітивний феномен, а і як важливий психологічний механізм соціальної адаптації.

У сучасних дослідженнях гумор дедалі частіше аналізується в дискурсивному вимірі. М. Дайнел розглядає його як інтерактивний феномен, що формується в конкретній комунікативній ситуації та залежить від прагматичних намірів мовця, контексту та інтерпретаційних стратегій адресата [3]. У цьому аспекті гумор функціонує як стратегія комунікативної взаємодії, яка може виконувати інтегративну, маніпулятивну або критичну роль. Він стає засобом конструювання соціальної ідентичності, демонстрації солідарності або, навпаки, дистанціювання.

Особливої складності набуває проблема перекладу гумору, оскільки комічний ефект часто ґрунтується на мовній грі, культурних алюзіях, багатозначності та імпліцитних смислах. Д. К'яро підкреслює, що перекладач має відтворити не лише зміст висловлення, а й його прагматичний ефект, забезпечивши функціональну еквівалентність у новому культурному середовищі [2]. Передача гумору потребує врахування культурних стереотипів, фонових знань і жанрових особливостей тексту. У багатьох випадках перекладач змушений вдаватися до адаптації, компенсації або трансформації мовних засобів для збереження комічного потенціалу.

Отже, гумор постає як багатовимірний лінгвокультурний феномен, що

Сучасний стан і перспективи лінгвістичних досліджень та проблеми перекладу

формується на перетині когнітивних процесів, соціально-психологічних функцій і дискурсивних стратегій. Його природа пов'язана з ефектом невідповідності, семантичним зіткненням сценаріїв і порушенням очікувань адресата [1; 5]. Класичні лінгвістичні теорії дозволяють систематизувати структурні механізми комічного, психологічні підходи розкривають його роль у регуляції емоцій і міжособистісних відносин [4], дискурсивний аналіз уточнює його прагматичну зумовленість [3], а перекладознавчий аспект засвідчує культурну специфічність і складність міжмовного відтворення гумору [2]. Такий комплексний підхід дає змогу розглядати гумор як універсальний, але водночас культурно маркований інструмент комунікації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Attardo S. *Linguistic Theories of Humor*. Berlin–New York : Mouton de Gruyter, 1994. 426 p.
2. Chiaro D. *Translation, Humour and Literature*. London–New York : Continuum, 2010. 272 p.
3. Dynel M. *Humour in Discourse*. Cambridge : Cambridge Scholars Publishing, 2011. 255 p.
4. Martin R. A. *The Psychology of Humor: An Integrative Approach*. Burlington, MA : Elsevier Academic Press, 2007. 446 p.
5. Raskin V. *Semantic Mechanisms of Humor*. Dordrecht : Reidel, 1985. 284 p.

Л.П. Поліщук, Б.О. Галанзовська
Житомирський державний університет імені Івана Франка

СТРАТЕГІЇ ВІДТВОРЕННЯ ІРОНІЇ В УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ

Іронія є одним із найважливіших засобів мовленнєвого впливу в сучасному політичному дискурсі, оскільки дозволяє політикам не лише передавати інформацію, а й формувати оцінне ставлення аудиторії до політичних подій та опонентів. У політичних виступах іронія часто використовується для прихованої критики, посилення аргументації та створення емоційного впливу на адресата. Саме тому проблема відтворення іронії в перекладі є актуальною для сучасного перекладознавства.

У сучасній лінгвістиці іронія розглядається як складний комунікативний феномен, що ґрунтується на невідповідності між буквальним змістом

Сучасний стан і перспективи лінгвістичних досліджень та проблеми перекладу

висловлювання та справжнім наміром мовця [1: 105]. У політичному дискурсі вона виконує не лише стилістичну, а й прагматичну функцію, оскільки допомагає впливати на сприйняття інформації аудиторією. Політичні промови сучасних лідерів Європейського Союзу характеризуються активним використанням іронічних висловлювань, які реалізуються через лексико-стилістичні та риторичні засоби.

Об'єктом дослідження є іронія в англомовному політичному дискурсі, а предметом – стратегії та перекладацькі трансформації її відтворення в українському перекладі англомовних виступів сучасних лідерів ЄС. Матеріалом дослідження стали політичні промови Урсули фон дер Ляєн, Каї Каллас, Еммануеля Макрона, Джорджі Мелоні та Олафа Шольца.

У дослідженні використано метод аналізу наукової літератури, лінгвостилістичний, прагматичний, порівняльний та описовий методи. Лінгвостилістичний аналіз дав змогу визначити мовні засоби вираження іронії, прагматичний – з'ясувати її комунікативні функції, а порівняльний метод – зіставити англомовні фрагменти політичних виступів з українськими перекладами.

У процесі аналізу встановлено, що в політичному дискурсі іронія виконує оцінну, критичну, прагматичну та маніпулятивну функції. Вона використовується для непрямого вираження незгоди, підкреслення суперечностей у політичних позиціях, дискредитації опонентів та привернення уваги аудиторії.

Наприклад, у виступах Каї Каллас іронічний ефект часто створюється через контраст між позитивною оцінною лексикою та негативним політичним контекстом. Подібні висловлювання потребують не буквального, а прагматично адаптованого перекладу для збереження прихованого критичного змісту.

У промовах Еммануеля Макрона іронія також реалізується через риторичні повтори та контрастні конструкції, що підсилюють оцінний характер висловлювання.

Особливу складність для перекладу становить те, що іронія часто має імпліцитний характер і залежить від політичного та культурного контексту. Як зазначають дослідники політичного перекладу, перекладач повинен враховувати не лише буквальний зміст висловлювання, а й його прагматичний ефект [2: 118]. Саме тому під час перекладу іронічних висловлювань використовуються різні перекладацькі стратегії: адаптація, компенсація, описовий переклад, стилістична заміна та часткова нейтралізація.

Порівняльний аналіз англомовних фрагментів і їх українських перекладів показав, що ступінь збереження іронії може бути різним – від повного відтворення до часткової втрати іронічного ефекту. Найбільш ефективними є ті перекладацькі рішення, які дозволяють зберегти не лише зміст висловлювання, а й його емоційне та стилістичне навантаження.

Таким чином, переклад іронії у політичному дискурсі є складним процесом, що потребує від перекладача високого рівня мовної компетентності, прагматичного аналізу та врахування культурних особливостей. Головним

завданням перекладача є збереження комунікативного та риторичного ефекту політичного висловлювання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Калита О. Іронія як світоглядний принцип і стилістична категорія // Наукові записки ТНПУ. 2004. № 1(11). С. 105–108.
2. Назаренко М. Труднощі перекладу текстів політичних промов // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. 2018. № 7(321). С. 118–123.
3. Van Dijk T. Political discourse and political cognition // Politics as Text and Talk. Amsterdam : John Benjamins Publishing Company, 2022. P. 203–237.

Л. П. Поліщук, К. В. Іванченко
Житомирський державний університет імені Івана Франка

СПЕЦИФІКА ВІДТВОРЕННЯ АТМОСФЕРИ ДЕТЕКТИВНИХ ТВОРІВ САЙМОНА БЕККЕТА В УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ

Детектив – це не просто жанр, це справжня інтелектуальна пригода, де кожна сторінка тримає читача у напрузі, змушуючи мозок працювати на повну потужність. Значення детективу як жанру виходить за межі простого сюжету: він може відображати суспільні страхи, етичні питання та людську психологію. Важливою особливістю детективного оповідання є його інтерактивність. Фактичні обставини події не розкриваються читачеві повністю одразу. Натомість, автор веде читача крізь процес розслідування, надаючи йому на кожному етапі можливість будувати власні версії та оцінювати відомі факти.

Засобами вираження модальних відносин у детективному тексті — тобто взаємодії змісту, контексту та попередніх знань читача — є образні літературні засоби, які характеризуються високою концентрацією інформації, дають суб'єктивну оцінку зображуваного та часто вводять у текст емоційний елемент. Детективні тексти відзначаються метамовою, що складається з поєднання образної та художньої лексики, професійної та юридичної термінології, а також, у меншій мірі, спеціалізованої медичної термінології. Крім того, головними рисами детективного дискурсу є логічність та художня якість, що відображаються у структурі його змісту. Детективний жанр є усталеною мовленнєвою формою, сукупністю певних епічних творів, інваріантну структуру яких, можна представити у вигляді типових функцій детективного тексту і діючих осіб у вигаданій реальності.

Фундаментальною ознакою детективного жанру є його орієнтація на логіку та раціональне мислення. Становлення жанру історично пов'язане з розвитком професійних поліцейських інституцій у ХІХ столітті, що надало йому соціальної ґрунтовності [5, С. 14]. Саме у відповідь на різке зростання

Сучасний стан і перспективи лінгвістичних досліджень та проблеми перекладу

злочинності й з'явився новий образ — сучасний поліцейський. Незважаючи на різноманітність жанру, існує кілька ключових елементів, спільних для більшості детективних творів. До них належать злочин, зазвичай вбивство; слідчий; процес розслідування; а також остаточне розкриття та розв'язка. Оскільки детективне оповідання часто починається з нерозкритого злочину, воно, за класифікацією відповідає архетипу «*таємниці*», а не іншим групам на кшталт «*пригода*» чи «*романтика*». Проте, злочини можуть бути притаманні всім трьом архетипам, тоді як деякі детективні історії, навіть не мають злочину як такого. Ба більше, багато творів про злочини, у яких присутні елементи детективу, не містять загадки, яку потрібно розгадати, а радше демонструють певну перешкоду, яку героям слід подолати: здійснення арешту або втечі від нього, крадіжку чи повернення викраденого, захоплення або визволення заручника.

Атмосфера відіграє роль загального настрою літературного твору. Вона будується на таких складових, як сюжет, декорації, персонажі та мовні засоби. Почуття автора теж можуть впливати на атмосферу твору. Авторське ставлення встановлює моральні норми, відповідно до яких читач повинен самостійно судити про проблеми, підняті в оповіданні [1, С. 190]. Атмосфера функціонує не просто як наративний фон, а й як активний структурний компонент. Атмосфера є ґрунтом, на якому виростає напруга, відчувається присутність таємниці та формується читацьке сподівання на розв'язку. Вона впливає на емоційний стан читача та на швидкість, з якою він сприймає історію. Складність передачі атмосфери при перекладі полягає в тому, що він має передавати як інформацію оригіналу, так і емоційне та естетичне забарвлення.

Якісний переклад — це не просто дослівне заміщення слів. Він повинен відтворювати зміст, який автор вклав у ці слова. У більшості випадків зберегти фонетичну та граматико-синтаксичну форму тексту практично неможливо, і зазвичай з однієї мови на іншу передається лише прагматичний зміст — тобто ми передаємо значення понять, адаптуючи ці культурні концепції за допомогою термінів мови перекладу. Якісний переклад не має бути калькою, перекладач має створити мистецьку інтерпретацію, що відкриває читачам іншої культури доступ до чужого. Україномовні переклади зазвичай мають вищу емоційну інтенсивність, ніж англійські оригінали. Українська мова більш метафорична та емоційно насичена. Вона часто створює більш яскраву картинку, тоді як англійські тексти, як правило, мають більш нейтральний і стриманий тон.

Об'єктом цього дослідження стала серія творів про Девіда Гантера. Ідіостиль Саймона Бекетта поєднує в собі наукову точність судової антропології з класичними та сталими елементами британського детективного дискурсу. Автор обирає уникати надмірної емоційності та декоративної метафоричності. Він віддає перевагу нейтральному тону для створення ефекту достовірності.

В серії романів про Девіда Гантера застосовується послідовна, обмежена фокалізація першої особи. Це надає розповіді суб'єктивного відтінку та створює ефект частково ненадійного наратора, оскільки досвід головного героя є

Сучасний стан і перспективи лінгвістичних досліджень та проблеми перекладу

обмеженим. Протягом серії автор звертається до типових жанрових прийомів та усталених тропів, що обмежує різноманітність та варіативність оповіді. На лінгвістичному рівні тексти відрізняються поєднанням загальної лексики з термінологією судової медицини та антропології.

Синтаксична організація текстів Саймона Бекетта характеризується виразною функціональністю та підпорядкованістю наративній напрузі. Автор використовує парцеляцію (фігура мелодики мовлення, в якій частини одного речення задля кращого їх сприймання інтонаційно та семантично розмежовують на відносно самостійні неповні комунікативні одиниці [3, С. 188]) як засіб ритмічного членування висловлювання, особливо в кульмінаційних етапах розслідування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Актуальні проблеми науки та освіти: Збірник матеріалів XXII підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ / За заг. ред. К.В. Балабанова. Маріуполь: МДУ, 2020. С. 190-191. URL: https://repository.mu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/1503/1/aktualni_problemy_2020.pdf (Дата звернення: 04.04.2026)
2. Бекетт С., Хімія смерті. Перше розслідування : роман / Саймон Бекетт. Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2022.
3. Літературознавча енциклопедія : у 2 томах. Т. 2 / авт.-уклад. Ю. І. Ковалів. Київ : ВЦ «Академія», 2007.
4. Beckett S. Chemistry of Death. Bantam Press, 2006. 331 p.
5. Great short stories of detection, mystery and horror / ed. by S. D. L. 1893-1957. London : Gollancz, 1963.

Л. П. Поліщук, А. О. Кондратенко
Житомирський державний університет імені Івана Франка

КОНЦЕПТУАЛЬНА МЕТАФОРА ЯК ФУНДАМЕНТАЛЬНИЙ КОГНІТИВНИЙ МЕХАНІЗМ У ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ ТА ПЕРЕКЛАДІ

У межах сучасної когнітивно-дискурсивної парадигми лінгвістичних знань концептуальна метафора перестає розглядатись виключно як засіб мовної виразності чи класична стилістична фігура, якою її описував ще Арістотель [1]. Сьогодні вона трактується як фундаментальний когнітивний механізм, що забезпечує складний процес профілювання концептів у людській свідомості. Згідно з теорією когнітивної граматики, профілювання є процесом структурування концептуального змісту, за якого певні аспекти концепту (профіль) висуваються на передній план (focus) на тлі відповідної когнітивної бази (base/scope). Профіль — це та частина концептуальної структури, яка

безпосередньо позначається мовною одиницею, сфера-ціль — це необхідний контекст знань, без якого розуміння профілю є неможливим [5].

Як свідчать методологічні розвідки, концептуальна метафора є унікальним когнітивним інструментом, що дозволяє представити абстрактний концепт через більш конкретний, сенсорно-відчутний та емпірично вивчений досвід людини. [3]. Метафоричне профілювання полягає у висвітленні специфічних ознак «сфери-цілі» через логічну структуру «сфери-джерела», що дозволяє не лише описати явище, а й змоделювати певне ставлення до нього у межах мовної картини світу [3].

Систематизація методологічних аспектів вивчення метафори дозволяє виокремити три ієрархічні рівні її функціонування: надіндивідуальний, індивідуальний та субіндивідуальний.

- **Надіндивідуальний рівень** репрезентує колективний когнітивний досвід певної мовно-культурної спільноти, фіксуючи конвенційні метафоричні паттерни, що глибоко закріплені в соціальній пам'яті. На цьому рівні метафора оперує глобальними категоріями доменів (інтегрованих когнітивних структур) та фреймів. Фрейм постає як статична, типізована структура знань про стереотипну ситуацію, що дозволяє метафорі виділяти конкретні ролі та атрибути у межах домену [3].

- **Індивідуальний рівень** відповідає когнітивній системі конкретної мовної особистості та її здатності використовувати ментальні простори. Ментальні простори - це ситуативні когнітивні пакети інформації, що виникають «тут і зараз» у процесі мовлення або читання [6]. Саме на цьому рівні універсальні моделі набувають авторського наповнення, збагачуючись особистим досвідом індивіда. Для художнього перекладу цей рівень є критично важливим, адже перекладач має відтворити унікальний «ментальний відбиток», притаманний ідіостилу автора.

- **Субіндивідуальний рівень** є найбільш глибоким, біологічно детермінованим рівнем, що базується на тілесному досвіді людини (embodiment). Тут метафора функціонує на рівні образних схем - абстрактних, долінгвальних структур свідомості, таких як «ВМІСТИЛИЩЕ», «ШЛЯХ» або «БАЛАНС» [2]. Завдяки цим схемам концептуальна система стає «втіленою», корінням сягаючи фізичної взаємодії людини з навколишнім світом.

Процес профілювання концепту реалізується через механізм мапінгу (mapping) - концептуальної проекції логічної структури зі «сфери-джерела» на «сферу-ціль». Сфера-джерело зазвичай є сенсорно-відчутною та добре структурованою (наприклад, «МЕДИЦИНА», «БУДІВНИЦТВО»), тоді як сфера-ціль — це абстрактна сутність, яка потребує «донорської» структури для свого осмислення. Важливо, що мапінг є вибірковим: згідно з «принципом інваріантності», метафора не переносить усі ознаки джерела на ціль, а лише ті, що не суперечать базовій структурі цілі [3]. Таким чином, метафора профілює потрібні аспекти концепту та приховує (shadowing) ті, що є нерелевантними для контексту.

У перекладознавстві вивчення концептуальної метафори відкриває нові

Сучасний стан і перспективи лінгвістичних досліджень та проблеми перекладу

обріі, де переклад розглядається як акт когнітивного перекодування. Системний аналіз перекладів передбачає застосування методу контекстуального аналізу для ідентифікації «профілю» концепту та методу зіставного аналізу для порівняння оригіналу та перекладу [4]. Відповідно до досліджень, існують три основні сценарії перекладу концептуальної метафори:

1. **Збереження метафоричного профілю:** коли сфера-джерело в обох мовах співпадає, що характерно для універсальних метафор.

2. **Заміна сфери-джерела:** коли оригінальний образ не є релевантним для культури перекладу, і перекладач обирає інший домен для профілювання аналогічних ознак.

3. **Дематафоризація (парафраз):** відмова від метафори на користь прямого опису змісту, що часто призводить до втрати когнітивної глибини тексту [4].

Більш складним випадком є процес концептуальної інтеграції (Blending Theory), де метафора не просто переносить ознаки, а створює третій простір - «бленд» (blend) [6]. У цьому просторі виникає нова когнітивна структура, яка не дорівнює сумі початкових доменів. Для сучасної прози, зокрема творів Ієна Мак'юена, характерним є створення саме таких інтегрованих блендів, де наукові факти (домен «НАУКА») змішуються з інтимними переживаннями героїв (домен «ПОЧУТТЯ»). Профілювання концепту «КОХАННЯ» через домен «НЕЙРОБІОЛОГІЯ» створює унікальний ментальний простір, де емоція розглядається як хімічний процес [6]. Це вимагає від перекладача надзвичайної точності, оскільки будь-яка неточність у відтворенні термінологічної бази (сфери-джерела) зруйнує всю когнітивну архітектуру метафори.

Отже, концептуальна метафора є багаторівневим феноменом, що об'єднує абстрактні категорії з фізичним сприйняттям світу. Концепт не є монолітною структурою; він складається з динамічних проєкцій, що забезпечують субстрат значення мови. Методологія дослідження метафори в аспекті перекладу передбачає перехід до об'ємного когнітивного моделювання, де головним завданням є адекватне відтворення авторської картини світу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Арістотель. Поетика / пер. з давньогр. Б. Тена. Київ : Мистецтво, 1967. 136 с. *Чтиво*. URL: <https://chtyvo.org/> (дата звернення: 04.04.2026).
2. Джонсон М. The body in the mind: The bodily basis of meaning, imagination and reason. *Academia.edu* - *Find Research Papers, Topics, Researchers*. URL: https://www.academia.edu/97550912/The_body_in_the_mind_The_bodily_basis_of_meaning_imagination_and_reason (дата звернення: 04.04.2026).
3. Джордж Лейкофф, Марк Джонсон "Метафори, якими ми живемо": *anthologyforthe lazy*. *anthologyforthe lazy*. URL: <https://anthologyforthe lazy.webnode.com.ua/1/dzhordzh-lejkoff-mark-dzhonson-metafori-yakimi-mi-zhivemo/> (дата звернення: 04.04.2026).

4. Козуб У. Я. Лінгвальні засоби актуалізації концептуальної метафори та їх відтворення в перекладах. Львів, 2020.
5. Молгамова Л. Роль концептуальної метафори у профілюванні концептів. 2021. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/19cf7fef-4287-48c8-97cf-2b13e8955812/content> (дата звернення: 04.04.2026).
6. Fauconnier G. Turner M. The Way We Think. *Google Books*. URL: https://books.google.com.ua/books?id=frmnBiHJ0o4C&hl=uk&source=gbv_book_other_versions_r&cad=1 (дата звернення: 04.04.2026).

Л. П. Поліщук, І. О. Степанчук

Житомирський державний університет імені Івана Франка

Поняття сленгу в сучасній лінгвістиці

Проблема визначення сленгу в сучасній лінгвістиці це одна з найбільш дискусійних тем через розмитість меж між соціальними діалектами. У американському та європейському їх соціолінгвістичному розумінні поняття арго, жаргону та сленгу пройшли тривалий шлях еволюції від фіксації "таємних мов" до аналізу складних комунікативних систем [7, с.85]. Попри тривалу історію вивчення, у лінгвістиці досі бракує комплексних праць лінгвоісторіографічного характеру, які б розв'язували специфіку цих категорій у загальнотеоретичному аспекті, залишаючи чимало "білих плям" та суперечностей у розумінні соціальних діалектів [7, с. 3].

Сленг зазвичай визначається як особливий різновид розмовної мови, який оцінюється суспільством як неофіційний, часто побутовий, фамільярний або довірливий [5, с. 112]. Він виступає як "парасольковий" термін для позначення мовленнєвих одиниць, що використовуються певними групами (найчастіше молоддю) для створення атмосфери неформальності та внутрішньогрупової близькості. Водночас сленг є інструментом протесту проти мовних правил та усталених соціальних норм, виступаючи безпечним і дієвим способом вираження незгоди з офіційним стандартом мови [6, с. 12-14].

Для чіткого наукового аналізу необхідно розмежовувати суміжні поняття, які часто вживаються як синоніми. Арго (argot) первісно виникло як таємна мова злодіїв та правопорушників, метою якої була конспірація змісту розмови від сторонніх [6, с. 10]. Жаргон же характеризується соціально-груповою ідентичністю та тематичною орієнтованістю лексики, але не обов'язково має на меті повне утаємничення [7, с. 130]. Сленг, на відміну від арго, є більш відкритим і часто переходить межі вузьких груп, стаючи частиною загальноновживаного просторіччя [7, с. 43].

В історичному контексті термін "сленг" почав активно використовуватися в англійській лексикографії ще у XIX столітті, проте його розуміння постійно трансформувалося. Якщо на початку XX століття увагу дослідників привертала переважно жаргони деклясованих елементів, то з другої половини XX століття

Сучасний стан і перспективи лінгвістичних досліджень та проблеми перекладу

акцент змістився на молодіжні, професійні та групові жаргони, що демонструють надзвичайну динаміку та здатність до трансформації [7, с. 5]. Сучасні науковці розглядають сленг не як негативне явище або ознаку бездуховності, а як важливий елемент лексичного складу, що надає мові жвавості, образності та сприяє її вдосконаленню [2, с. 19].

Сленг виконує цілу низку критично важливих функцій, які роблять його невід'ємним інструментом соціальної взаємодії. Ці функції складають певну систему, де кожна одиниця може реалізувати кілька прагматичних завдань одночасно. Основними серед них є комунікативна, оціночна, когнітивна, номінативна, емоційно-експресивна, світоглядна та ідентифікаційна (сигнальна) функції [4].

Комунікативна функція сленгу полягає у забезпеченні швидкого та ефективного обміну інформацією в межах певного кола. Сленг полегшує комунікацію, роблячи її короткою і ясною у конкретній сфері перебування мовця [2, с. 4]. Наприклад, широкоживане слово "окей" (від англ. *okay*) слугує універсальним інструментом для вираження згоди або підтвердження, мінімізуючи зусилля мовця [4].

Оціночна функція дозволяє мовцеві висловити своє ставлення до об'єктів та явищ дійсності. Ця оцінка варіюється від дружньо-іронічної до презирливо-принизливої [4]. Важливо, що у сленгу під час утворення слова важливим є не саме найменування, а вираження оцінки. Сленгізми часто мають грубувату експресивність або жартівливу образність, що дозволяє знизити соціальну значущість предмета або явища [1, с. 87].

Номінативна функція сленгу спрямована на заповнення лакун у лексичній системі, особливо коли виникають нові явища, що не мають назв у стандартній мові. Це часто стосується специфічних субкультур чи технологічних процесів. Наприклад, слово "геймер" конкретно позначає людину, яка активно грає у відеоігри, а термін "стартапер" сигналізує про належність до підприємницьких кіл. Когнітивна функція при цьому додає нові грані розуміння світу, які відсутні в офіційній термінології, часто базуючись на метафоричності [4].

Емоційно-експресивна функція вважається основною для сленгу, оскільки молодь як основний носій цієї підмови схильна до бурхливого вираження емоцій, настроїв та почуттів [1, с.86]. Експресивність базується на несподіваності, кумедності, гротеску. Сленг дозволяє яскраво висловлювати ставлення до світу, використовуючи гумор як засіб емоційного урізноманітнення спілкування [4].

Особливе місце посідає ідентифікаційна функція, яку також називають сигнальною. Вона допомагає людині підкреслити приналежність до певного колективу, вікової групи чи соціального прошарку [4]. Використання сленгу в "своєму колі" стає проявом вікового конфлікту, показником невідповідності між запитаними молоді та можливостями їх реалізації в межах дорослої культури [3, с. 36].

Підсумовуючи аналіз сленгу як лінгвістичного феномену, можна стверджувати, що він є невід'ємною та надзвичайно важливою частиною

Сучасний стан і перспективи лінгвістичних досліджень та проблеми перекладу

сучасної мовної системи. Сленг не просто існує на периферії літературної норми, він активно взаємодіє з нею, постачаючи нові експресивні засоби та віддзеркалюючи актуальні потреби мовців.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Rudenko M. PECULIARITIES OF EMOTIONALLY EXPRESSIVE FUNCTION OF THE YOUTH LANGUAGE. *International Humanitarian University Herald. Philology*. 2021. Т. 2, № 47. С. 86–90. URL: <https://doi.org/10.32841/2409-1154.2021.47-2.20> (дата звернення: 17.04.2026).
2. Зданевич О. М. Семантико-прагматичний потенціал молодіжного сленгу в сучасній українській мові : магістерська робота : 035. Вінниця, 2024. 82 с. URL: <https://jqmth.donnu.edu.ua/article/view/18158/18053> (дата звернення: 17.04.2026).
3. МОЛОДІЖНИЙ СЛЕНГ – ЦЕ РОЗВИТОК ЧИ ДЕГРАДАЦІЯ МОВИ?. *БФКСД – Державний навчальний заклад фахової передвищої освіти*. URL: https://bcsd.org.ua/doc/Hub_mova.pdf. (дата звернення: 17.04.2026).
4. Мрачковська К. Функції молодіжного сленгу. *Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка*. URL: <https://englishcontext.kpnu.edu.ua/2025/04/02/funktsii-molodizhnoho-slenhu/>. (дата звернення: 17.04.2026).
5. Пилипей Ю. А. Сленг, етапи його розвитку та місце в сучасному світі. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. С. 112–113. URL: https://rep.btsau.edu.ua/bitstream/BNAU/2190/3/Sleng_etapy_jogo.pdf. (дата звернення: 17.04.2026).
6. Рафаель В. Р. Структурно-семантичні та функціональні особливості турецькомовного молодіжного сленгу. *Київський національний лінгвістичний університет*. URL: <http://rep.knlu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/787878787/2724/Рефель%20В.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. (дата звернення: 17.04.2026).
7. РУДЕНКО М. Ю. Арго, жаргон і сленг у європейському й американському мовознавстві: історія і сучасний стан дослідження : дис. ... канд. філол. наук : 2019. 270 с. URL: <https://old.pdpu.edu.ua/doc/vr/2019/rudenko/dis.pdf> (дата звернення: 17.04.2026).

ФАХОВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ПЕРЕКЛАДАЧА ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ПЕРЕКЛАДАЦЬКОГО ІДІОСТИЛЮ

У сучасному перекладознавстві дедалі виразніше простежується зміщення уваги від аналізу перекладеного тексту як завершеного продукту до осмислення особистості перекладача як активного суб'єкта міжмовної та міжкультурної комунікації. Якщо раніше домінувала настанова на максимально точне відтворення авторського задуму, то нині переклад розглядають як складний когнітивно-творчий процес, у якому перекладач не лише інтерпретує вихідний текст, а й залишає в ньому власний стилістичний слід. Саме тому поняття перекладацького ідіостилю набуває особливої ваги, адже дає змогу виявити індивідуальні закономірності мовного вибору, повторювані стратегії, специфіку текстотворення та характер взаємодії з авторським стилем.

Перекладацький ідіостиль у науковому дискурсі трактують як індивідуально зумовлену систему мовних і текстотворчих рішень, що регулярно виявляється у працях одного перекладача. Його репрезентують добір лексики, синтаксичні моделі, способи передачі образності, характер роботи з реаліями, міра наближення до структури оригіналу. Не лише мовна форма – також стратегія. Здійснюючи переклад, особливо художнього тексту, перекладач змушений урахувати прагматичні та соціолінгвістичні чинники комунікативної ситуації, адже саме вони значною мірою впливають на вибір мовностилістичних засобів у тексті перекладу. Водночас цей вибір не є цілком нейтральним чи механічним: він проходить крізь призму особистого досвіду, світоглядних орієнтирів, естетичних уподобань і власного бачення художньої картини світу [1]. Одні фахівці тяжіють до максимальної точності й формальної відповідності першотвору, інші надають перевагу функціональній адаптації тексту до норм цільової культури. Відтак ідіостиль постає не випадковою сукупністю рис, а відносно сталою моделлю професійної поведінки, за якою можна впізнати перекладача [1: 60].

Водночас перекладацький ідіостиль не можна розглядати як автономне або суто інтуїтивне явище, адже його формування безпосередньо корелює з рівнем фахової компетентності перекладача. Фахова компетентність перекладача охоплює комплекс знань, умінь і практичних навичок, необхідних для результативного здійснення перекладацької діяльності [2]. Йдеться не лише про володіння мовами та технікою перекладу, а й про здатність ефективно розв'язувати професійні завдання, орієнтуватися в сучасних тенденціях перекладознавства, дотримуватися галузевих норм і стандартів. Водночас її доцільно розглядати як інтегральну фахово-особистісну характеристику спеціаліста, що засвідчує готовність перекладача виконувати професійні функції на належному рівні. До структури такої компетентності входять не лише набуті в процесі навчання знання та сформовані вміння, а й особистісні

якості: відповідальність, комунікативність та гнучкість мислення [2: 50].

Саме сукупність професійних знань, умінь і стратегій визначає межі індивідуальної свободи перекладача та водночас окреслює спектр можливих стилістичних рішень. Іншими словами, ідіостиль постає як своєрідна «проекція» компетентнісного рівня фахівця в тексті перекладу: чим ширший його професійний інструментарій, тим більш диференційованою, гнучкою є його перекладацька манера.

Передусім вагому роль відіграє *мовна компетентність*, яка забезпечує точність і природність мовного вираження [3: 50]. Високий рівень володіння мовою перекладу дозволяє уникати калькування, добирати стилістично вмотивовані відповідники, варіювати синтаксичні конструкції. Наприклад, перекладач із розвинутою мовною компетентністю здатен передати англійську складну синтаксичну конструкцію не буквальним повторенням структури, а адаптованою українською фразою, зберігаючи водночас смислову і стилістичну цілісність. Саме тут проявляється схильність до певних синтаксичних моделей, що з часом і формує ідіостиль.

Не менш важливою є *культурна (міжкультурна) компетентність*, яка визначає спосіб роботи з реаліями, алюзіями та культурно маркованими елементами. Наприклад, перекладач, добре обізнаний із культурним контекстом, може свідомо обирати стратегію збереження чужомовності (форенізацію) або, навпаки, адаптацію (доместикацію) залежно від комунікативної мети. Такі повторювані вибори поступово формують характерну для нього модель «культурного посередництва», яка є важливою складовою перекладацького ідіостилу.

Важливою складовою є також *текстотворча (дискурсивна) компетентність*, що забезпечує здатність створювати цілісний, стилістично узгоджений текст мовою перекладу. Вона проявляється у побудові абзаців, ритміці викладу, організації описових фрагментів, роботі з діалогами [4: 1228]. Наприклад, перекладач із розвинутою текстотворчою компетентністю уникає механічного членування оригінальних речень і натомість вибудовує природний для української мови синтаксичний ритм, що згодом стає однією з ознак його індивідуального стилю.

Окремо слід виділити *стратегічну компетентність*, що виявляється у здатності приймати перекладацькі рішення в умовах неоднозначності. Саме вона визначає, чи перекладач надасть перевагу буквальному відтворенню метафори, чи використає компенсацію або трансформацію. Наприклад, у перекладі фентезійного тексту один фахівець системно зберігатиме архаїчну стилістику оригіналу, тоді як інший послідовно модернізуватиме її для кращого сприйняття читачем. Такі стратегічні уподобання є стабільними і формують впізнавану манеру перекладу.

Отже, перекладацький ідіостиль формується як результат взаємодії різних компонентів фахової компетентності. Мовна, культурна, стратегічна та текстотворча складові не лише забезпечують якість перекладу, а й поступово кристалізуються в систему індивідуальних мовностилістичних рішень. Саме

тому ідіостиль перекладача доцільно розглядати як зовнішній прояв його професійної зрілості, де кожен компетентнісний компонент знаходить своє відображення у конкретних текстових практиках.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Козачук А. М. Стиль тексту з позиції перекладача. *Науковий журнал «Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія»*, 2012. 1(25), С. 58-61.
2. Корінська О. О. Структура фахової компетентності майбутнього перекладача. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки* 6 (2), 2021. С. 49-57.
3. Подлевська Н. В. Мовна особистість філолога-перекладача у міжкультурній комунікації. *Актуальні проблеми філології та перекладознавства* : зб. наук. пр. Хмельницький : ХНУ, 2019. Вип. 18. С. 48-53.
4. Сокол М. Я. О., Царик О. М., Паничок Т. Я. Текстотвірна компетентність як індикатор сформованості мовної особистості майбутнього філолога. *Вісник науки та освіти*. № 11 (17), 2023. С. 1221-1234.

Т.М. Пушкар, Р. Коваль
Житомирський державний університет імені Івана Франка

СПЕЦИФІКА ВІДТВОРЕННЯ ІДІОСТИЛЮ Р. ЯРРОС В УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ РОМАНУ «ЧЕТВЕРТЕ КРИЛО»

У сучасному перекладознавстві дедалі частіше зосереджується увага на питаннях щодо збереження індивідуального авторського стилю при перекладі. Це можна пояснити тим, що при перекладі йдеться про значно складніший процес – цілісне відтворення художніх творів, їх емоційного забарвлення, особливостей стилістики. Дана проблема постає під час перекладу англomовної літератури сучасності, а саме, переклад творів жанру фентезі, у яких поєднуються швидкий розвиток подій, впізнавана манера письма автора та внутрішня напруга між головними героями.

Варто встановити, що саме в таких текстах стиль займає не менш важливу роль, ніж сам сюжет роману. До таких творів можна віднести роман Ребекки Яррос «Четверте крило», який привертає увагу чималої кількості читачів, що робить його популярним та впізнаваним. На основі цього роман стає предметом багатьох досліджень, серед яких специфіка відтворення ідіостилу в українському перекладі.

Вивчення ідіостилу займає вагоме місце у мовознавстві,

Сучасний стан і перспективи лінгвістичних досліджень та проблеми перекладу

перекладознавстві. Це обумовлено тим, що ідіостиль пов'язаний з вивченням індивідуальної манери мовлення автора. Під ним варто розуміти сукупність мовних засобів, за допомогою яких відбувається формування своєрідного письма та передача авторського бачення.

У працях Н. І. Головченко визначено, що «ідіостиль варто розглядати як систему мовних рис, які необхідно максимально відтворити у перекладі, оскільки саме вони значною мірою визначають художню цінність твору» [1].

Авторка Ребекка Яррос чітко відрізняється за своїм стилем письма. Її творчість легко пізнається серед інших, адже їй притаманна динамічна, емоційнонасичена та глибока манера, що можна помітити, прочитавши роман «Четверте крило». Ребекка Яррос у досліджуваному романі використовує емоційно забарвлену і розмовну лексику, завдяки якій текст звучить сучасно та виглядає «живим».

А. М. Науменко, у своїх працях пише, що «переклад художнього тексту майже завжди пов'язаний із вибором між точністю та природністю. Власне, від того, яке рішення приймає перекладач у кожному конкретному випадку, значною мірою залежить загальна якість перекладу» [2].

Досліджуючи синтаксичний рівень, можна встановити, що для стилю Ребекки Яррос характерним є побудова коротких і уривчастих речень, вони передають напругу і швидкий розвиток подій. Під час перекладу такі конструкції зазвичай зберігають, але іноді їх потрібно змінювати згідно з нормами української мови та перекладу. В результаті, ритмічність тексту може трохи варіюватися, але сам переклад сприймається природньо та гармонічно, що можна спостерігати, читаючи досліджуваний роман. Важливу роль у формуванні ідіостилу посідають стилістичні засоби, а саме, метафора, епітет, порівняння, саме вони наповнюють текст емоційністю та створюють відповідну художню атмосферу, яку передає автор.

Л. Ставицька пише, що «стилістичні фігури становлять основу експресивності художнього мовлення, тому в процесі перекладу їм слід приділяти особливу увагу» [3]. Вони можуть передаватися досить таки по-різному, іноді їх відтворюють без змін, але іноді адаптують до мовних норм. Також можна зазначити, що в окремих випадках застосовують прийом компенсації, який дозволяються зберегти загальний ефект тексту.

Відповідно до цього, варто визначити труднощі, з якими стикається перекладач в процесі відтворення ідіостилу автора:

- відмінності між мовними системами;
- культурна специфіка тексту;
- складність або неможливість дослівного відтворення окремих стилістичних ефектів;
- потреба зберегти емоційну тональність твору;
- різниця у мовних нормах і усталених стилістичних традиціях.

У романі досить важливу роль посідає культурно специфічний елемент, деталі фентезійного світу, особливості військової організації, а також соціальна ієрархія персонажів. Саме ці компоненти нерідко потребують адаптації або

додаткового пояснення під час перекладу.

В залежності від перекладацької стратегії, варто застосовувати різні прийоми, які допомагають передати як зміст, так й стилістичні особливості тексту, найчастіше у практиці перекладу використовуються:

- калькування;
- лексична заміна;
- трансформація;
- адаптація;
- компенсація.

Використання зазначених прийомів дає змогу не тільки передати значення окремих мовних одиниць, але і зберегти їх функціональну роль у романі, завдяки чому вдасться відтворити загальну атмосферу тексту, що є дуже важливим для художніх творів.

Отже, відтворення ідіостилю Ребекки Яррос в українському перекладі роману «Четверте крило» є складним та багаторівневим процесом, який охоплює різні рівні мовної організації тексту та потребує від перекладача постійного пошуку балансу між точністю та адаптацією, завдяки чому переклад передає чітку задумку авторки та її особливість передачі ідеї твору.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Головченко Н. І. Література модернізму: художній стиль, методика вивчення: навч. посіб. Київ: Освіта України, 2011. 236 с.
2. Науменко А. М. Складові індивідуального стилю перекладача. Новітня філологія. 2009. № 13 (33). С. 141–153. URL: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Neofil/2010_13/13-16.pdf (дата звернення: 15.04.2026).
3. Ставицька Л. Про термін «ідіолект». Українська мова. 2009. № 4. С. 3–17. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/6063/01-Stavitska.pdf> (дата звернення: 15.04.2026).

Т.М. Пушкар, В. Роміцин
Житомирський державний університет імені Івана Франка

СУТНІСТЬ ДЕФІНІЦІЇ СЛЕНГУ У СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

В умовах інтенсивної цифровізації та глобалізаційних процесів, зумовлених розвитком інтернет-середовища й розширенням міжкультурної комунікації, англійська мова виконує функцію універсального засобу спілкування між представниками різних культур. Це, в свою чергу, істотно

Сучасний стан і перспективи лінгвістичних досліджень та проблеми перекладу

впливає на трансформацію сучасного мовленнєвого середовища, формуючи нову культуру спілкування та нестандартних лексичних пластів мови, зокрема, сленгу, який відіграє важливу роль у повсякденній комунікації, передусім, у молодіжному середовищі українців.

Науковиця Ю. Ковальчук у науковому доробку «Сленг як соціокультурний феномен» зазначає, що сленг є динамічною й відкритою мовною системою, котра передає соціальні трансформації суспільства, і надає таке визначення поняттю - «сленг — це слова або вислови, котрі використовують люди певних професій чи соціальних класів» [2, с. 211].

У лінгвістиці ж поняття «сленг» трактується як неформальний, стилістично спрощений шар лексики, що використовується певними соціальними групами для неофіційного спілкування. Він становить соціолект – різновид мови, обмежений віковими, соціальними або професійними рамками, і належить до вторинної лексики, яка базується на літературній нормі, але не існує автономно. На відміну від жаргону, що має переважно професійний характер, сленг вирізняється вищим ступенем експресивності, іронічності та емоційного забарвлення, часто набуваючи гумористичного або оцінного відтінку.

Зазначмо, що етимологічні студії сленгу в англійській мові свідчать про невизначеність його походження. Нині продовжуються наукові дискусії щодо виникнення сленгу. Існує припущення, що термін «сленг» походить від германського кореня, співзвучного з англійським словом «*sling*» (висловлювати словами), або ж виник унаслідок скорочення виразу «*beggars' language*» чи «*rogues' language*» (мова жебраків або шахраїв). У сучасному значенні термін почав вживатися в Англії в середині XVIII століття, хоча в словниках XVI століття він зустрічався для позначення слів із неправильною вимовою чи іншими мовними спотвореннями [3, с. 132-133].

Український дослідник Т. Бабін розглядає дефініцію сленгу як соціальний різновид мови, вживаний обмеженою групою людей і відмінний від мовного стандарту за структурою (фонетикою, граматику, лексичним складом і семантикою). Молодіжний сленг, на думку автора, є відкритою і рухомою системою, що додає експресивності, відображає емоції та почуття і є частиною розмовної мови. Він активно розвивається в сучасній англійській, особливо серед молоді, і використовується як засіб спілкування в групах. Сленг відображає соціальні процеси та проникає в літературну мову з емоційно-експресивним забарвленням. Надмірне вживання може призводити до збіднення стандартної мови, але, в цілому, оновлює лексичний запас [1, с. 14-15]. Сленг стає засобом передачі настроїв, цінностей і світоглядних орієнтирів, характерних для конкретних спільнот. Завдяки розвитку цифровим платформам та глобальним медіа, сленг поширюється з великою швидкістю. З часом він органічно вплітається у повсякденне мовлення, набуваючи значення важливого інструменту самовираження, сприяючи формуванню колективної ідентичності та демонструючи актуальні соціокультурні тенденції.

Отже, сленг як соціолект у сучасній англійській та українській мовах виступає динамічним і важливим складником мовлення. Аналіз наукових

Сучасний стан і перспективи лінгвістичних досліджень та проблеми перекладу

досліджень засвідчує, що сленг доцільно розглядати як стилістично знижений шар лексики, що використовується представниками певних вікових, професійних або соціальних груп з метою емоційного самовираження, створення групової ідентичності та надання мовленню експресивності.

У сучасних умовах цифровізації, розвитку соціальних мереж та глобального інформаційного простору англійський сленг поширюється надзвичайно швидко й активно проникає в повсякденне мовлення молоді України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Бабін Т. С. Вплив англійської мови на формування молодіжного сленгу. URL: https://ifsk.sumdu.edu.ua/images/doc/PI_IFSK_2020.pdf (дата звернення: 25.04.2026).
2. Ковальчук Ю. Сленг як соціокультурний феномен. Германська та міжкультурна комунікація. 2020. № 1. С. 210-215. с, 211.
3. Назаревич Л. Т., Мацюк Г.Р. Молодіжний сленг: теоретичні аспекти і сфера використання. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Філологія*. 2022. Вип. 53(1). С. 132-135. URL: <https://lnk.ua/cfa0zE0YN> (дата звернення: 27.04.2026).

Л.Л. Славова

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ТЕРМІНОЛОГІЧНА НЕОЛОГІЗАЦІЯ В СУЧАСНОМУ АНГЛОМОВНОМУ ЕКОНОМІЧНОМУ ДИСКУРСІ ЕПОХИ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

Метою дослідження є встановлення специфіки термінології економічного дискурсу на матеріалі фахового тексту у сфері новітньої економічної концепції RSDM (Redeemable Self-Decaying Money) [1]. Під економічним дискурсом в епоху ШІ (штучного інтелекту) ми розуміємо підвид економічного дискурсу, на структуру і наповнення якого впливають цифровізація та ШІ-технології. Відбуваються зміни в уявленні про ринки, гроші та працю. Неологізми трактуються як одиниці, що значно впливають на структуру фахового тексту та слугують для позначення нових монетарних правил у контексті зазначеної галузі.

Проведено корпусний аналіз тексту за допомогою програми AntConc 4.2. Особливе місце посідають терміни-неологізми, які були виокремлені шляхом

Сучасний стан і перспективи лінгвістичних досліджень та проблеми перекладу

порівняння з частотними словниками загальноживаної лексики. Найуживанішими термінами є *money*, *RSDM*, *fiat*, *currency*, *commodity*. Склад фахової лексики підтверджує суттєві зміни, які відбуваються в терміносистемі економічного дискурсу під впливом ІІІ-технологій.

Інформаційна насиченість тексту була вирахована за формулою ентропії Шенона [2]. Показник є високим ($H \approx 4.7$). Це говорить про насиченість фахового тексту значною кількістю термінів, у тому числі термінів-неологізмів (*self-devaluing money*, *monetization of warehouse receipts*).

На основі показників ентропії та аналізу корпусних даних можна говорити про те, що неологізми змінюють структуру фахового тексту через появу нових терміносполучень (наприклад, *RSDM issuance*, *self-decaying rule*). Нові терміносполучення (*tokenized commodity money*) замінюють традиційні терміни (наприклад, *fiat currency*, *gold standard*).

Якщо говорити про співвідношення різних пластів лексики, то у цьому тексті загальноживана становить 52%, загальнонаукова – 20%, а вузькоспеціальні терміни – 28%. Оскільки у фаховому тексті йдеться про введення нової концепції на стику трьох галузей знань, то це потребує постійного уточнення понять, а відповідно і введення спеціальних термінів на їхнє позначення.

Найважливіші термінологічні одиниці фокусуються на технологічній інновації:

RSDM (Redeemable Self-Decaying Money)

Tokenized commodity money

Fiat currency

Self-decaying mechanism

Anchor asset

Medium of exchange

Smart contract

Warehouse receipt

Consensus rule

Monetary sovereignty

Серед проаналізованих термінів виокремлено такі типи:

- абрєвіатури-неологізми (RSDM (Redeemable Self-Decaying Money));
- семантичні неологізми (*decaying money*, *unanchored over-issuance*);
- складні терміни-новотвори (*tokenized commodity money*, *self-devaluing mechanism*).

Крім того, встановлено, що одним з основних способів реперезентації інноваційних фінансових інструментів, є абрєвіація. Вона використовується для позначення ключових RSDM (Redeemable Self-Decaying Money), AI, BTC), фінансових та технічних (USDC, PAXG, XAUT, KAG) понять тощо. Абрєвіатури стають ядром терміносистеми.

Таким чином, сучасний економічний дискурс зазнає змін під впливом появи нових технологій у галузі. Структуру фахового тексту формують терміносполучення та абрєвіатури, які здебільшого представлені неологізмами.

Термінологічна щільність тексту підтверджена високим показником ентропії ($H \approx 4.7$). В економічній термінології в епоху III відображені зміни, які відбуваються в монетарній системі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Lin B., Lin R. RSDM: The Consensus Honest Money in the AI Era. arXiv:2605.00340 [econ.GN]. 2026.
URL: <https://arxiv.org/abs/2605.00340> (дата звернення: 01.05.2026).
2. Shannon C. E., Weaver W. The Mathematical Theory of Communication. Urbana : University of Illinois Press, 1998. 125 p.

О. О. Смольницька

Місія «Постуляційний Центр беатифікації й канонізації святих»
Української Греко-Католицької Церкви (Львів)

ТРАНСЛІНГВІЗМ ТА ІНШІ НЮАНСИ НА ПРИКЛАДІ ВИБРАНОЇ АНГЛОМОВНОЇ РОМАНІСТИКИ ВІКТОРІАНСЬКОЇ ДОБИ І ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ ТРАНСФОРМАЦІЇ У ВІДТВОРЕННІ ІНШИМИ МОВАМИ

В українській науці, як лінгвістиці, перекладознавстві, літературознавстві та ін., а також і в художньому перекладі як практиці, результаті спостерігається поживалення зацікавленості англомовною літературою (у тому числі прозою) вікторіанської доби: Чарльз Діккенс, Вільям Теккерей, Оскар Вайлд та ін. Якщо звертатися до фемінінної рецепції, то на перший план виходять імена Шарлотти Бронте, Джейн Остін (Остен) та ін. Зокрема, у новітніх студіях британську романістику вікторіанської доби, у тому числі «Джейн Ейр» Ш. Бронте та інші твори, вивчали в перекладознавчому аспекті Т. Некряч, Ю. Попович та ін., а також О. Смольницька [3–6], у лінгвістичному: питання ідіостилю: І. Андреева, М. Богданова, М. Макеєва, М. Шимянова та ін. Поява нових досліджень і перекладів зумовлює дослідження перекладацьких трансформацій на прикладі англомовної прози зазначеної доби.

Мета – дослідити особливості англомовної прози вікторіанської доби для перекладу на українську, польську, французьку мови в аспекті лінгвістичних явищ.

Завдання: 1) дослідити мовну інтерференцію, білінгвізм, транслінгвізм, архаїзми та інші явища; 2) розглянути полісемію та контекстуальність; 3) проаналізувати перекладацькі трансформації у відтворенні взятих до уваги

текстів. Матеріал – роман Ш. Бронте «Джейн Ейр» і повість Фр. Бернетт «Маленька принцеса». Опрацьовано джерела українською, англійською, французькою, польською мовами.

Лексична канва роману «Джейн Ейр» цікава і тим, що це показ епохи, і тим, що тут наводиться явище *мовної інтерференції* на прикладі контактів англійської, французької, німецької та інших мов. Наприклад, місіс Фейрфакс, яка не знає французької мови, називає прийомну дочку містера Рочестера, дівчинку Адель (*Adèle*), *Adela*, тобто «Адела», оскільки не вимовляє специфічного французького звуку – напівпом’якшеного *l*. Тобто ця героїня називає французенку на англійський лад, більше звичний літній пані. Відповідно, Адель називає гувернантку «Жанетт» (*Jeannette* [8: 114]), тобто зменшувально від «Жанна», на французький лад вимовляючи англійське ім’я Джейн, яке походить від біблійного імені Йоанн. Так само тут питання *статусу і мовного етикету*: замість «міс» (*Miss*) французенка звертається до Джейн «мадемуазель» (“*Mdlle.*” [8: 114] – *Mademoiselle*). В обох випадках таке звертання означає «панна». До знайомства Джейн і Адель місіс Фейрфакс попереджає, що вихованка до приїзду не знала англійської мови, але трохи опанувала, проте досі не розуміє мовлення дівчинки: «*I don’t understand her, she mixes it so with French*» [8: 104] (дослівно «Я не розумію її: вона занадто змішує її [англійську мову. – *O. C.*] з французькою»). Експліцитним у тексті постає те, що французенка Адель Варанс (яка спочатку погано володіє англійською мовою) не може правильно вимовити прізвища Ейр саме через артикуляцію. Це помітно в діалозі, коли дівчинка питає: «“*And, Mademoiselle – what is your name?*” / “*Eyre – Jane Eyre.*” / “*Aire? Bah! I cannot say it.*”» [8: 104]. Тобто дослівно: «О! Я не можу це сказати (вимовити)», або «мені не вимовити». Вигук «ба!» – типовий французький (означає подив або інші емоції, на кшталт «о!», «ось!», «ось тобі й маєш!», тощо, залежно від контексту, це може бути як позитивним, так і негативним). Написання «*Aire*» замість «*Eyre*» показує французький акцент Адель. Рідною мовою дівчинки прізвище гувернантки вимовляється *майже* правильно, але з характерним французьким граसरиванням (грасуванням) – оскільки англійською звук “*r*” – інакший, – як і голосні звуки – дещо інакші фонетично. Сполучення літер “*ai*” французькою вимовляється як відкрите «*e*». Тобто учениця артикулює це прізвище як «Ер», а голосні в її вимові специфічно французькі (голосні звуки у французькій мові справді різноманітні та відрізняються від англійських та інших). Сполучення англійських звуків для Адель спочатку важке. У перекладі П. Соколовського: «Ейр! Ти ба, я й не вимовлю» [8: 114].

Також в аналізованому творі наявне явище *транслінгвізму* – контакт англійської (оригіналу) і французької мов. Перша – мова оригіналу, друга вживається стилістично, переважно в устах франкофонів Адель Варанс і Софі, а також освічених аристократів. Авторка показує *координативний білінгвізм* – уживання конкретної мови в конкретній ситуації. Наприклад, це знайомство Джейн Ейр зі своєю ученицею та її служницею.

З лінгвістичної точки зору вікторіанської доби також цікава повість для

Сучасний стан і перспективи лінгвістичних досліджень та проблеми перекладу

дітей британсько-американської письменниці Френсіс Годжсон Бернетт (Frances Hodgson Burnett, 1849–1924) – «Маленька принцеса» («A Little Princess»), де головна героїня – Сара Кру, яка рано осиротіла і постійно грала у принцесу, щоб вистояти у випробуваннях. В одному з епізодів юна служниця Беккі, будучи малописьменною не з власної волі, зробила заголовній героїні подарунок на день народження – пошила фланелеву подушечку для шпильок і голок, на якій виклала шпильками візерунок-напис – вітання. Ці слова виглядають так: «"Menny haru returns."» [9]. Тобто правильно має бути: «Many harpu returns». Дослівно чи буквально це неможливо перекласти як «багато щасливих повернень», тому за змістом англійське традиційне побажання відтворюється як «вітаю», «з днем народження», «довгих літ», «усього найкращого», «щастя та успіхів», тощо. Українською: «Шастя і здоровля» [1]. У першому випадку – орфографічна помилка, у другому – діалектизм. У французькому перекладі: «Heureu Aniversère !» [10: 100] (правильно має бути «Heureux anniversaire» – дослівно «щасливого дня народження», усталене побажання – «joyeux anniversaire»). Перекладач ужив фонетичний прийом, написавши слова так, нібито героїня їх знала тільки на слух, але не бачила на письмі й не читала. Застосовані прийоми (*заміни лексем*) відтворюють авторську ідею – показати низький рівень грамотності Беккі, але старанність і подарунок від щирого серця (що освіченіша Сара дуже цінує).

Оригінал «Маленької принцеси» часто побудований на грі слів, у тому числі через *мовну інтерференцію* (англійську та французьку). Наприклад, коли компаньйон і друг покійного батька героїні, містер Керрісфорд (Carrisford), із юристом містером Кармайклом (Carmichael), шукають Сару, то роблять це спочатку в паризькому пансіоні (гадаючи, що капітан Кру віддав туди дочку). Також вони помилково спочатку знаходять іншу дівчинку-сироту (в якій схожа ситуація). Компаньйон сумнівається, оскільки прізвище не схоже. Про дівчину розповідає мадам Паскаль (у паризькій школі якої ця дитина навчалася), і містер Кармайкл пояснює: «Madame Pascal pronounced it as if it were Carew instead of Crewe,—but that might be merely a matter of pronunciation» [9] (тобто «це може бути просто питання вимови», «причина у вимові»). У французькому перекладі: «Mme Pascal le prononçait comme se s'était Carew et non Crewe. Mais se peut être simplement une mauvaise prononciation» [10: 212]. Тут помітне *доповнення*, оскільки в оригіналі не сказано саме про «погану вимову», а тільки «причина у вимові» (проте зрозуміло, що англійське прізвище мадам Паскаль називає неправильно). Українською: «Мадам Паскаль казала „Керью” замість „Кру”, та цілком можливо, що це просто особливість вимови» [1] (далі з'ясовується, що знайдену сироту звать Емілі Керью, і це зовсім не та дівчинка [9]). Отже, герой пояснює розбіжність у прізвищах французьким акцентом жінки, і переклади намагаються це відтворити.

Гра слів і комічний ефект – інше питання, яке так само важко відтворити – у тому числі неправильності в мовленні (скажімо, на прикладі малописьменної служниці Беккі, що висловлюється як кокні). Відповідно, треба створювати контраст із мовленням освіченої та начитаної головної героїні – та

служниці. Це *фонетичні* приклади. Наприклад, у себе на горищі Сара влаштує бенкет для Беккі та Ерменгарди і прикрашає вбогу кімнату, уявляючи, ніби це середньовічний замок, хазяйка – принцеса, її гості – значні дами, тощо. В оригіналі між Сарою і Беккі відбувається такий діалог: «"...It is a banquet-hall!" / "My eye, miss!" ejaculated Becky. "A blanket-'all!" and she turned to view the splendors about her with awed bewilderment. / "A banquet-hall," said Sara.» [9]. Тобто служниця не знає слова «бенкет» (*banquet*) і вживає знайоме їй та співзвучне слово *blanket* («ковдра»), а також ковтає звук *h* (вимова кокні), тому замість *hall* – 'all. Французькою це відтворено так: «— ...Nous sommes dans une salle de banquets ! – Ben ça alors ! lâcha Becky ! Une salle de baquets !» [10: 267] – тобто «зала для балій (корит, відер)», рідше – «для ванн». Тобто у цьому випадку так само – роль однієї літери, але не *заміна*, а *випущення, вилучення*: *banquets* – *baquets*, причому на слух (оскільки *n* тут – носова) звучить дуже схоже. В усіх випадках, від оригіналу до перекладів, перекладачі намагалися вжити заміну на реалії, знайомі служниці.

Інше питання – відтворення слів-реалій, які сьогодні вважаються *архаїзмами*. Зокрема, це англійське *frock* (уживане, зокрема, у «Джейн Ейр») і його французький аналог *froc*. Якщо в англійській мові це означає «сукня», то у французькій часто означає взагалі «одяг», «убрання». Так, у французьких перекладах перських казок *froc* пояснюється як «ряса дервіша» [7: 100, 137].

Специфічний підтекст мають *багатозначні епітети*. Так, заголовну героїню роману Ш. Бронте містер Рочестер наполегливо порівнює з ельфом. Саму Джейн іще змалечку приваблює світ фейрі. Дивлячись її малюнки, містер Рочестер каже про сюжети, що вони *elfish* [8: 129], тобто дослівно «ельфійські». Але в даному контексті буквализм не відтворює особливостей оригіналу. Також дослівно цей прикметник означає «чарівні». В українському перекладі П. Соколовського про сюжети сказано, що вони «взяті з казок» [2: 139]. У польському перекладі Т. Сьвідерської (Teresy Świdorskiej): «Pomysły pochodzą z krainy bajek» [11] – «казкового краю (казкової країни)». Тобто героїня не копіювала реальності (свого сумного життя), а сублімувала його в образності, доступній їй – з чарівних казок та інших художніх творів, почутих у дитинстві та прочитаних самостійно. Самі малюнки мають і відгомін кельтського несвідомого (якщо врахувати ірландське коріння авторки та ірландське прізвище її героїні – Ейр). Отже, епітет *elfish* вимагає знання *контексту* роману.

Окреме питання – *перекладацькі трансформації*. Це стосується питання зовнішності та аксесуарів, а також *мовного етикету*. Так, в епізоді з переодягненням сукні Джейн перед виходом до містера Рочестера місіс Фейрфакс вимагає приколоти брошку для оживлення та збагачення гардеробу. В оригіналі: «"You want a brooch," said Mrs. Fairfax» [8: 122]. Тобто: «Вам потрібна брошка» (а не дослівно «Ви хочете брошки»: за контекстом, героїня *не бажає прикрашатися* та дуже скромна). У польському перекладі: «— Przydałaby się broszka — zauważyła pani Fairfax» [11], тобто «стала б у пригоді», «була б доречна». В українському: «— Тут бракує брошки, – зауважила місіс Фейрфакс» [2: 132]. Тобто тут застосовуються різні трансформації, причому й

інтонації – від стверджувальної (від «стала б у пригоді», якщо дослівно з польської) до негативної, заперечувальної («Тут бракує»). В оригіналі – стверджувально: «Вам потрібна». Таким чином, помітні й адаптація, і тотальна заміна, але не буквализм.

Отже, здійснений аналіз виявив багатовимірність і насиченість конкретної англійської прози – від «дорослої» до «дитячої» літератури (хоча такий поділ досить умовний) для перекладу та гуманітарних досліджень. Знання контексту (у тому числі французької мови, на час написання званої як авторкам, так і читачам), фонетичні нюанси, гра слів, поєднання лексем у білінгвізмі та ін. позначені як фантазією, так і системою, яка вимагає знання цих особливостей при відтворенні іншою мовою. Власне, порівняння українських, польських, французьких перекладів показало ці винаходи перекладачів, у тому числі перекладацькі трансформації, які завдяки ресурсам конкретної мови (на яку відтворюється текст) дозволяють осмислювати авторський задум.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Бернет Ф. Г. Маленька принцеса (видання 2013 р.). URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Frances_Hodgson_Burnett/Malenka_pryntsesa/ . (Дата звернення: 18.08.2022).
2. Бронте Ш. Джен Ейр / Переклад з англійської Петро Соколовський. Київ : Дніпро, 1971. 461 с.: іл. (Вершини світового письменства, т. 11).
3. Смольницька О. Відтворення лексем на позначення рис персонажів в українських перекладах англійських романів вікторіанської доби (на матеріалі класичної традиції та власного перекладу роману Джейн Остін «Менсфілд-парк»). *Фаховий та художній переклад: теорія, методологія, практика: збірник наукових праць* / за заг. ред. Л. Г. Буданової, А. О. Яковенко. Київ, 2025. С. 63–66.
4. Смольницька О. О. (Smolnytska O.) Відтворення матеріальних реалій у літературі вікторіанської доби (на прикладі власного перекладу Джейн Остін та інших версій): із залученням англійської, французької та української мов. *Нові перспективи національної ідентичності в культурі, мові, мистецтві та літературі: збірник наукових праць* / за заг. ред. О. Г. Шостак. Київ : Талком, 2025. С. 207–2013. URL: <https://duikt.edu.ua/ua/2779-konferencii-2025-roku-konferencii-ta-seminari>, https://duikt.edu.ua/uploads/p_330_39884937.pdf . (Дата звернення: 26.08.2025).
5. Смольницька О., Smolnytska O. Специфіка культури георгіанської та вікторіанської Англії в новітньому українському перекладознавчому дискурсі: компаративний аналіз (власний український переклад роману Джейн Остін “Менсфілд-парк” і дотичні твори). *Studia Ucrainica Varsoviensia*. Tom 13. Volume: 13, Issue 13. Rok 2025. Uniwersytet Warszawski Katedra Ukrainistyki, Warszawa, 2025. S. 177–206. URL: <https://studiauavar.pl/article/551837/pl> . (Дата звернення: 25.06.2025). DOI: <https://doi.org/10.31338/2299-7237suv.13.11> , GICID:01.3001.0055.1837.

Сучасний стан і перспективи лінгвістичних досліджень та проблеми перекладу

6. Смольницька О. О. Явище неперекладностей у вікторіанській літературі та компаративний аналіз (на матеріалі власного українського перекладу роману Джейн Остін «Менсфілд-парк»): перекладацькі трансформації. *Сучасний стан і перспективи лінгвістичних досліджень та проблеми перекладу : Збірник наукових праць / За заг. ред. М. В. Полховської, Н. Д. Борисенко, А. П. Очковської* Житомир, 2025. С. 128–133. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/43874/>. (Дата звернення: 26.05.2025).
7. Anvar L. *Contes des sages persans / Leili Anvar*. Paris : Éditions du Seuil, 2019. 234 p., ill.
8. Brontë Ch. *Jane Eyre*. With an afterword by Arthur Zeiger. A Signet Classic from New American Library, Times Mirror, New York and Scarborough, Ontario, The New English Library Limited, London, 1960. 461 p.
9. Burnett, Fr. H. *A Little Princess* (1917) by Frances Hodgson Burnett, illustrated by Ethel Franklin Betts. URL: https://en.wikisource.org/wiki/A_Little_Princess . (Дата звернення: 19.12.2024).
10. Burnett, F. H. *Une petite princesse / Traduit de l'anglais par Michel Laporte*. Hachette Livre, 2006. 349 p. (Le Livre de Poche Jeunesse).
11. Charlotte Brontë. *Dziwne losy Jane Eyre*. *Wikiźródła, wolna biblioteka*. URL: [Dziwne losy Jane Eyre/całosc - Wikiźródła, wolna biblioteka](https://pl.wikisource.org/wiki/Dziwne_losy_Jane_Eyre/całosc) . (Дата звернення: 09.04.2025).

О. О. Тарасюк

Житомирський державний університет імені Івана Франка

СТАНДАРТИЗАЦІЯ ПЕРЕКЛАДІВ ЗАКОНОДАВЧИХ ТЕКСТІВ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Розгалуженість системи права Європейського Союзу, її обов'язковість для всіх країн-учасниць та політика багатомовності об'єднання зумовлює критичну необхідність уніфікації та стандартизації законодавчих текстів ЄС та їх перекладів. З цією метою в межах Євросоюзу прийнято низку стандартів та вимог щодо оформлення нормативно-правових актів та належного їх перекладу.

З метою стандартизації та забезпечення високої якості перекладів Європейський Союз прийняв систему якості «відповідність призначенню», що ґрунтується на стандарті ISO 17100: 2015: Послуги перекладу – вимоги до послуг перекладу [7; 9].

ISO 17100: 2015 регламентує основні процеси, ресурси та інші аспекти, необхідні для надання якісних послуг перекладу. Даний сертифікат підтверджує здатність процесів і ресурсів надавати послуги перекладу, що відповідатимуть вимогам клієнтів та іншим застосовуваним специфікаціям. Однак стандарт ISO 17100: 2015 не поширюється на послуги усного перекладу, а також на використання необроблених результатів машинного перекладу з подальшим

редагуванням [5; 10].

Також серед основних документів, що регламентують порядок та правила оформлення нормативно-правових актів є «*Interinstitutional Style Guide*». Даний посібник складається з 4 частин, кожна з яких описує окремий аспект укладення законодавчих текстів ЄС. До прикладу, перша частина присвячена правилам оформлення Офіційного вісника. Зокрема даний розділ розглядає питання структури Офіційного вісника, структури правових актів та правила складання документів. Друга частина посібника стосується всіх інших типів публікацій, крім Офіційного вісника. Другий розділ висвітлює питання підготовки документів та ідентифікаторів, а також структуру публікацій. У третій частині представлені умовні позначення, які є спільними для всіх мов, зокрема це типографічні інструкції та редагування текстів, назви країн, мови, валюти та їх скорочення, оформлення виносок та посилань на них, інші відомості (оформлення адрес та електронних адрес). Четверта частина регламентує правила оформлення публікацій англійською мовою, зокрема такі аспекти як: пунктуація, вживання дієслів, орфографічні норми, вживання великих та малих літер, правила оформлення чисел, дат та часу, посилань на Європейський Союз та його держави-члени, норми використання гендерно-нейтральної мови, а також випадки, коли доцільно використовувати курсив, скорочення та символи [4].

Ще одним посібником, який допомагає забезпечити високу якість перекладу законодавчих текстів ЄС є «*Joint Practical Guide of the European Parliament, the Council and the Commission for persons involved in the drafting of European Union legislation*». Посібник складається з 6 розділів в межах яких висвітлюються 22 основних принципи складання законодавчих текстів ЄС. З метою забезпечення високої якості перекладу, даний довідник варто використовувати разом з іншими, більш спеціалізованими документами, такими як: Посібник із прецедентів, Посібник Комісії з розробки законодавчих документів, Міжінституційний посібник зі стилю, опублікований Управлінням публікацій Європейського Союзу тощо [6].

На сайті Європейської Комісії додатково можна знайти ресурси, що містять рекомендації, які допомагають здійснити переклад документів Європейського Союзу усіма офіційними мовами об'єднання. Кожен набір рекомендацій містить поради щодо конкретної мови, які сприяють забезпеченню ясності, узгодженості та точності перекладу нормативно-правових актів [8].

Стандартизувати переклади законодавчих текстів та зберегти єдиний інституційний стиль допомагають також такі цифрові ресурси як *Interactive Terminology for Europe (IATE)*, *EUR-Lex* та *Curia* [7; 9; 10].

IATE – це система управління термінологією ЄС, яка використовується в установах та агентствах Європейського Союзу. До проекту залучений ряд Європейських інституцій, як-от Європейський парламент, Рада ЄС, Комісія, Суд, Рахункова палата, Європейський економічний і соціальний комітет, Комітет регіонів, Європейський центральний банк, Європейський

Сучасний стан і перспективи лінгвістичних досліджень та проблеми перекладу

інвестиційний банк, Центр перекладів. Загалом Interactive Terminology for Europe містить близько 7 млн термінів та вважається найбільшою багатомовною термінологічною базою у світі. Система пропонує широкий спектр даних 24 офіційними мовами ЄС та латиною. Статистичні дані свідчать, що в IATE щороку виконується близько 44 млн запитів [2].

EUR-Lex є базою даних Європейського Союзу, що включає юридичні документи, доступні 24 офіційними мовами ЄС. Зокрема на даному ресурсі можна знайти тексти автентичного Офіційного журналу Європейського Союзу, законодавчих актів, підготовчих актів, рішень Суду справедливості, міжнародних угод та інших публічних документів [1].

Curia є офіційним веб-ресурсом Суду ЄС, на якому представлені матеріали Суду та їх переклади [7]. На сайті можна знайти тексти висновків та рішень трьох судів (Суд справедливості, Загальний суд, Спеціалізовані суди), процесуальні документи, пов'язані рішення національних судів, аналітичні документи, повідомлення щодо справ та рішень, а також прес-релізи, які доступні 24 офіційними мовами Європейського Союзу [3].

Отже, питанню уніфікації та стандартизації перекладів законодавчих текстів Європейського Союзу приділена значна увага, про що свідчить прийняття відповідних міжнародних стандартів (ISO 17100: 2015). Також з метою забезпечення еквівалентності змісту різні інституції ЄС публікують матеріали, що дозволяють зберегти однаковий зміст та юридичну силу при перекладі юридичних документів. Так, «Interinstitutional Style Guide» та «Joint Practical Guide of the European Parliament, the Council and the Commission for persons involved in the drafting of European Union legislation» надають практичні рекомендації щодо оформлення текстів. В свою чергу, матеріали, опубліковані на сайті Європейської Комісії, Interactive Terminology for Europe, EUR-Lex та Curia допомагають здійснити еквівалентний переклад основних термінів та понять. Відтак, за допомогою наведених у дослідженні ресурсів, Європейський Союз вирішує проблеми розгалуженості права та багатомовності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. EUR-Lex. URL: <https://www.unccd.int/resources/knowledge-sharing-system/eur-lex>
2. IATE. European Union terminology. URL: <https://iate.europa.eu/home>
3. InfoCuria. URL: <https://infocuria.curia.europa.eu/tabs/aide?lang=EN>
4. Interinstitutional Style Guide. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2022. 284 p. URL: <https://media.ellinikahoaxes.gr/uploads/2023/06/interinstitutional-style-guide-OA0922124ENN.pdf>
5. ISO 17100:2015. Translation services - Requirements for translation services. URL: <https://www.iso.org/standard/59149.html>
6. Joint Practical Guide of the European Parliament, the Council and the Commission for persons involved in the drafting of European Union legislation. Luxembourg:

Publications Office of the European Union, 2015. 75 p. URL: <https://eur-lex.europa.eu/content/techleg/KB0213228ENN.pdf>

7. Manual on EU Legal Translation into Ukrainian: in 2 parts. / Editors: Martina Bajčić, Colin D. Robertson, and Liudmyla Slavova. Kyiv: Publishing and Polygraphic Center "Kyiv University", 2024. Part A. EU Law, Language, and Terminology. 135 p. URL: https://eu-ua.kmu.gov.ua/wp-content/uploads/ChapterA_Manual-on-EU-Translation-into-Ukrainian.pdf

8. Resources for translating EU documents. URL: <https://knowledge-centre-translation-interpretation.ec.europa.eu/en/resources-translating-eu-documents>

9. Вискушенко С. А. Проблеми стандартизації термінів у міждисциплінарних дослідженнях. Вісник науки та освіти. 2025. № 3. (33). С. 177-185. ISSN 2786-6165

10. Вискушенко С. А. Стандартизація термінів і машинний переклад: виклики та перспективи. Вісник науки та освіти. 2025. № 5 (35). С. 258–265. ISSN 2786-6165.

G. Tsapro

Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University

EMOTIONAL ETHICS IN CONTEMPORARY WOMEN-CENTRED PROSE

The question of how women-authored popular prose should be described and approached analytically remains open. For a long time, the category of *chick lit* has occupied a central position in both academic and popular discussions of such texts. It has been widely used to refer to narratives focusing on young urban women, their personal relationships, consumer practices, and strategies of self-presentation. These narratives were typically associated with irony, self-awareness, and a particular postfeminist sensibility [1; 2; 6]. Within this framework, women's popular fiction was interpreted as a space where questions of independence, choice, and identity could be negotiated through humour and narrative distance.

At the same time, the very stability of this label has gradually become problematic. Genre-based classifications, while useful at an earlier stage, tend to rely on relatively fixed expectations concerning plot structure, tone, and thematic focus. As a result, they are closely linked to publishing and marketing practices that favour recognisable narrative patterns [5]. However, contemporary women-authored prose increasingly resists such categorisation. A growing number of texts that continue to be marketed within the same generic framework no longer reproduce its defining features. This creates a situation in which the label remains, while the internal organisation of the narratives changes.

In recent decades, scholars have pointed to the limitations of treating women's popular fiction primarily through genre categories [3; 4]. The problem lies not only in terminological inconsistency but also in the fact that such labels tend to foreground external classification at the expense of internal textual organisation. What becomes less visible in this approach is the way meaning is structured within the narrative

itself: through perspective, thematic priorities, and value orientations. This shift in analytical focus is particularly important in the context of contemporary prose, where the organising principles of the text often no longer coincide with genre expectations.

In this regard, the notion of *women-centred prose* can be seen as a more flexible analytical framework. It does not function as a genre label and does not presuppose a fixed set of narrative features. Rather, it refers to a mode of textual organisation in which female experience serves as the structuring principle of the narrative. Such an approach allows attention to be redirected from external classification towards internal coherence. It becomes possible to examine how the narrative is built around perception, interpretation, and everyday experience as they are articulated from within a female perspective.

One of the key aspects in this context is narrative perspective. In many contemporary texts, the narrative is organised through a closely aligned internal perspective that determines not only how events are presented but also how they acquire meaning. What comes to the foreground is no longer the sequence of external actions, but the way these actions are perceived, processed, and reflected upon by the character. The focus gradually shifts towards inner experience, where interpretation and re-evaluation become more important than the events themselves. This results in a narrative structure where temporal progression is less important than the accumulation of emotional and cognitive responses.

A related transformation can be observed in thematic organisation. Earlier genre models often prioritised romance, consumption, and self-fashioning. Earlier genre models were largely built around romance, consumption, and various forms of self-fashioning, which structured both the development of the plot and the expectations placed on the protagonist. In more recent texts, however, the focus gradually shifts towards a different range of experiences that do not easily align with these familiar frameworks. Emotional vulnerability, loneliness, illness, ageing, and everyday practices of care are given greater attention and begin to organise the narrative itself, rather than remain at the level of background detail. Importantly, these themes are not presented as secondary or supportive elements but as the core of the narrative. Everyday situations, rather than exceptional events, become the primary site where meaning is produced.

This reorientation also affects the ethical dimension of the narrative. In genre-based fiction, the narrative is often organised around individual fulfilment and tends to move towards a clear resolution. In more recent texts, however, attention is more often directed towards relationships and the forms of responsibility that arise within them. The narrative develops through interaction that unfolds over time, where understanding is not fixed but gradually changes. Understanding changes gradually within the situations themselves and is not fixed in advance. Ethical questions remain part of everyday experience. They emerge in small decisions and repeated actions, and in how relationships continue over time.

Within this broader shift, particular attention should be given to the transformation of narrative tone. Irony, which played a central role in earlier texts, becomes less dominant. In postfeminist narratives, irony played an important role in

how the story was organised. It allowed the protagonist to move within existing social expectations while at the same time keeping a certain distance from them (Gill 2007). This distance was often created through humour and self-observation, making it possible to combine involvement with a degree of critique.

In more recent prose, however, irony no longer occupies the same central position. The narrative is not organised through distance or explicit commentary, but remains closer to the character's experience. What comes into focus are emotional states, relationships, and situations that unfold gradually and often without clear resolution. The narrative unfolds through interaction over time, without being directed towards a clearly defined outcome. Understanding changes gradually within the situations themselves and is not fixed in advance. Ethical questions remain within everyday experience. They become noticeable in small decisions and in repeated actions, as well as in how relationships continue over time. Emotional experience is not foregrounded in an overt way, yet it continues to organise the movement of the text and its internal rhythm.

This shift can be interpreted as part of a broader cultural transformation. As ironic discourse becomes increasingly widespread, its critical potential weakens. At the same time, experiences related to care, emotional labour, and responsibility in relationships become more noticeable in social and cultural contexts. This can also be observed in women-centred prose, where attention is directed towards aspects of everyday life that were previously left at the margins of genre-based narratives.

The analysis of English- and French-language novels published from the late twentieth to the early twenty-first century shows that these changes are not occasional but rather form a recurring pattern across different linguistic and cultural contexts. Although the texts differ in tone, style, and setting, they are organised around a similar narrative logic. They are organised around everyday experience, sustained attention to relationships, and an ethical orientation that prioritises care and interdependence.

Such observations make it possible to speak of a gradual reconfiguration of women-authored popular prose. This reconfiguration does not result in the emergence of a new genre in the traditional sense. Instead, it points to a shift in how narratives are structured and what kinds of experience they bring into focus. The concept of women-centred prose provides a way of describing this shift without reducing it to a set of formal features.

Approaching contemporary texts from this perspective allows for a more precise understanding of their internal organisation. Such an approach also makes it possible to bring into view those aspects of meaning that often remain less noticeable within genre-based analysis. When attention is directed towards narrative perspective, thematic organisation, and the ethical dimension of the text, it becomes easier to see how these narratives develop in relation to broader cultural changes and shifting value orientations.

In this sense, emotional ethics can be seen as one of the central organising principles of contemporary women-centred prose. It does not function as an explicit theme but as a mode of structuring experience within the narrative. It is present in the

attention to everyday interactions, in the representation of vulnerability, and in the emphasis on relationships that require ongoing care. Through this lens, contemporary women-authored prose reveals a shift from externally defined categories towards internally organised systems of meaning.

REFERENCES

1. Ferriss, S., & Young, M. (2006). *Chick lit: The new woman's fiction*. Routledge.
2. Gill, R. (2007). Postfeminist media culture: Elements of a sensibility. *European Journal of Cultural Studies*, 10(2), 147–166.
3. Hache-Bissette, F. (2012). La chick lit: Romance du XXIe siècle? *Le Temps des médias*, (2), 101–113.
4. Harzewski, S. (2011). *Chick lit and postfeminism*. University of Virginia Press.
5. Tasker, Y., & Negra, D. (Eds.). (2007). *Interrogating postfeminism: Gender and the politics of popular culture*. Duke University Press.
6. Whelehan, I. (2005). *The feminist bestseller: From Sex and the Single Girl to Sex and the City*. Palgrave Macmillan.

Л. М. Чумак

Житомирський державний університет імені Івана Франка

СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЛЕКСИЧНОГО МОДЕЛЮВАННЯ СУЧАСНОГО АНГЛОМОВНОГО ЦИФРОВОГО ДИСКУРСУ

Стрімкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій та глобалізація віртуального простору зумовили формування нового середовища спілкування – цифрового дискурсу. Сучасний англomовний цифровий дискурс є надзвичайно динамічною системою, яка миттєво реагує на соціальні, культурні та технологічні зміни.

Аналіз фактичного матеріалу (сучасних англomовних медіа, соціальних мереж, форумів) дозволяє виокремити провідні структурні моделі творення неологізмів, які відображають прагнення мовної системи до максимальної мовної компресії та семантичної ємності в умовах інформаційного перенасичення. Лексичне моделювання в цьому контексті виступає як комплексний процес творення нових одиниць, що характеризується специфічними структурними та семантичними особливостями.

Словоскладання залишається найпродуктивнішою моделлю англomовного словотвору. У цифровому дискурсі поєднання двох незалежних основ слугує не просто для опису об'єкта, а для фіксації складних, часто деструктивних поведінкових моделей суспільства тотальної цифровізації. Такі лексеми, як наприклад, *doomscrolling* – «надмірна кількість часу, проведеного за переглядом короткого контенту або великої кількості контенту чи новин, створених користувачами, зокрема негативних, в Інтернеті та соціальних мережах» [11],

rage-bait – «контент, створений для провокації гніву» [15] або – «інтернет-контент, що має низьку якість або цінність, чи спричиняє негативний психологічний вплив» [24], репрезентують синергетичний семантичний ефект, суть якого полягає у тому, що мова є не простим набором слів, а системою, в якій взаємодія елементів створює додаткову цінність [1]. Для цифрового дискурсу характерним є постійне поповнення композитів, що репрезентують специфічні моделі комунікативної поведінки, наприклад: *subtweet* – *subliminal* + *tweet* – «прихована критика користувача без його згадування» [11], *reply-guy* – «користувач, який нав'язливо коментує публікації відомих осіб» [11].

Відомо, що характерною ознакою комунікації у форматі мікроблогінгу, є жорсткий принцип мовної економії. Обмеження кількості символів залежно від платформи реалізується надзвичайно високою частотністю скорочень – аббревіатур, акронімів. У цифровому просторі ініціальні скорочення швидко долають шлях від вузькоспеціалізованого сленгу (*parole*) до загальноживаного словника (*langue*). Прикладами такої мовної економії є функціонування аббревіатури *NPC* (*Non-Playable Character*) – «неігровий персонаж» [9]. Перейшовши з дискурсу відеоігор у соціальні мережі, аналізована аббревіаційна лексема почала використовуватися як іменник на позначення людини-статиста, який відпрацьовує алгоритм виконання певного завдання, написаний суспільством, політиками чи аналітиками (*I swear, half the people on this app are literal NPCs. They just download the newest current thing, update their bio, and repeat the same talking points without any original thought.* [12]), та прикметник на позначення ознаки дій, реакцій, стилю життя, який є шаблонним і позбавленим індивідуальності у словосполученнях: *NPC behavior, NPC vibes, NPC response*. Іншими прикладами платформно-специфічних одиниць, утворених за морфологічними моделями ініціального скорочення є, наприклад, *RT* від повнозначної лексеми *retweet* [16], *DM* від *direct message* [4], *TL* – *timeline* [22], *OMF* – *one of my followers* [13], *QRT* – *Quote Retweet* [14].

Утворення нових лексичних одиниць шляхом злиття усічених повнозначних основ (телескопія) виявляється як показник високої динаміки віртуальної комунікації, де економія мовних зусиль разом зі швидкістю інформаційного обміну стає ключовим фактором. Телескопія як словотвірна модель передбачає часткове накладання твірних основ із формуванням гібридного похідного. Яскравими прикладами лексем-телескопізмів сучасного англomовного цифрового дискурсу є, наприклад, *deepfake* – *deep learning* + *fake* [2], *finfluencer* – *financial* + *influencer* [23], *sharenting* – *share* + *parenting* [17]. Телескопія дозволяє органічно реалізувати нові технологічні, соціальні тощо явища у вже існуючу морфологічну структуру мови. Цей словотворчий процес дозволяє створювати ємні та експресивні мовні репрезентації, характерні для онлайн спільноти, наприклад: *tweeps* – *Twitter* + *peeps* – «користувачі платформи» [19], *twittersphere* – *Twitter* + *atmosphere* – «загальний інформаційний простір мережі» [20], *fleet* – *fleeting* + *tweet* – «зникле нині явище тимчасових публікацій» [10].

Структурний аналіз англomовного лексичного моделювання виявляє

також активізацію специфічних афіксальних елементів, які набувають статусу маркерів цифрової епохи. Зокрема, спостерігається висока частотність префікса *de-*: *deplatforming* – «бойкот, що полягає у видаленні особи, групи або організації з платформ (соціальних мереж, вебсайтів, платіжних систем), які використовуються для поширення ідей чи ведення діяльності» [6], *de-influencing* – «тенденція на відмову від впливу інфлюенсерів та гіперспоживання, яка набирає обертів у соціальних мережах, особливо у TikTok» [5], що семіотично маркує процеси скасування, вилучення або свідомої відмови від цифрових практик. Одночасно відбувається перехід повнозначних основ у статус продуктивних суфіксальних елементів, як, наприклад, *-washing* (за аналогією з *greenwashing*) при створенні неологізму за комбінованою морфологічною моделлю скорочення + суфіксація: *AI-washing* – «маркетингова стратегія безпідставного декларування використання штучного інтелекту в продуктах» [3].

Окрім структурних змін, слід зазначити і роль семантичних процесів лексичного моделювання сучасного англомовного цифрового дискурсу. Ключовими моделями виступають тут метафоричне перенесення та семантичне розширення. Віртуальні об'єкти та дії отримують назви на основі подібності до фізичних об'єктів реального світу. Наприклад, мовні репрезентації *cloud* – «хмарне сховище», *web* – «мережа», *surf* – «пошук інформації», *thread* – «гілка обговорення», *bug* – «програмна помилка» тощо виникли завдяки просторовій та функціональній метафоризації. Лексема *troll*, що спочатку вживалась на позначення міфологічної істоти або метод риболовлі, у цифровому дискурсі отримала значення провокатора в інтернеті: "*In the past few years, the Internet grid of blogs, forums and social media has become deeply intertwined with our physical lives. [...] In doing so, it has given trolls a vast new playground... They are turning the web into a cesspool of aggression and violence.*" (TIME Magazine, August 18, 2016).

Явище семантичної деривації в межах ведення комунікації в соціальних платформах пов'язується з отриманням нових значень загальноновживаними словами. Наприклад, лексема *ratio* – «пропорція» утворила дієслово *to be/to get ratioed* – «ситуацію, коли коментарів під дописом значно більше, ніж вподобань» [21] і сигналізує про суспільний осуд. У публіцистиці цей термін використовується для опису репутаційних криз або невдалих публічних заяв політиків, брендів чи знаменитостей: "*Getting ratioed is the ultimate digital humiliation. It visually demonstrates that your opinion is overwhelmingly rejected by the community without anyone needing to write a single counter-argument.*" [7]. У аналізованому медійному повідомленні стилістично нейтральна лексема стає повноцінним дієсловом деструктивної дії та ідеально ілюструє, як цифрові платформи диктують нові способи лінгвістичного моделювання конфлікту.

В інших випадках, як наприклад, надання терміну *hallucinate* значення «помилкова генерація фактажу штучним інтелектом» [8], чи використання слова *slop* для номінації «низькоякісного алгоритмічного контенту» [18] – це спроба адаптувати інтерпретацію мовною особистістю дійсності до нелюдської

Сучасний стан і перспективи лінгвістичних досліджень та проблеми перекладу

логіки машинних процесів. Означник у вищенаведених лексемах зберігається, проте його референційна співвіднесеність радикально трансформується.

Отже, структурно-семантичне моделювання лексики сучасного англomовного цифрового дискурсу на прикладі сучасних англomовних медіа, соціальних мереж, форумів є багаторівневим процесом. На структурному рівні домінує тенденція до мовної компресії (абревіація, телескопія, словоскладання), продиктована технічними обмеженнями мікроблогінгу, соціальних онлайн форумів, платформ. На семантичному рівні головним інструментом залишається метафоризація та переосмислення існуючої лексики. Подальше дослідження цих процесів є перспективним для розуміння еволюції англійської мови під впливом конкретних соціальних медіа.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Єнікеєва С. М. Система словотвору сучасної англійської мови: синергетичний аспект : автореф. дис. ... д-ра філол. наук : 10.02.04. Київ, 2011. 32 с.
2. Що таке дїпфейки та як їх розпізнати. *Кїбербезпека. StopFraud*. URL: <https://stopfraud.gov.ua/cybersecurity-in-communication/deepfake-i1016> (дата звернення: 30.04.2026).
3. AI-washing. *Quantum Zeitgeist*. URL: <https://quantumzeitgeist.com/what-is-ai-washing/> (дата звернення: 30.04.2026).
4. Cambridge Dictionary. URL: <https://dictionary.cambridge.org/uk/> (дата звернення: 30.04.2026).
5. De-influencing. *TikTok*. URL: <https://www.tiktok.com/tag/deinfluencing> (дата звернення: 30.04.2026).
6. Deplatform. *Merriam-Webster.com Dictionary*. URL: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/deplatform> (дата звернення: 30.04.2026).
7. Forbes. URL: <https://www.forbes.com/> (дата звернення: 30.04.2026).
8. Hallucinate. *Cambridge Dictionary*. URL: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/hallucinate> (дата звернення: 30.04.2026).
9. Hargrave S. NPC Miles Morales Gets Surprised by Real Spider-Verse Actor on Kai Cenat's Stream. *The Direct*. 2024. November 10. URL: <https://thedirect.com> (дата звернення: 22.12.2024).
10. Introducing Fleets: new way to join the conversation. *X Blog*. URL: https://blog.x.com/en_us/topics/product/2020/introducing-fleets-new-way-to-join-the-conversation (дата звернення: 30.04.2026).
11. Merriam-Webster Dictionary. URL: <https://www.merriam-webster.com/dictionary> (дата звернення: 30.04.2026).
12. NonPlayableCharacter. *X (Twitter)*. URL: <https://x.com/NonPlayableCharacter> (дата звернення: 30.04.2026).

13. OOMF. *Later Social Media Glossary*. URL: <https://later.com/social-media-glossary/> (дата звернення: 30.04.2026).
14. QRT (Quote Retweet). *The Social Cat*. URL: <https://thesocialcat.com/glossary/quote-retweet> (дата звернення: 30.04.2026).
15. Rage-bait. *Merriam-Webster.com Dictionary*. URL: <https://www.merriam-webster.com/slang/rage-bait> (дата звернення: 30.04.2026).
16. Retweet. *Merriam-Webster.com Dictionary*. URL: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/retweet> (дата звернення: 30.04.2026).
17. Sharenting. *Children and Screens*. URL: <https://www.childrenandscreens.org/learn-explore/research/what-is-sharenting/> (дата звернення: 30.04.2026).
18. Slop. *Cambridge Dictionary*. URL: <https://dictionary.cambridge.org/uk/dictionary/english/slop> (дата звернення: 30.04.2026).
19. Tweep. *Merriam-Webster.com Dictionary*. URL: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/tweep> (дата звернення: 30.04.2026).
20. Twittersphere. *Collins Dictionary*. URL: <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/twittersphere> (дата звернення: 30.04.2026).
21. What does it mean to be ratioed on Twitter? *Reddit*. URL: https://www.reddit.com/r/OutOfTheLoop/comments/77qch4/what_does_it_mean_to_be_ratioed_on_twitter/ (дата звернення: 30.04.2026).
22. What does TL mean on Twitter. *Quora*. URL: <https://www.quora.com/What-does-TL-mean-on-Twitter> (дата звернення: 30.04.2026).
23. What is a finfluencer. *Remitly*. URL: <https://www.remitly.com/blog/finance/what-is-a-finfluencer/> (дата звернення: 30.04.2026).
24. Word of the Year. *Oxford Languages*. URL: <https://corp.oup.com/word-of-the-year/> (дата звернення: 30.04.2026).

А.В. Шугаєв
Житомирський державний університет імені Івана Франка

ПЕРЕКЛАД В ЕПОХУ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

У сучасному світі суспільство переживає глибоку трансформацію: ми поступово відходимо від індустріальної епохи й занурюємось в інформаційну. Ці зміни торкаються буквально всіх сфер, і перекладацька діяльність – не виняток. Раніше переклад сприймався досить просто та передбачав перенесення слів і речень з однієї мови в іншу.

Дослідники почали використовувати терміни «телепереклад» і «телеінтерпретація», щоб підкреслити новий підхід до перекладу. Йдеться про перехід від буквального перекладу «слово за словом» до більш широкого

Сучасний стан і перспективи лінгвістичних досліджень та проблеми перекладу

поняття перекладу «сцена за сценою». Це наводить на думку, що перекладач безпосередньо працює не лише з мовою, а й з іншими знаковими системами: візуальними модусами, звуком, відео, контекстом та культурними смислами. Таким чином, переклад стає гібридним і вимагає вже не лише вузькогалузевих знань, а й технічних навичок [1].

Сучасний перекладач доволі рідко сидить сам у кабінеті над паперами. Частіше він працює у команді – разом із редакторами, журналістами, дизайнерами, технічними спеціалістами та іншим персоналом. Особливо це помітно у великих міжнародних компаніях, де переклад є частиною створення інформаційного продукту. Тому уявлення про ефективність перекладача сильно змінилося. Зараз недостатньо просто досконало знати мови. Потрібно ще вміти працювати з різними цифровими інструментами, швидко адаптувати матеріал під аудиторію й розуміти, як працює вся система.

Поступово стирається межа між письмовим і усним перекладом. Раніше ці види діяльності чітко розмежовували. Перекладач працював із письмовими текстами, а усний перекладач мав справу із живим мовленням у реальному часі. Однак розвиток електронних засобів комунікації поступово нівелює цю різницю. Зараз завдяки онлайн-платформам і прямим трансляціям письмовий перекладач також працює «наживо». Від нього вимагається та сама швидкість реакції, яка раніше була потрібна лише перекладачам, які працювали у сфері послідовного перекладу.

Особливо яскраво нова роль перекладача проявляється у телевізійних новинах. Робота в редакції новин охоплює не тільки переклад, але й адаптацію, редагування, скорочення тексту, озвучування та навіть монтаж відеоматеріалу. Перекладач у телевізійній редакції часто має лише кілька хвилин для відтворення змісту термінових новин. Необхідно миттєво вловити суть, виділити головне й подати інформацію так, щоб вона звучала природно й зрозуміло для місцевої аудиторії.

Телевізійний перекладач – це вже універсальний фахівець. Він поєднує знання мов, фонові інформації, володіння технікою й редакторську майстерність. Отже, сучасний перекладач стає універсальним спеціалістом, який виконує значно ширшу роль, ніж це було в минулому. Подібні процеси відбуваються й у великих інформаційних агентствах на кшталт Reuters. Там люди часто навіть не називають себе перекладачами, хоча фактично виконують перекладацьку роботу: отримують інформаційні повідомлення з різних джерел багатьма мовами, аналізують їх, скорочують, змінюють структуру і створюють новий текст під конкретну аудиторію. Це вже не механічний переклад, а створення нового інформаційного продукту [2].

Дуже важлива й культурна адаптація. Те, що звучить природно в одній країні, в іншій може здатися дивним або навіть смішним. Наприклад, буквальний переклад політичних чи релігійних висловів без урахування особливостей культури спотворює сенс повідомлення. Тому перекладач повинен не лише відтворювати інформацію у цільовому тексті, а й адаптувати її так, щоб вона зберігала сенс і була валідною для адресата.

Сучасний стан і перспективи лінгвістичних досліджень та проблеми перекладу

Загалом у глобальну інформаційну епоху переклад перестав бути власне мовною операцією. Це складний процес міжкультурної комунікації, який поєднує лінгвістичні, технічні, редакторські та аналітичні навички. Сучасний перекладач уже не лише відтворює текст іншою мовою, а формує спосіб, у який люди в різних країнах сприймають світ. Саме тому його професія стає однією з ключових у глобалізованому світі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Bassnett Susan. Translation. The new critical idiom: Routledge, 2014. 193 p.
2. Cronin Michael. Translation in the Digital Age, London: Routledge, 2012. 176 p.

I. V. Shkarban
Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University

METHODOLOGICAL INNOVATIONS IN CONTEMPORARY TRANSLATION STUDIES

Contemporary Translation Studies is undergoing a profound paradigm shift, characterised by the convergence of advanced technological innovations, the expansion into diverse multimodal communication landscapes, and the continuous evolution of research methodologies. The maturation of Large Language Models (LLMs) and the integration of neurocognitive research methods outline emerging methodological trends that define contemporary research, moving from traditional textual analysis toward “Big Translation History” (BTH) [7: 231], agentic AI workflows, and multimodal accessibility frameworks. Contemporary Translation Studies is currently navigating a “hybridity paradigm”, where the focus has shifted from the output of translation to the complex interaction between human cognition and algorithmic intervention [4: 14-15; 3: 1312].

A central methodological shift involves moving beyond traditional descriptive or purely linguistic approaches toward multidimensional and integrated frameworks [1: 54]. Contemporary research underscores the importance of situating translation within broader socio-cultural, cognitive, and technological contexts, thereby framing translation not merely as linguistic transfer but as a complex communicative and decision-making activity [4: 14]. Bibliometric research conducted by I. M. Odrekhivska demonstrates that contemporary Translation Studies increasingly moves beyond traditional equivalence-based paradigms and engages more actively with socio-cultural and interdisciplinary approaches. This shift reflects the growing thematic diversity of global translation research. In this context, the shift from

purely sociological perspectives to editorial studies of translation highlights the need to examine how social structures shape the linguistic, textual, and narrative shaping of translated editions. Particular attention is paid to the ways translations are adapted to target functions and culturally repositioned within new communicative environments. Theoretical contributions within editorial translation studies, such as classifications of editorial interventions, analytical models, and conceptual frameworks, provide systematic tools for understanding the complex processes involved in producing high-quality translations [1: 55].

Corpus-based research methodologies strengthen empirical validity by integrating quantitative analysis with traditional qualitative interpretation, enabling a thorough examination of translator style, patterns, and linguistic phenomena across large datasets. Traditionally, research on translator style has relied predominantly on qualitative methods that examined general characteristics of translations from a largely interpretive perspective external to the linguistic system itself. While such approaches have provided valuable insights, their principal limitation lies in the difficulty of producing objective, systematic, and linguistically grounded descriptions of stylistic features. In contrast, corpus-based methodologies enable researchers to conduct statistical analyses of translations based on empirical linguistic data by integrating quantitative evidence, thereby strengthening the scientific rigour and persuasiveness of research findings. Reliability and validity constitute fundamental criteria in empirical research, and corpus-based studies of translator style demonstrate strengths in both respects [6: 192]. In terms of reliability, a relatively standardised research procedure has been established: translations are digitised (e.g., converted into TXT format), aligned using specialised tools such as ABBYY Aligner with manual verification, and compiled into electronic corpora. Researchers then employ corpus analysis software to conduct multi-level quantitative investigations. Standard parameters include lexical indicators (e.g., type-token ratio, lexical density, word length), syntactic measures (e.g., mean sentence length, sentence frequency, standard deviation), and discourse-level features (e.g., cohesion markers, pronoun distribution) [6: 192]. These quantitative findings are subsequently interpreted through qualitative analysis to explain observed patterns. The repeated application of this structured methodological framework across studies enhances replicability and consistency, thereby ensuring reliability. Recent reviews highlight that such methodologies have been applied to both synchronic and diachronic analyses, yielding nuanced insights into translation behaviour and trends. However, scholars also note challenges, including limitations in multimodal and multilingual corpus resources and the need for larger standardised bilingual corpora [6: 187-194].

Large language models (LLMs) introduced a qualitatively new form of language generation characterised by contextual coherence, adaptive discourse modelling, and dialogic interactivity. Unlike conventional neural machine translation (NMT) systems, which operate primarily within sentence- or segment-level alignment frameworks, generative artificial intelligence (GenAI) systems produce translations through probabilistic text prediction across extended discourse contexts. This shift has significant implications for Translation Studies, particularly for translation process

research, translator competence, and pedagogical methodology. Within Translation Studies, debate has centred on whether LLM-based systems constitute an extension of NMT paradigms or represent a paradigmatic transformation in translation technology [3; 4; 9]. While early evaluations suggest that GenAI outputs often exhibit high fluency and pragmatic appropriateness, concerns remain about terminological precision, factual consistency, and domain-specific reliability. Consequently, the question is no longer limited to output quality comparison but extends to broader issues of epistemology, authorship, and the redistribution of agency in translation production [4: 14].

Despite growing research on professional workflows and AI-assisted post-editing, the pedagogical dimension of GenAI in translator training remains underexplored. Translation pedagogy has traditionally emphasised the development of bilingual competence, strategic decision-making, intercultural mediation, and reflective practice. The integration of GenAI tools challenges these foundational components by potentially reshaping the distribution of cognitive effort, revision strategies, and textual responsibility [9: 33]. The increasing accessibility of AI systems to students necessitates empirical examination of how such technologies influence the acquisition of translation competence. Preliminary findings indicate that GPT-assisted post-editing may increase surface-level fluency and structural regularisation while simultaneously reducing variability and idiosyncratic stylistic markers characteristic of novice translators [9: 33]. These observations contribute to ongoing debates about normalisation, explicitation, and levelling-out in translated texts, suggesting that AI mediation may intensify certain universal tendencies while diminishing others [4: 16-17]. The notion of an “AI footprint” has emerged to describe recurrent linguistic patterns associated with AI-generated or AI-modified translations, providing a basis for further development of stylometric and forensic analysis within Translation Studies.

As translation increasingly becomes a hybrid human-AI endeavour, Translation Studies must refine its methodological instruments and theoretical frameworks to account for technologically co-constructed texts, reconsidering long-standing conceptual binaries: human versus machine, source versus target orientation, and process versus product analysis [3: 1301].

Cognitive translation and interpreting studies (CTIS) covers research at the interface between cognition and all kinds of multilingual mediated communication (MMC) tasks and events: oral and sign language interpreting, respeaking, sight translation, revision, post-editing, dubbing, subtitling, localisation, transcreation, and others. Ana María Rojo López and Ricardo Muñoz Martín, in Chapter 26 of *The Routledge Handbook of Translation and Methodology*, conceptualise Cognitive Translation and Interpreting Studies (CTIS) as belonging to the “utilitarian realms” of Translation Studies [8: 356]. They argue that CTIS is primarily oriented toward the practical enhancement of translation and interpreting processes, the improvement of product quality, and the optimisation of professional training within multilingual and multimodal communication (MMC). Central to this domain is the systematic investigation of the processes, outputs, tools, and situational variables that enable translation and interpreting activities. Such inquiry requires detailed, reality-based accounts grounded in observable and measurable phenomena [5: 1-20]. Accordingly,

CTIS is characterised as an empirically driven field that relies on scientific methodologies to examine cognitive and behavioural dimensions of translational activity. Its commitment to data-based analysis, experimental design, and process-oriented research situates it firmly within the broader framework of translatology [8: 356-359]. Empirical studies on translation competence have also employed mixed-methods approaches combining corpora and experimental procedures. In these studies, the experimental design is primarily used to collect empirical data within large-scale projects on translation competence, its acquisition and development. Thus, the combination of keylogging and eye tracking data has provided valuable evidence on aspects such as translation skills and experience, cognitive effort, directionality, human-computer and human-information interaction, the processing metaphor, and the timing and overlap of translation subtasks such as reading, typing, revising, etc. [8: 356-372].

Methodological innovations in Translation Studies reflect a discipline actively reconfiguring its tools, theories, and research practices. By embracing corpus-based and data-driven methods, incorporating AI technologies, advancing competence-oriented pedagogy, and widening interdisciplinary engagement, contemporary research offers more nuanced and empirically grounded insights into translation as a dynamic human and technological activity. These methodological developments not only enrich academic inquiry but also have practical implications for translator training, quality assessment, and professional practice, charting a path toward greater integration between theory, practice, and innovation.

REFERENCES

1. Одрехівська І. М. Від соціології до едитології перекладу: метатеоретичний вимір. *Південний архів (філологічні науки)*. 2024. Вип. 97. С. 54-60. DOI: <https://doi.org/10.32999/ksu2663-2691/2024-97-6>
2. Brashi A. Mapping the Dynamics of Translation Studies (2015–2025): A Systematic Bibliometric Analysis. *Translation Studies: Theory and Practice*. 2025. Vol. 5. No. 2(10). P. 5-28. DOI: <https://doi.org/10.46991/TSTP/2025.5.2.005>.
3. Briakou E., Luo J., Cherry C., Freitag M. Translating step-by-step: Decomposing the translation process for improved translation quality of long-form texts. In *Proceedings of the Ninth Conference on Machine Translation*. 2024. P. 1301-1317. DOI: <https://doi.org/10.48550/arXiv.2409.06790>
4. Gu W. Linguistically informed ChatGPT prompts to enhance Japanese-Chinese machine translation: A case study on attributive clauses. *PLoS ONE*. 2025. 20(1): e0313264. DOI: <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0313264>
5. Muñoz Martín R., Rojo López A. M. Introduction. In *Research methods in cognitive translation and interpreting studies*. / Rojo López, Ana María & Ricardo Muñoz Martín (eds.). 2025. Amsterdam: John Benjamins. P. 1-20. DOI: <https://doi.org/10.1075/rmal.10.intro>
6. Li X., Chen H., Kang Z. Corpus-Based Research Methodologies in Translation Studies: Issues, Applications, and Prospects. *International Journal of Language and Linguistics*. 2025. 13(5). P. 187-194. DOI: <https://doi.org/10.11648/j.ijll.20251305.11>

7. Roig-Sanz D., Fóllica L. Big translation history: Data science applied to translated literature in the Spanish-speaking world, 1898–1945. *Translation Spaces*. 2021. 10(2). P. 231–259. DOI: <https://doi.org/10.1075/ts.21012.roi>
8. Rojo López A. M., Muñoz Martín R. Translation process research. In *The Routledge Handbook of Translation and Methodology* / Federico Zanettin & Christopher Rundle (eds). 2022. P. 356-372 DOI: <https://doi.org/10.4324/9781315158945-26>
9. Zhan Y.-T., Hsu H.-T. A Preliminary Study on Exploring the Use of Translation Apps and Post-Editing Strategies of University Students. *Engineering Proceedings*. 2024. 74(1). 33. DOI: <https://doi.org/10.3390/engproc2024074033>

В.О. Яворська, О.В. Коляда
Житомирський державний університет імені Івана Франка

ГОМОФОБИЯ ТА ЇЇ КУЛЬТУРНО-ІСТОРИЧНИЙ ВИМІР У КОНТЕКСТІ АМЕРИКАНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ ХХ СТОЛІТТЯ

У ХХ столітті гомофобія у США постає як багатовимірне явище, що формувало не лише соціальні практики й політичний ландшафт, а й художні моделі репрезентації сексуальності. У цьому дослідженні гомофобія трактується як комплекс упереджень, юридичних обмежень, морально-політичних наративів та культурних практик, що маргіналізують інакшість і встановлюють жорсткі межі нормативної ідентичності. Це надає літературі амбівалентного статусу: фіксуючи механізми виключення й стигматизації, вона водночас слугує засобом критики та інструментом творення альтернативних текстів та описів сексуальності.

У першій половині ХХ століття гомосексуальність у США здебільшого вважали девіацією чи патологією. До 1973 року Американська психіатрична асоціація включала її до діагностичних категорій, що легітимізувало стигматизацію та широкий спектр дискримінаційних практик. У художній прозі того часу цей стан речей реалізувався через гру натяків, символів і підтекстів: оскільки прямі зображення одностатевих стосунків були небажаними або небезпечними для автора, питання сексуальності ставали видимими, зокрема, в кодованих формах. Така ситуація породжує «культуру замовчування», де письменники змушені шукати непрямі способи висвітлення квір-тем, а читач — відчитувати приховані сенси.

Період, що настав після закінчення Другої світової війни, а надто епоха «лавандової паніки» (Lavender Scare), коли гомосексуальних держслужбовців масово звільняли, посилив атмосферу суспільного страху й самоцензури. Морально-політичні наративи, страх бути визнаним загрозою національній безпеці та прагнення зберегти «традиційні цінності» спонукали авторів уникати

відкритих дискусій про сексуальність. В умовах жорсткого контролю публічної та приватної сфер літературні образи часто демонструють внутрішнє розщеплення, подвійну мораль та психологічну ізоляцію персонажів, що віддзеркалює тиск гомофобних соціальних структур.

У художніх текстах ХХ століття гомофобія постає водночас як зовнішній утиск і як внутрішній особистісний конфлікт. На прикладі творів, зокрема роману *Giovanni's Room* Джеймса Болдвіна, простежуються механізми трансформації соціальних норм в особистісні переживання: сором, страх, криза самоідентифікації. Літературна форма тут виконує важливу функцію — уможлиблює репрезентацію травми й протесту, навіть якщо це здійснюється через непрямі художні засоби. Завдяки алюзіям, символіці та стилістичним модифікаціям автори конструюють світи, у яких гомофобія виступає рушійною силою сюжету та мотивації героїв.

Гомофобія в американській культурі ХХ століття тісно корелювала з політичними процесами та доміантними моделями громадянської моралі. Релігійні та консервативні рухи активно формували публічний дискурс про «загрозу сімейним цінностям», посилюючи суспільну стигматизацію. Цей морально-політичний тиск знайшов відображення в художніх сюжетах: сексуальна ідентичність тут часто постає як конфлікт між прагненням до самовираження і страхом соціального покарання. Така соціокультурна рамка сприяла появі образів «подвійного життя», внутрішнього вигнання та психологічної фрагментації, що стали знаковими для літератури тієї доби.

Важливою складовою формування гомофобного дискурсу був розвиток масових медіа та політичної риторики. У 1950–1980-х роках гомосексуальність нерідко подавали як соціальну або моральну загрозу — і в контексті боротьби з комунізмом, і під час епідемії ВІЛ/СНІДу, коли ЗМІ подекуди підігрівали страхи й стереотипи. Література відповідала на ці наративи двома шляхами: через критику доміантних уявлень або через пропонування альтернативних репрезентацій, що демонстрували людяність і складність квір-особистостей. У такий спосіб художнє слово ставало інструментом переосмислення гомофобних установок і вироблення нових культурних уявлень про сексуальність.

Починаючи з кінця 1960-х і особливо після Стоунволльського повстання 1969 року, у літературі лунають більш відверті й політизовані голоси ЛГБТК+-спільноти. Твори 1970–1990-х років поєднують політичну аналітику з художнім експериментом: автори звертаються до колективної пам'яті, травми й солідарності, намагаючись подолати мовчання минулих десятиліть. У цьому контексті гомофобія постає вже не лише як індивідуальна ворожість, а як структурний елемент соціального порядку, що підлягає критиці й деконструкції.

Теоретичною основою для дослідження гомофобії в американській літературі слугують напрацювання М. Фуко про дискурсивне виробництво та регламентацію сексуальності, Е. К. Седжвік стосовно структури «шафи», а також праці сучасних квір- та гендерних студій. Інтеграція підходів квір-теорії, феміністичної критики й соціокультурного аналізу дає змогу розглядати

гомофобію не просто як набір упереджень, а як складний культурний код, що пронизує наративи, мовні ресурси й жанрові практики творів.

Отже, культурно-історичний вимір гомофобії в американській літературі ХХ століття є ключовим для розуміння еволюції образів сексуальності, механізмів цензури й самоцензури, а також ідеологічного впливу на рецепцію текстів. Це підґрунтя необхідне для подальшого аналізу контролю художнього висловлення, репрезентаційних стратегій крізь призму теорії та ролі перекладу як інструмента ідеологічного впливу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Baldwin, J. *Giovanni's Room*. New York: Dial Press, 1956.
2. Brown, R. M. *Rubyfruit Jungle*. New York: Daughters, Inc., 1973.
3. Chauncey, G. *Gay New York: Gender, Urban Culture, and the Making of the Gay Male World, 1890–1940*. New York: Basic Books, 1994.
4. Faderman, L. *Odd Girls and Twilight Lovers: A History of Lesbian Life in Twentieth-Century America*. New York: Columbia University Press, 1991.
5. Foucault, M. *The History of Sexuality. Vol. 1*. New York: Vintage, 1990.
6. Halperin, D. *How to Do the History of Male Homosexuality*. Chicago: University of Chicago Press, 2002.
7. Johnson, D. K. *The Lavender Scare: The Cold War Persecution of Gays and Lesbians in the Federal Government*. Chicago: University of Chicago Press, 2004.
8. Sedgwick, E. K. *Epistemology of the Closet*. Berkeley: University of California Press, 1990.
9. Shilts, R. *And the Band Played On: Politics, People, and the AIDS Epidemic*. New York: St. Martin's Press, 1987.
10. Sontag, S. *AIDS and Its Metaphors*. New York: Farrar, Straus and Giroux, 1989.
11. GLAAD. *Media Reference Guide*. 2023. URL: <https://glaad.org/reference> (дата звернення: 17.04.2026).
12. WHO. *Gender and Health*. 2023. URL: <https://www.who.int/health-topics/gender> (дата звернення: 17.04.2026).

О. Б. Януш
Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ПОТІК СВІДОМІСТІ ТА СПОРТАННІСТЬ: ПОДІБНІСТЬ І ВІДМІННОСТІ

Вивчаючи поняття *потіку свідомості* як стилістичного прийому мовної організації тексту, що демонструє складний процес мислення з глибокою концентрацією на думках та почуттях, а також *спонтанності*, що вирізняється як людська якість, яка визначає та впливає на реакцію свідомості людини щодо змін впевненості або ж незвичайних, несподіваних, отже раптових життєвих обставин, вважаємо за необхідне приділити увагу спільним рисам та відмінностям зазначених концептів у контексті їх сприйняття на рівні усного непередготовленого мовленнєвого контексту та письмого втілення у прозі та поезії останніх десятиліть. Деякі дослідники виділяють кілька частин цього процесу (потіку): передумову до мислення, саму думку та зовнішні обставини теперішнього моменту, одночасно викликаючи певні реакції та змінюючи розумовий процес, тісно пов'язуючи його з поняттям спонтанного відображення у поезії та прозі.

Поняття «потіку свідомості», а також перше теоретичне обґрунтування цього терміну з'явилося у працях американського філософа та психолога Вільяма Джеймса, зокрема, у його книзі «Наукові основи психології», що вперше була надрукована у 1890-му році. У своїй роботі дослідник говорить про потік свідомості наступне: «Ми бачимо, потім чуємо, потім думаємо, потім бажаємо, потім пам'ятаємо, потім очікуємо, потім любимо, потім ненавидимо... Кожна думка, яка фокусується у нас на даний момент про певний факт, формально кажучи, є єдиною, проте подібною до спорідненості з іншими нашими думками». В. Джеймс заперечував існування об'єктивної реальності, стверджуючи пріоритет людської свідомості, що відтворюється у вигляді потоку річки, безперервної течії, в якій думки, почуття, раптові асоціації постійно змінюються і химерно переплітаються [4; 238].

Словник сучасної англійської мови Longman Dictionary of Contemporary English визначає *потік свідомості* як вираження думок та почуттів у письмовій формі точно так, як вони проходять крізь людський розум, без звичайно прийнятої структури, яка міститься, наприклад, у формальному листі. [9; 1641] Таке твердження є цілком прийнятним, отже необхідно пам'ятати, що поезія і проза — це письмова мова, у якій автори можуть спонтанно зображати дії персонажів, яких вони описують у своїх творах.

Потік свідомості як письмовий художній прийом прийнято вважати нелогічним внутрішнім монологом, що відтворює хаос думок і переживань, тобто щось схоже на дрібні рухи свідомості. Це вільний асоціативний потік

Сучасний стан і перспективи лінгвістичних досліджень та проблеми перекладу

думок у тій послідовності, в якій вони виникають, переривають один одного і нагромаджуються нелогічними стосами [4;238]. Надалі, вивчаючи цей феномен людської свідомості, автори розвинули ідею про те, що свідомість "не ланцюг, де всі ланки з'єднані послідовно, а річка". Отже, у ньому (у потоці свідомості) існує певна інша форма зв'язку, інший принцип злучності, у якому, на думку Вільяма Джеймса, слід шукати справжню сутність людини, і не у зовнішньому житті та діях, а у внутрішньому, емоційному житті, яке за своєю природою ірраціональне і не підпорядковується законам логіки. Таким чином, свідомість не є роздрібненою на частини. Такі слова, як «ланцюг» чи «потяг», не описують його у тому вигляді, в якому воно постає насамперед. Воно складається з окремих частин; воно тече. «Річка» або «потік» – метафори, якими його найбільш природньо можна описати. Називатимемо його потоком думки, свідомості чи суб'єктивного життя. [4; 239].

Найвидатнішим автором ХХ століття, який презентує класичний потік свідомості, був ірландський письменник Джеймс Джойс. Після першої публікації роману «Улісс», який був досить суперечливо сприйнятий й охарактеризований своєю технікою потоку свідомості, її структурою, експериментальним використанням каламбурів, пародій та алюзій, у подальшому виявився одним із найпотужніших літературних творів в історії. Ось яскравий приклад із роману Джеймса Джойса «Улісс», який ілюструє, як обтяжена чимось людина намагається засинати вночі: "*... if I can doze off 1 2 3 4 5 what kind of flowers are those they invented like the stars the wallpaper in Lombard street was much nicer the apron he gave me was like that something only I only wore it twice better lower this lamp and try again so that I can get up early.*" [9; 642]

Стилістично потік свідомості проявляється у синтаксичному хаосі та безладді мови, недоречному використанні прямої мови, оповідальної манери, спонтанних спогадів, ліричних відступів, асоціацій тощо.

Сформувавшись і усвідомившись у літературі першої половини ХХ століття, через сто років після першого визначення потоку свідомості Вільямом Джеймсом, це явище проникло у всі сфери суспільного життя і стало популярним у прозі і поезії, музичній ліриці тощо.

Як і феномен потоку свідомості, визначений і первинно описаний філософом та психологом Вільямом Джеймсом, поняття *спонтанності* спочатку було введено в психології і широко використовувалося філософами як позамовний прийом, перш ніж увійти в літературу і закріпитися як усталений літературний прийом. Враховуючи, що згадані вище сфери вживання цих понять завжди були взаємопов'язані, варто поглянути на термін, що розглядається, через призму інших гуманітарних наук, що допоможе нам глибше і ширше вивчити це поняття.

Кембриджський словник визначає спонтанність як «якість бути чимось природним, а не спланованим заздалегідь». Деякі дослідники вважають, що спонтанність — це почуття свободи та відсутність будь-яких обмежувальних факторів для дії чи певної свідомої (або несвідомої) реакції людини, на відміну, наприклад, від імпровізації, що є спільною діяльністю між учасниками розмови

або ж будь-якої іншої комунікативної ситуації. Отже, перше (почуття свободи) ґрунтується на суб'єктивному досвіді індивіда; друге (імпровізація, спонтанність) належить до правил взаємодії у суспільстві.

На думку румунсько-американського психіатра та психосоціолога Якоба Морено, спонтанність — це «адекватна реакція на ситуацію або нова реакція на стару ситуацію» [6; 120]. У межах цієї теорії вчений також досліджував взаємозв'язок понять спонтанності та креативності. Вище зазначене дослідження має велике значення й для нашої роботи, оскільки, розглядаючи поезію та прозу як творчий процес, усвідомлюємо, що спонтанність як художній прийом може впливати на розвиток сюжету. Підбиваючи підсумок ідеям Якоба Морено на цю тему, варто зазначити, що він наголошував, що спонтанність і креативність — це різні категорії, стратегічно пов'язані між собою. Більше того, він висунув твердження, що людина може мати високий рівень спонтанності, будучи одночасно некреативною і, навпаки [6;120].

Альфред Адлер, засновник нового соціально-психологічного підходу до вивчення людської психіки, звертаючись до цього питання, зазначив, що показниками розвиненої спонтанності є адекватне сприйняття реальності, творчий бік особистості, емпатія та міжособистісні стосунки. Він вважав, що почуття спільності з іншими людьми є головною силою, що визначає поведінку та життя людини [1]. Ці твердження доволі ретельно наближують поняття спонтанності і виявів потоку свідомості.

Відомий філософ Іммануїл Кант присвятив значну частину своїх досліджень темі спонтанності. У своїх лекціях з метафізики він протиставляв абсолютну спонтанність кваліфікованій, яка може бути пов'язана і з потоком людської свідомості, що подекуди визначається як розгорнутий внутрішній монолог, і характеризується підвищеною увагою до духовного життя індивіда, спонтанністю виникнення думок та образів [3; 5], що непередбачено виникають у свідомості людини.

Аналізуючи загальні риси спонтанності та потоку свідомості, можна дійти невтішного висновку, що у сфері літератури відсутні чи, по крайнього заходу, є лише кілька робіт, що містять комплексне пояснення цих понять і їх реалізації в поетичних текстах або ж у прозі за допомогою різних літературних прийомів. Понад те, проза, на відміну поезії, досліджується сучасними вченими набагато глибше. Необхідність вивчення літературних творів у рамках подальших наукових досліджень наголошується на деяких прикладах вищезазначених пошуків у цій царині.

Як вже зазначалося, а ні спонтанність, а ні потік свідомості у поезії або прозі ще не були досліджені досить ретельно; а літературні твори такого гатунку не зазнавали глибокого наукового вивчення та аналізу. Тому вважаємо, що дослідження як потоку твідомості, так і спонтанності, а також інших споріднених концептів, пов'язаних з ними, має бути продовжено у подальших наково-дослідницьких розробках.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Alfred Adler | Encyclopedia.com. (n.d.). URL: <https://www.encyclopedia.com/people/medicine/psychology-and-psychiatry-biographies/alfred-adler> [in English]
2. Cambridge Dictionary | *English Dictionary, Translations & Thesaurus*. (2023). URL: <https://dictionary.cambridge.org/> [in English]
3. Callanan, J. J. (2017). Kant on the spontaneous power of the mind. – *British Journal for the History of Philosophy*, 25(3), 565-588. URL: <https://doi.org/10.1080/09608788.2016.1263183>. [in English]
4. James William (1890). *The Principles of Psychology*. New York. Henry Hold and Company. URL: <https://www.gutenberg.org/files/57628/57628-h/57628-h.htm/> [in English]
5. Longman Dictionary of Contemporary English (2003). Pearson Education Limited Publ. New ed., 1950. [in English]
6. Moreno, J. L. (1955). Theory of Spontaneity-Creativity. *Sociometry*, 18 (4), 105. [in English]
7. Scottish Poetry Library. (2026). *Scottish Poetry Library – The world’s leading resource for Scottish poetry*. <https://www.scottishpoetrylibrary.org.uk/> [in English]
8. Spontaneous or Impulsive? How to Know, What to Do (2022,). CHADD. URL: <https://chadd.org/attention-article/spontaneous-or-impulsive-how-to-know-what-to-do/> [in English]
9. Stream of Consciousness James Joyce's “Ulysses” URL: <https://blogs.baruch.cuny.edu/gimmeshelter/2013/02/12/stream-of-consciousness-james-joyces-ulysses/> [in English]

О.О. Янчук, О.В. Коляда
Житомирський державний університет імені Івана Франка

ДЕКОНСТРУКЦІЯ УТОПІЇ ТА ВИТОКИ СОЛАРПАНКУ: ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧИЙ АСПЕКТ

У сучасному літературознавстві дослідження наукової фантастики дедалі частіше виходить за межі простого жанрового аналізу, перетворюючись на інструмент вивчення соціокультурних та екологічних криз. Протягом останніх десятиліть ХХ століття домінуючим нарративом про майбутнє був кіберпанк, який пропонував дистопічний, нігілістичний погляд на технократичне суспільство пізнього капіталізму. Однак в умовах сучасної кліматичної кризи на зміну естетиці "високих технологій та низького рівня життя" прийшов новий літературний рух — соларпанк. Хоча цей термін виник лише у ХХІ столітті, його ідейні та літературні витоки були закладені значно раніше. Роман Урсули К. Ле Гуїн "Обезвласнені", 1974 року (англ. *"The Dispossessed"* — назву було перекладено за допомогою структурного калькування: де префікс "обез" відповідає англійському *"dis"*; а *"possessed"*, у значенні "володіти чимось", передано через іменник "власність" з відповідною зміною граматичної форми), розглядатиметься як протосоларпанк — твір, що передує формальному виникненню жанру, але вже містить його ключові ідейні та естетичні елементи: екологічну свідомість, децентралізовану спільноту, етику турботи та критику консюмеризму, що протистоять відчуженості кіберпанку [6].

Теоретико-літературне підґрунтя соларпанку як екологічної та соціальної альтернативи є предметом активних дискусій у сучасному літературознавстві. Роль соларпанку в контексті кліматичної літератури та формування нової "енергетичної уяви" ґрунтовно розглядає Р. Вільямс [6]. Еволюцію жанру та його ключові тропи зафіксовано в "Енциклопедії наукової фантастики" [5]. Трансформацію соларпанку з художньої вигадки на філософію турботи (англ. *"ethos of care"*) досліджує К. Вуденд [7], а практичний потенціал жанру проаналізовано в маніфесті В. Дж. Гіллама [2]. Значення цього напрямку для виховання суспільної екологічної та соціальної свідомості висвітлено в дослідженнях, присвячених педагогічній цінності утопії [3]. Проте місце роману Урсули К. Ле Гуїн як сполучної ланки між класичною науковою фантастикою ХХ століття та сучасним соларпанком потребує детальнішого літературознавчого осмислення.

Мета статті полягає в аналізі роману Урсули К. Ле Гуїн "Обезвласнені" як ідейного попередника піджанру наукової фантастики "соларпанк"; розкритті механізмів деконструкції традиційної утопії та зіставленні оптимістичної,

комунітарної парадигми твору з дистопічним нігілізмом кіберпанку.

Для розуміння літературного значення соларпанку необхідно розглядати його як свідому опозицію до кіберпанку. У творах В. Гібсона (зокрема, "Нейромант") майбутнє зображується як невідворотна антиутопія: екологія зруйнована, корпорації всевладні, а єдиним виходом для індивіда є втеча у віртуальну матрицю та соціальна ізоляція. Соларпанк, за визначенням "Енциклопедії наукової фантастики", відкидає цю безвихідність, пропонуючи бачення майбутнього, де технології гармонійно поєднуються з природою, а суспільство вибудовується довкола децентралізації та взаємодопомоги [5].

Ле Гуїн у романі "Обезвласнені" (з підзаголовком англ. *"An Ambiguous Utopia"*, що можна перекласти як "Неоднозначна утопія") робить радикальний крок у цьому напрямку. Вона створює світ Анарресу — планети з суворим, посушливим кліматом, де суспільство виживає виключно завдяки абсолютній солідарності, екологічній рівновазі та відсутності приватної власності. Авторка руйнує традиційний образ "ідеальної" утопії, де немає конфліктів і всі щасливі від природи. Натомість створюючи світ, де гармонія вимагає постійної праці та свідомого вибору, що є основним принципом сучасного соларпанку — "етикою турботи" (англ. *"ethos of care"*), яку у своїй праці виокремлює К. Вуденд [7, с.53].

Цей контраст найяскравіше проявляється через зіставлення двох планет у романі:

1. капіталістичного, орієнтованого на надмірне споживання Уррасу, який дуже нагадує передумови світу кіберпанку;
2. та аскетичного Анарресу.

Розглянемо фрагмент, де головний герой, фізик Шевек, намагається пояснити мешканцям Уррасу філософію свого народу:

"У вас немає нічого. Ви нічим не володієте. Вам нічого не належить. Ви вільні. Все, що ви маєте — це те, ким ви є, і те, що ви віддаєте." — (англ. *"You have nothing. You possess nothing. You own nothing. You are free. All you have is what you are, and what you give."*) [4, с. 292].

У цьому уривку Ле Гуїн пише про відмову від консюмеризму, який є мішенню як для екокритики, так і для кіберпанку. Але якщо кіберпанк лише констатує відчуженість людини у світі речей, Шевек пропонує радикальну соларпанкову альтернативу: справжня свобода полягає не в накопиченні, що виснажує екологію, а у взаємодії та віддачі. Як зазначає В. Дж. Гіллам, перетворення уяви на реальність у соларпанку починається саме з переоцінки концепту власності та переходу до колективної відповідальності [2, с. 73].

Деконструкція утопії у Ле Гуїн полягає в тому, що вона не ідеалізує Анаррес. Це жорстокий світ, де трапляються посухи та голод. Проте відповіддю на ці виклики є не боротьба за виживання у стилі соціального дарвінізму, як на вулицях "Нічного міста" В. Гібсона (англ. *"Night City"*) [1, с. 4], а глибока емпатія. Це підтверджується наступним уривком:

"Саме наше страждання об'єднує нас. Це не любов. Любов не підкоряється розуму, і перетворюється на ненависть, коли її примушують.

Зв'язок, що єднає нас, лежить поза межами вибору. Ми — брати. Ми брати в тому, що розділяємо між собою. У болі, який кожен з нас мусить витерпіти на самоті, у голоді, у бідності, у надії — ми пізнаємо наше братерство. Ми знаємо це, бо нам довелося цього навчитися. Ми знаємо, що нам немає звідки чекати допомоги, крім як одне від одного; що жодна рука не врятує нас, якщо ми самі не простягнемо нашу руку. І рука, яку ви простягаєте — порожня, як і моя." — (англ. *"It is our suffering that brings us together. It is not love. Love does not obey the mind, and turns to hate when forced. The bond that binds us is beyond choice. We are brothers. We are brothers in what we share. In pain, which each of us must suffer alone, in hunger, in poverty, in hope, we know our brotherhood. We know it, because we have had to learn it. We know that there is no help for us but from one another, that no hand will save us if we do not reach out our hand. And the hand that you reach out is empty, as mine is."*) [4, с. 292].

Цей монолог є концептуальним маніфестом протосоларпанку. Фраза "Ми знаємо це, бо нам довелося цього навчитися." прямо резонує з дослідженнями про "педагогічну цінність утопії" [3]. Утопія Ле Гуїн — це не статичний рай, а безперервний процес навчання жити в гармонії з суворим довкіллям і одне з одним. На протипагу кіберпанковим антигероям-одинакам, які довіряють лише техніці, Шевек стверджує, що єдиною технологією виживання є простягнута назустріч порожня рука, що символізує відмову від експлуатації та зброї.

Ріс Вільямс стверджує, що сучасна література про клімат потребує нового підходу, який ґрунтується не на страху перед апокаліпсисом, а на надії та інфраструктурі спільної турботи [6]. Ле Гуїн передбачила цей запит ще у 1970-х роках. Анаррес є прикладом суспільства, яке усвідомлює межі свого світу (англ. *"ecological limits"*) і будує соціальну інфраструктуру не для прискорення прогресу заради прибутку, а для забезпечення сталого існування кожного члена громади.

Отже, роман Урсули К. Ле Гуїн "Обезвласнені" займає унікальне місце в історії літератури як фундаментальна праця, що заклала філософські, соціальні та екологічні основи сучасного соларпанку. Змінюючи формат класичної утопії, авторка пропонує суспільну модель, де труднощі та обмеження не призводять до дистопічного колапсу чи відчуження, а стають каталізатором глибокої емпатії. Порівнюючи з нігілістичним кіберпанком, який зосереджується на деградації соціуму в умовах технологічного засилля, протосоларпанк Урсули К. Ле Гуїн розповідає про етику турботи та відмову від консюмеризму. Її "неоднозначна утопія" демонструє, що справжня гармонія з довкіллям вимагає постійних соціальних і духовних зусиль, відкриваючи нові перспективи для сучасного літературознавчого дискурсу в контексті кліматичної кризи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Gibson, W. (1984). *Neuromancer*. Ace Books.
2. Gillam, W. J. "A Solarpunk Manifesto: Turning Imaginary into Reality." *Philosophies* 8, no. 4 (2023): 73. Accessed 08.05.2026. URL: <https://doi.org/10.3390/philosophies8040073>.
3. Johnson, I. (2020). "Solarpunk" & the pedagogical value of utopia. *Journal of Sustainability Education*, 23, 1–16 Accessed 09.05.2026. URL: ["Solarpunk" & the Pedagogical Value of Utopia « Journal of Sustainability Education](https://doi.org/10.3390/philosophies8040073).
4. Le Guin, U. K. (1974). *The Dispossessed: An Ambiguous Utopia*. Harper & Row.
5. Machell, J. "Solarpunk". In *The Encyclopedia of Science Fiction*, edited by John Clute and David Langford. Reading: Ansible Editions, updated 6 April 2026. Accessed 09.05.2026 URL: <https://sf-encyclopedia.com/entry/solarpunk>.
6. Williams, R. (2019). "This Shining Confluence of Magic and Technology": Solarpunk, Energy Imaginaries, and the Infrastructures of Solarity. *Open Library of Humanities*, 5(1): 60, pp. 1–35. Accessed 10.05.2026. URL: <https://doi.org/10.16995/olh.329>.
7. Woodend, K. (2025). *Growing Beyond Fiction: Solarpunk as an Ethos of Care*. University of Waterloo.

Ю.М. Нідзельська, А. Пантус
Житомирський державний університет імені Івана Франка

ПОНЯТТЯ ПЕРЕКЛАДУ ТА НАЙБІЛЬШ ЗАГАЛЬНІ РИСИ ХУДОЖНЬОГО ПЕРЕКЛАДУ

Перш за все, варто зазначити, що саме питання перекладу завжди є базовим у розвідках з перекладознавства, в Україні та інших країнах світу. Неоднаразово у підручниках повторювали думку про його слугування мостом у відносинах між культурами та мовами народів. Переклад як є непростим процесом, він однозначно передбачає глибокі мисленнєві процеси, які забезпечать перехід від однієї мовної системи до іншої. Саме таке перекодування має відбутися з найменшими втратами повноти змісту того, про що повідомлення мовою джерела.

Переклад охоплює дві важливі категорії, йдеться про еквівалентність та адекватність, їх кореляцію. Отож, ми вирішили зосередити увагу саме на адекватності. Згідно з думкою Г. Савчук та К. Дашкової, які у власній праці зазначили, що адекватність вони вважають точністю і рівноцінністю оригіналу. Досягнути її, як правило, видається можливим шляхом використання лексико-фразеологічних, граматичних чи то певних та стилістичних заміни. Такі заміни, у свою чергу, створюють правильну картину у перекладі. Науковці роблять

Сучасний стан і перспективи лінгвістичних досліджень та проблеми перекладу

акцент, що саме завдяки замінам, які застосовуються у процесах перекладу, можливим є передача майже усіх елементів в оригіналі. Відтак, зрозумілим є, що майстерність перекладача (чи перекладачів) видно у такому вмілому застосуванні. Проте, треба не забувати, що час від часу автор перекладу повинен навіть не зважати на певні елементи. Перекладач навіть може не використовувати деякі з деталей, а зосереджувати увагу на певних висловлюваннях [4, с. 80].

Ми, погодимося з думкою, що переклад є творчістю, адже перекладач повинен враховувати не тільки особливості мовних систем, з якими він чи вона працюють, а також здатність реципієнта зрозуміти усю мовну та позамовну ситуації, які є в основі перекладеного тексту. Як підтвердження такої думки, варто детальніше опрацювати працю В. Приходька. Отже, вчений розглядає співвідношення між перекладом та інтерпретацією, він зважає на те, що результати обох варто диференціювати, наголошує, інтерпретація спрямована на сприйняття смислу, його роз'яснення з позиції власного тезаурусу, відтак, отримуємо формування особистісного смислу. А переклад теж вміщує процес сприйняття смислу, розкриття, тлумачення крізь призму свого тезаурусу. Однак, потім спостерігають подальше продукування інваріантного тексту. Він адекватно виражає смисл оригіналу, оцінку, замінює першоджерело в межах іншого лінгвокультурного середовища [3, с.109].

Завжди у процесі перекладу (різних видів) враховується вузький та широкий контекст, адже саме у серед них можна отримати фонові знання, лінгвокультурологічні особливості, які є вирішальними для коректного сприйняття іншомовної інформації.

Художній переклад вважають саме відтворенням засобами рідної мови особливостей іншомовного літературного тексту (чи то текстів); у межах цього процесу має бути збережена єдність змісту і форми, отож, ми погоджуємося з такою точкою зору, щодо того, що перекладацький процес є одним із вагомих елементів сприйняття іншомовної літератури [2, с. 125]. До того ж, необхідним завданням для виконання перекладу високої якості та точності є аналіз та знання синтаксичних особливостей англійської та української мов [1]. Саме переклад художніх текстів є непростим завданням для перекладача сьогодні, адже поряд з імпліцитною інформацією, він або вона ретельно аналізують також і імпліцитну.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Нідзельська Ю. М. Загальні характеристики сутності синтаксичних трансформацій через призму сучасного перекладознавства. Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика. 2026. Т. 37 (76), № 1, ч. 1. С. 378–385. <https://doi.org/10.32782/2710-4656/2026.1.1/57>
2. Ніколаєва Т. Особливості художнього перекладу з української на англійську мову. Збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного

**Сучасний стан і перспективи лінгвістичних
досліджень та проблеми перекладу**

університету імені Івана Франка. Проблеми гуманітарних наук. Серія “Філологія” Вип. 42. 2018. С. 119-125.

3. Приходько В. Б. Інтерпретація та переклад художнього тексту: термінологічний аспект. Одеський лінгвістичний вісник. Вип. 9 (3). 2017. С. 108-111.

4. Савчук Г. В., Дашкова К. В. Особливості перекладу художньої літератури. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія. Вип. 35. 2018. С. 79-81.

Сучасний стан і перспективи лінгвістичних
досліджень та проблеми перекладу

***СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ
ЛІНГВІСТИЧНИХ
ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ***

**ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
ПАМ'ЯТІ ДОКТОРА ФІЛОЛОГІЧНИХ НАУК,
ПРОФЕСОРА Д. І. КВЕСЕЛЕВИЧА (1935-2003)**

15 травня 2026 р.

Надруковано з оригінал-макета авторів
Житомирський державний університет імені Івана Франка